

Juan Jose Lizarbe: "Lizarrak porrot egin du, beste lurreratze pista bat behar da"

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

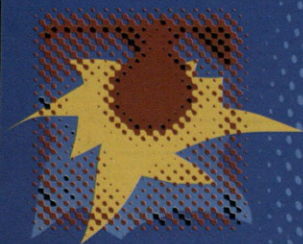

Literatura klasikoa euskaraz

IRAKURLEEN ZAIN

Koldo Amestoi
"Ipuinak umeak lokartu eta helduak esnatzeko dira"

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 15 • LASARTE-ORIA 20160 • Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 • posta-e: harpide@argia.com • www.argia.com

Markatu x batez zure aukera:

- Izena: 1. deitura 2. deitura:

N.A.F./N.I.F.: Helbidea:

Posta kodea: Herria: Herrialdea: Tel./Faxa:

Ordainketa mota (markatu x batez): Bankuz ☐. Transferentziaz ARGIaren kontura ☐

(Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik)

Banku edo aurrezki kutxa: Titularra:

Titularraren telefonoa..... Titularraren helbidea:

Entitatea ☐☐☐☐

Sukurtsala ☐☐☐☐

K.D. □□.

Kontu zenbakia

DATA:

SINADURA:

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ Juan Jose Lizarbe: «Lizarrak porrot egin du, beste lurreratze pista bat behar da» 9

■ Koldo Amestoi: «Ipuinak umeak lokartu eta helduak esnatzeko dira» 21

■ ARGIA Sariak 2000 banatu dira 28

■ Klasikoen itzulpena: Harrotasuna eta aurrejuzkuak 36

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. *Asisko Urmeneta* 4
Irakurleak mintzo 5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa 6
Elkarrizketa: Juan Jose Lizarbe.
Xabier Letona 9
Estatu arrazoa *versus* demokrazia: Oroit eta Sala.
Mikel Asurmendi 12

EUSKARA

Haize berri bat euskal irakaskuntza publikoan.
Malores Etxeberria 16

EKONOMIA

Nafarroako autobideak pribatizazioaren bidean.
Daniel Udalaiz 18

GIZARTEA

Elkarrizketa: Koldo Amestoi.
Beñat Doxandabaratx 21

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak 26
ARGIA Sariak 2000 banatu dira.

ARGIA 28
Tillac: Modetatik kanpo zegoen irudi ehiztaria.

Beñat Doxandabaratx 33
Klasikoen itzulpena: Harrotasuna eta

aurrejuzkuak. *Nagore Irazustabarrena* 36
Elkarrizketa: Karlos Gorrindo.

Mikel Asurmendi 42

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak 46
Irrati-Telebista. Beñat Doxandabaratx 48
Agenda 51
Bizia 52
Ihesi 53
Denborapasak 56

IRITZIAK

Politika: *Baleren Bakaikoa* 8
Kultura: *Imanol Agote* 32
Azkena: *Iñaki Murua* 58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitarapen honen edizioa laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

kutxa

fundazioa
fundación

DPT. OBRAS PÚBLICAS
SEC. PROYECTO
GOBIERNO DE NAVARRA

...DATORREN URTEKO
EGITASMOA.
HAS ZAITEZ
PLANGINTZAREKIN...

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.

Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
Baleren Bakaikoa.

Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
Zapirain.

Maketazioa: Berdaitz Goia.

Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.

Administratzaia: Marijo Aierza.

Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
Urruzmendi.

Hedapena: Ixabel Bereziartua.

Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
Soraluze, Bego Zuza.

Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.

Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/
943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.
eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria...15.600 pta./93,76 euro

Ipar Euskal Herria...746 lib./113,73 euro

Espainia...15.600 pta./93,76 euro

Beste atzerriak...20.100 pta./120,8 euro

Airez...31.450 pta./189,02 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Hindi eta euskara

Euskal Herrian hindiz ikasten bi urte eman eta gero, Indiara joan nintzen bertan ikastera. Lau hilabetea jardun nuen, buru belarri.

Hindi devanagari zeinuz idazten da. Gramatika erraza da. Ahoskatzen, ordea, oso da zaila. Baditu, adibidez, lau «t» diferente. Umetatik «t» horiek esaten ikasi ez duenak, ongi esaten lanak izango ditu. Beste kontsonante batzuekin gauza bera gertatzen da.

Kontsonanteok gaizki ahoskatuz gero, berriz, zeure mintzakideak zer esan duzun ez dizu ulertuko edo zuk nahi zenuenez beste zerbait ulertuko du.

Indiako hindi (gujerati eta beraien senideak ere bai) Asiako indoeuropar hizkuntza bakarrak dira. Arioek eraman zuten hara ia orain 4.000 urte. Sanskritic heldu dira. Nolabait ere esateko, gaztelera eta italianoa latinetik heldu diren bezala.

Horregatik zenbait hindi-hitzen errusierazkoak, alemanierazkoak eta latinezkoak oroitarazten dizkigute: chaar (lau), pina (edan), mithe (goxo), kamaraa (gela).

Hindik badu, ordea, euskararen antzeko zenbait alderdi. Gure auzoko hizkuntzez ikusten ez diren alderdiak. Kasu askotan joskera euskararen berdintsua da.

Aditza: Hindik, euskarak bezala, aditza azkenean ipintzen du: Yah(1) larki(2) hai(3) / Hau(1) neska(2) da(3) / Esta(1) es(3) una muchacha(2). Yah(1) naukaron(2) ka(3) kam(4) hai(5) / Hau(1) morroi(2)en(3) lana(4) da(5) / Este(1) es(5) un trabajo(4) de(3) criados(2).

Galdegaia aldatu egiten da, euskaraz bezala: Kitaab meez par hai / Liburua mahai an da. Meez par kitaab hai / Mahai an liburua da.

Joskera: Hitzen joskerak sarritan euska-

raren moldeak hartzen ditu: I(1) come(2) from(3) Delhi(4) / Mai(1) Dilli(4) se aataa(3) huun(2) / Ni(1) Delhi(4)tik(3) etorri naiz(2).

Beste adibide bat: Do it(1) to-day(2) instead of(3) tomorrow(4) / Kal ke(4) badle(3) aj(2) kijie(1) / Bihar(4) orde(3) egun(2) egin ezak(1).

Beste bat: There is(1) a forest(2) on the other(3) side(4) of the river(5) / Nadii(5) kee us(4) par(3) jangal(2) hai(1) / Ibai(5)az(4) bestadean(3) basoa(2) dago(1).

Postposizioak: Euskaraz bezala, hindiz ez da preposiziorik, postposizioak baizik: From(1) Delhi(2) / Dili(2) se(1) / Delhi(2)tik(1).

Ergatiboa: Hindik, euskarak bezala, perpausa transitiboetan (aldi guztietan ez) ergatiboa erabiltzen du: nee. Mutil hona da / Larka achchha hai. Mutilak lana egiten du / Larka nee kam kiya.

Gentilizioak, euskaraz bezala «-dar» erantsiz egiten dira: Dukandar / Donostiar, zuberotar.

Superlatiboa osatzeko, euskaraz bezala, hitza errepikatu egiten da: mithee mithee / goxo goxo, very sweet.

Ikuspegi panoramikoa: Gauza jakina da, indoeuropar hizkuntzek, eskuarki, «close up» ikuspegia dutela. Hots, txikitik handira jotzen dutela. Euskaraz eta hindiz, ordea, bestaldera, handitik tipira. El rabo del perro de la casa de Delhi es largo / The tail of the dog of the house of Delhi is long / Dilli kee ghar kee kutte ka punch lamba hai / Delhi ko etxe ko zakurra ren buztana luze da.

Bukatzeo: euskaraz baldin badakizu, euskaraz ez dakitenak baino lasaia ibiliko zara hindi ikasten.

GOTZON GARATE

Hiruko Txikian

ZUHAITZ GURRUTXAGA

Donostiako hondartzan, La Conchan —irailtako estropadetako Kontxa berean— gertatua: bere historiako Erreal onenaren jokalaria, Shanti —hau bertsio koxkeroa duzu— Idigoras «Vikingo» izengoitiaz ere oso ezaguna, bere sasoirik egokienean bertako futbol txapelketa zela eta, irabazleei sariak emateko bertaratua zen. Eta oker ez banago, bere mailakoa On Julian Rezolaren Añorgak irabazi zuen. Taldeko kapitaina, mutil koskorra hurbildu zitzaionean, kopa eskura eman eta Aigüések argazkia botatzen zuen bitartean «ez dik horrek denbora asko egingo titular, Joxe

Marik kenduko zio lekua eta» esan omen zuen inguruko batek. Mutil koskor hura Bakero zen. Joxe Mari. Eta hiru urteren buruan, Idigoras supleenteen artean ikusten zituen Errealaren partidoak. Atotxa lekuko. Eta Zuhaitz Gurrutxaga Calderon estadioan ikusita, kontxako argazki hura Loreni igortzea bururatu zait. Hiru aldiz berpentsatu, eta ARGIA honatik ez mugitzea erabaki dut. Baina irakurle, jo eza zu gure weberra eta elkarrizketen sailan bilatu. Merezi du. Gainera bietan ordezkariak, euskaldunak biak. Bietan ordezkatu biak aldiz, AEKko ikaslegai ●

◆ **JOXE MARI OSTOLAZA**

T E R M O

TXANPONA

BAKE FISKALA?

«Bake fiskala» da azken bi asteetan Espainiako eta Gasteizko Gobernuek baliabide fiskalei buruz eginiko akordioa laburtzeko erabili den terminoa. Hauteskunde garaian egin den akordioa. Enpresariak eta sinatzaileak soilik kontentatu dituen. EAJ-k eta EAK hotsasunez hartu duten akordioa, honen egile eta sinatzaileak EAJ-k berak Gobernuan jarriak izan diren arren. Herri honek berezko eskubide dituen subiranotasun ekonomikorik, fiskalik eta politikorik oraindik ez duela gogoratzen digun akordioa. Herri honi bere lema hartu eta berezko dituen —eta ez arrotzak diren— beste interes politikoen edo multinazionalen menpe dagoen— zerga sistema eta sistema fiskala ezartzea galarazten dion marko juridiko-politikoan gaudela gogorazten digun akordioa. Akordio horrek «bake fiskala» esan nahi du? Bake fiskala, bake orokorra bezala, soilik hitz egiten eta libreki erabakitzen uzten zaionean iritsiko da herri honetara. Horrela bakarrik sor daiteke errespetuzko, akordio bidezko eta munduarekiko elkartasunezko egoera. Beste guztia, «bake fiskala» delakoaren antzera, atzera egitea da.

◆ DANIEL UDALAITZ

ARITZ ARNAIZ HILZORIAN IZAN DA

BERROGEITA bost egun gose greban izan ondoren, joan den astean utzi zion protestari Aritz Arnaiz preso andoaindarrak, Burgosko Divino Valles ospitalean zegoelarik. Medikuek hil zorian zegoela esan ziotenean hartu zuen Arnaizek sueroa onartzearen erabakia. Preso askok utzi behar izan du greba egoera larrian, baina, daki-gunez behintzat, Josetxo Arizkuren ondoren Arnaiz izan da egoera larrienera iritsi dena. Euskal Preso Politikoen Kolektiboak gose greba muga-gabearekin jarraitzearen erabakiak, behin eta berriro antzeko kasuen aurrean jar gaitzake. Edo okerragoak eta tamalgarriagoak izan daitezkeen egoeren aurrean.

IU-K LIZARRA-GARAZI UTZI DU

EZKER Batuak (EB), iragarri legez, Lizarra-Garaziko Akordioa utzi zuen ETaren Madrilgo azken atentatua gaitzetsi ez zuelako. Javier Madrazo EBko koordinatzaileak jakinarazi duenez, EB bat dator Lizarra-Garaziko Adierazpenarekin baina foroak jadanik ez du balio eta, beraz, beste foro bat bilatu behar da; EBk egoki ikusten du Ibarretxe Lehendakariak proposatu duen alderdien foroak bultzatu eta eratzea.

LEONGO AFERAREN EPAIKETA

MARTXOAREN 22an hasiko da 'Leongo afera' ren epaiketa. Lau dira afera honetan inkulpatutako militanteak: Jean Louis Larre 'Popo' —desagertua gaur egun—, Gabi Mouesca —16 urte daramatza Lannemezaneko espetxean—, Filipe Bidart —12 urte preso eta bizitza osorako zigorra du— eta Ttote Etxebeste —bost urte espetxean eta poliziaren tiroen ondorioz elbarri—; 1993tik aske da, François Mitterrand lehendakari ohiaren «grazia presidentziala» ri esker. Epaiaketaren ondoren berriz espetxera dezakete.

MANIFESTAZIO JENDETSUA IRUÑEAN

JENDE anitz bildu zen larunbatean UPN,

PSN, CDN eta IUk deitutako ETaren aurkako manifestazioan. Esanguratsuen, ordea, EA eta EAJ manifestazioan izan ez zirela izan zen, alderdi hauek azaldu bezala, PSN eta UPNk Aznarren Gobernuaren inobilismoari aipamenik egitea onartu ez zutelako.

BIDE BERRIEN AURKA

NAFARROA Beherea eta Garaia lotzeko landu diren proiektuei buruz bere iritzia eman du Ipar Euskal Herriko Garapen Kontseiluak. Jean Claude Iriartek presiditzen duen Kontseilu honek, nazioarteko trafikoa burdinbidez garraiatzearen aldeko jarrera hartu du. Era berean, autobide bat eraiki gabe dagoen errepidea lau bide-tako bilakaztea proposatzen du.

«THE TIMES» EN IKUSPUNTUA

URTARRILAREN 28an «The Times» egun-

B A H E A

- Jose Maria Aznar, Espainiako gobernuburua: «EAJk zergatik apurtzen ditu harremanak adierazpen batzuegatik eta ez erahilketa bategatik?».
- Xabier Arzalluz, EAJko EBBko lehendakaria: «Lizarrako Itunari jarri zaion alternatibak bakarrik poliziala da».
- Gurutz Jauregi, EHUKo irakasle katedraduna: «Malgutasi ezagatik kritikatu behar da Aznar. Tinkotasuna gogortasunarekin nahastu du. Su-etena gaizki eraman da, bai Aznar».

kari ingelesaren editorialak honakoa zioen: «Iragan azaroan matxinatuek 'pozoiindutako bake prozesua' uzten zutela iragarri ondoren, Aznar jaunak arrazoi zuen ETari 'mehatxua, txantaia eta terrorea medio ez zuela apurketarik ekarriko demokrazia eta askatasunean'. Baina ez zuen halako berba goibelen beharrik izango, lehenxeago bere Gobernuak aurreikuspen eta malgutasun apur bat handiagoa erakutsi izan balu».

EAJ-EA-EH-REN ZAILTASUNAK

OSTIRALEAN Eusko Legebiltzarrean onartutako ebazpenek, EAJ, EA eta EHk dituzten zailtasunetan aurrerapauso bat gehiago dakar. Alderdi estatalistentzat nahikoa ez izan arren, atzera egiterik ez duen bide baten jarraipena suposatzen du, berriz ere Lizarra-Garaziko Akordioak markatutako bidetik. Bide gorabeheratsua izango da hau, eta bere abiada korapilotsuaren

GREBAREN OIHARTZUNA

Ez da zalantzarik EHk deitutako grebak oihartzuna izan zuela euskal gizartearen, 27 hartan eta hurrengo egunean komunikabideak ikustea besterik ez. Hegoaldeko ohiko bizitzan eragina izan zuen, leku batzuetan besteetan baino handiagoa, normala denez. Greba deialdiaren jarraipena bera, debatea, manifestazio jendetsuak, gizartearen eragina duten solidarioen ekintzak eta abar luzea. Hori guztia oihartzuna da, eta handia gainera. Baina ez greba orokor bat. Greba orokorrak, greba orokor gisa, ez zuen arrakastarik izan. Egoera politikoak diskurtsoa norberaren nahietara moldatzea ekar dezake —noiz ez da gertatzen?—, baina errealtateari diskurtso bidez mozorroa jartzeak ez du errealtatea aldatzen.

amaieran, EHk ETari berriz su-etena indarrean jartzearen eskaera egon daiteke. Irlandan behinik-behin hori izan zen Sinn Féin eta IRAren artean gertatu zena. Prozesuak ez dira mimetikoak, baina egungo erasoaldiari eutsi eta nazio erakuntzaren bidean adostasunak gauzatu ahala, su-etena eskaera hori litzateke logikoena.

■ Gobernu akordioa sinatu zuteneko unea.

■ Carlos Iturgaitz.

IZPIAK

Carlos Iturgaitzek, EAEko PPko lehendakariak, PPK Ibarretxe Lehendakariarekiko harremanak hausten dituela iragarri du. Buruzagiaren esanetan, Ibarretxek EHren aurrean «sendotasun demokratiko» nahiko eskatu ez duelako.

Jose Maria Velazquez Soriano Intxaurrendoko guardia zibil ohiak «Lasa-Zabala auzia»n erakutsitako jarrera damugarria da, zenbait lekuko Galindo generalaren lefroetatik jasaten ari den mehatxuen tamainaren adierazle.

Josu Urrutikoetxearen aurkako diligentziak zabaltzea eskatu du Eduardo Fungairiño fiskalak; preso ohiaren omenaldian delituri izan zen ala ez aztertuko da.

■ Josu Urrutikoetxea.

gogorregia izan delako eta baita EAJ malguegia izan delako ere».

● Akitania-Nafarroa-Euskadi Protokoloaren PSko arduraduna: «Proiektu onak egin ditugu elkarlan horren karietara eta emaitzak bizikiki emankorrak izan dira. Aurrerantzean ikusiko dugu nola ihardukitzen diogun egoera berriari».

● Alain Rousset, Akitaniako presidentea: «Nafarroak gurekiko harremana etetea tamalgarria da. Nafarroa eta EAEren arteko arazoa ez da gure afera. Hala ere, datozen hilabeteetan batzuekin nahiz bertzeekin harremanak landuko ditugu elkarlanean jarraitzeko».

Nora goaz honela?

Ustekabeen harrapatu gintuen, nahiz ETAtik datorren edozein berri modu honetako edo antzekoa izan. Menia edo su-etena bertan behera geratu zela jakinaz zigun eta ETAk esaten duenean, onerako edo txarrerako, ez dauka beste inolako ulermenik: su-etena amaiturik zegoen eta horren froga gardena Madrilen burutu duen hilketak da.

ETA ezagutu dugun heinean honela jokatu duela ezin uka. Bertan aginte militarra dago politikoaren gain eta ondorioz orain gauden egoeran gaude, ametsak amets. Behin eta berriro herriaren nahia bete behar dela diote, eta herriak edo honen zati handi batek bere nahia kalean azaldu zuen, baina militarrek ez dute amorerik emateko asmorik, herria beraiek bailiran. Hala ere, oraingo kasuan, EH-HBko kideak ere kalera irten dira ETari su-etena luza dezan eskatzeko, baina ETak erabakia harturik zeukan eta honela izan da. Izan ere, ETak bere jarrera militarrekin aurrrera egiteko erabakia harturik zeukan herriarengan edo gizarte politiko/zibilairengan konfiantzarik ez baitu, gainera protagonismoa berak izan nahi du, kosta ala kosta.

ETA-REN erabaki honen ondorio larrienetako bat Lizarra-Garazi auzitan jartzea izan da, nahiz formaliki bizirauten jarraituko duen. Baina zein da Lizarra-Garaziren autoritatea ETari armak isilarazteko gaitasunik ez baldin badauka? Nire ustez, ETak Lizarra-Garaziri autoritate politikoa kendu dio. Honela, autoritaterik gabe, lehengora itzultzeko arriskua aurrikusten da, non familia abertzalean printzaketak azaltzen hasi diren, ez abertzale demokratikak ihes egiten hasiarekin batera. Horren froga urtaril honetako ekitaldi politikoetarako deialdi ezberdinetan ikusten da. Bestela, aldera dezagun duela urtebete eman zen batasuna eta orain ematen ari den nahaste borratea: jendea aztoratzeko adinakoa!

Bigarren ondorio bat preso eta berauen familientzat izango da. Izan ere, ez dugu ahaztu behar duela urtebete, Lizarra-Garazi bizirik eta indarrez beterik zegoenean, Bilbon manifestazio erraldioa burutu zela, jendea andana sentsibilizaturik kaleratu zela eta sentsibilizazio prozesu horrek aurrera egin duela, nahiz, oraindik, lorpen zehatzik ez den izan; baina honelakoak dira prozesu politikoak. Beraz, hemendik aurrera, ziur nago, jendea hoztuko ez bada ere, asko epeldu egingo dela, eta hortik ezker abertzaleko politikariak gizarteari presoen alde esfortzu gehiago egiteko eska. Baina nola egingo da indar, bakoitza bere aldetik badao!

Bestalde, ez dugu ahaztu behar ETako presoak direla eta hauen eskubideak zein beren familienak sagaratuak direla, baina horrek ez gaitu libratzen geure azpikonszientetik. ETA bi mila kilo lehegaiekin harrapatu zutela Aragoi aldean, gero Bizkaian eta azkenik Madrilen burutu duen ekintza, eta jakina, honelako portaerak jendea

atzeratu egiten du, ETA arazoak konpontzeko gai dela uste baitu.

Horrezaz gain, preso eta berauen familien eskubideak daude, baina eskubideak paperean idatzita egoteak ez du esan nahi praktikan ezarriko direnik, horretarako indar politikoen korrelazio egokia behar baita, eta oraingoz behintzat, indar korrelazio hori, gobernu zentralaren alde dago.

Hirugarrenik, M. Orejari eta ministro hau babesten duten indarrei arrazoiak eman die ETak eta, gainera, hainbeste saiatu ondoren, abertzaleen arteko elkarlana zapuztea lortuko dute. Halaber, ez da pentsatu behar espainiar eskuina eta hau ordezkatzan duen alderdia Britaina Handikoak bezalakoak direla eta ekintza militar erraldoi batek, ETak burutzea nahiko lukeen gisakoak, makurtuko dituenik, alderantzizkoa ez bada gertatzen, hau da, gehiago indartzea eta hurrengo hauteskundeetarako espainiarren artean arrakasta izatea.

Baleren Bakaikoa
EHUko irakaslea

*“Zer egin, bada, egoera geldo honetatik irtetzeko?
Lehenbailehen ETak berriro su-etena aldarrika dezan lortu behar litzateke. Horretarako, Lizarra-Garaziko indar guztiek burua beren lekuan mantendu behar dute, hotz, eta EHrekin eztabaidatu”*

ETA laugarrenik, eskuinaren nahia bete-betean betetzeko bidean jartzen ari gara. Izan ere, honelako ekintzek euskal gizarte bitan banatzeko urratsak ematen hasi da, non alde batetik ezker abertzalearen alderdi gorrenak protagonismoa hartuko duen eta bestetik, espainiarzale beligeranteenak, gehiengo jarrera pasibora eramanez. Honen azalpena urtarilaren 21eko kontzentrazioetan eman zen, gorroto gordinena agertu baitzen, eta gorrotoarekin arazoak ez dira konponduko.

Zer egin, bada, egoera geldo honetatik irtetzeko? Lehenbailehen ETak berriro su-etena aldarrika dezan lortu behar litzateke. Horretarako, Lizarra-Garaziko indar guztiek burua beren lekuan mantendu behar dute, hotz, eta EHrekin eztabaidatu, erakundu honek behartu baitezake ETA aurreko egoerara itzultzea. Beraz, EB-IUri eta Nafarroako Batzarrerari eskatu behar zaie lehenengo krisialdia etorri bezain azkar ezin dezaketela ontzitik jauzi egin.

Honela, batasunean mantendu ahal izango da eta euskal gizartearen nahi demokratikoa Espainian eta nazioartean aldarrikatu, horretarako ez al da ba Udalbiltza? Frantziar eta espainiar estatuetako gobernuen jokaera

antidemokratikoa munduan zehar salatu behar da.

Betekizun hauek aurrera eramateko ezinhobe izango litzateke abertzale talde parlamentario sendo eta herri honen gehiengo ordezkatzeko lukeena izatea, baina tamalez, hurrengo hauteskundeetatik hori gauzatzea ez da erraza izango, EHk muzin egin behar dielako, bere kabuz eta inorekin kontsultatu gabe hartu baitu, beste kasu askotan bezala, Madrileko parlamentura ez joateko erabakia; hala ere, planteatzeko litzateke botu guztiak gainontzeko alderdi abertzaleei ematea, gehiengo indartsu eta sendora heldu nahi bada. Gainera, EHren *bozemaile izkutuak* agerian geratuko dira hauteskontzietara ez badira hurbiltzen ●

J U A N J O S E L I Z A R B E

Sanz lehendakariak Nafarroa-Akitania-Euskadi Lankidetza Ituna bertan behera utzi ondorengo egunean bildu gara Nafarroako Alderdi Sozialistako (PSN) idazkari nagusiarekin. EAE eta abertzaleekiko harremanak eta bakegintzaz jardun dugu nagusiki.

“LIZARRAK PORROT EGIN DU, BESTE LURRERATZE PISTA BAT BEHAR DA”

■ «A-15 autopista doan izango zela agindu genuen hauteskunde kanpainan, baina guk ez genuen irabazi».

Zer iruditzen zaizu Miguel Sanz lehendakariak Nafarroa-Akitania-Euskadi lankidetza ituna apurtu izana?

Akats politiko eta instituzional argia da. Gauza bat da biolentzia terroristarekiko herritarrek manifestazio baterako deitzea eta bestea gainerako guztia. Dena nahasteko ageriko interesa ikusten dugu eta gu ez

gara jarrera horren aldekoak. Apurtu duen lankidetza itunak, bestalde, ez du beste munduko emaitzik eman. Ez da egundoko lankidetza marko bat, lankidetza tresna bat da, hori bai, protokolizatu den bakarra. Kontu honetan guztian elektoralismo handia dago. Gaur goizean hausnarrean aritu naiz, ea egungo Nafarroako politikagintza-ren lehen lerroan gaudenok nola jokatu genukeen gure historia garaikidean izan-

dako gertakizun historiko garrantzitsuen aurrean; automatikoki utzi diot horri buruz pentsatzeari. Haserre gaude, deitzen dizute manifestazio baterako eta gero hau.

■ **Diozun bezala, itun horrekiko elkar-lana urria izan bada ere, azkenean apurketarekin kaltetuak ateratzen direnak herritarrek dira, egin denagatik eta, batez ere, egin zitekeenagatik.**

Egia da, herritarra da azkenean kalte-

tuen eta, batez ere, enpresak. Muga hor dago, baina dagoeneko muga ez da muga poliziala, eta etorkizunean ere ez da izango, alde bien arteko permeabilitate soziala oso garrantzitsua delako. Itun honetan ez dut uste ikuspegi nazionalistarik egon denik. Beste gauza bat zen EAE eta Nafarroaren arteko Lankidetzaren Hitzarmena, alderdi nazionalistek urrats gisa ikusten zutena. Baina hiru erregio hauen arteko lankidetzaren itunean ez da horrelakorik. Akitania mundu handi bat da eta hor Ipar Euskal Herria zati txikitxo bat besterik ez da, beraz, muguak ikusi nahi dituenak ikusiko ditu, baina arrazoirik ez du. Berdin testu liburuekin eta abar. Suposatzen da Nafarroako Gobernuak bere ikurra bakarrik daramaten argitalpenak laguntzen dituela eta ez, adibidez, Aragoikoak... Bakea eta terrorismoaren aurkako errefusapena horrela erabiltzea lotsagarria da.

■ **Argitalpen eta abarretan Sanzek iragarri duen erasoaldiari Inkisizio kutsua dario aurrera eramanez gero.**

Zorionez, ez maila autonomikoan ezta estatalean ere, ez dago eskumen nahiko horrelakorik egiteko. Esandako horien sakonean zera dago, Bakearen Aldeko Koordinakundea (BAK) «Euskal Herriko» deitzen dela. Zer arazo dago Euskal Herriko BAKeko bilkura batera joateko, norbait Euskal Herriaren lurralde definizioaz ados egon gabe ere, bada? Guk ez dugu bat egin-go nolabaiteko zentsura politikoa ekar dezaketene neurriekin. Era horretako gauzak izan dira Espainian mende askotan eta, zehazki, izan den azken diktaduran, baina ez geroago.

■ **Era honetako erabakiak giro politikoa gehiago nahastea laguntzen dute. Zuek ez zarete bat horrela-koekin, baina UPNko gobernuaren sostengatzen duzue...**

Aurrekontuarekiko akordioa bat da, ez besterik. Gure abstentzioari esker UPNk eraman zuen Gobernuaren Lehendakaritza —prozedura automatikoaren bidez— eta guk, gobernu horren jardueraren hobeto kontrolatzeko beste postu batzuk lortu genituen horren truke. Orain hartu dituen ekimen hauek, ordea, ez dira akordio horietan sartzen baina. Akordioaren filosofian ez dago Nafarroako Erkidegoa kanpotarrei blindatzea eta horrelakorik. Gu sozialistak gara, ez gatz kontrol kulturala eta horrelakoak bultzatzen

dituzten ideologietatik. Ezin da jendearen sentimenduekin horrela jolastu.

■ **Sanzek bere erabakiak publiko egin eta berehala, zuk aipatu zenuen bakea lortzeko lasaitasun eta zentzu handiagoarekin aritu behar zela. Une gaitz hauetan, zer ekimen bultzatuko zenuke koordinada horietan?**

Orain garrantzitsuen alderdi demokratikoaren batasuna da. EA eta EAJrekiko jardueraren bateratua oso garrantzitsua da bide horretan, batez ere EArekin, Nafarroan ordezkariak handiago du eta. UPNrentzat, dirudienek, harreman gaiztoagoak eta zanga sakonagoa izanda, gero eta hobeto.

■ “UPNrentzat, antza, abertzaleekiko harreman gaiztoagoak eta zanga sakonagoa izanda, gero eta hobeto”

Ekimen bateratua berreskuratu ondoren, apurka EHkoei biolentzia terrorista arbuizatzea beharrezkoa dela adierazi behar diegu, horrela mugimenduak eman ahal izateko. Biolentziaren gaian, nazionalismoak antinazionalismoa sortzen du, hori ere egia da, eta biolentziak azkenean berarekin elkarbizitzera eramaten gaitu. Badirudi irtenbiderik ez duen gaia dela eta ez, nik ezin dut etsipen horretan erori. Nazionalistek sortu zuten lurreratze pistak, Lizarrakoak, porrot egin du, baina etorkizunerako beste zerbaitekin topatu beharko da.

■ **Edozein modutan EAJ eta EAren aurkako giro eta jarrera gogorak ez dira oso lagungarri izango. Ez dirudi zuk aipatu duzun lasaitasun eta zentzu**

koordinada horietan sartzen direnik.

Baina gure jarrera eta PPren desberdinak dira. Terrorismoaren aurkako politikan Gobernuak ez kritikatzeko jarrera dago, baina hortik aurrera oso mezu desberdinak dauzkagu. EAJ bidez erratu da, baina ez gara arituko beti hori esanez, eta horrekin geratu. Sozialisten lana, oro har, nazionalista moderatuak ez satanizatzea da. Dena den, beraiek abiatu duten bidetik lubakietara goaz, ez demokrata eta biolentzaren lubakietara, nazionalista eta ez nazionalistenera baizik. Hemen horrek ez du horrenbesteko eraginik, hemen nazionalismoak indar gutxiago duelako, baina gizartearen parte bat

dira, eta hori satanizatzea akatsa da. Sarritan ibili gara elkarlanean eta akordioaren nazionalistekin, hemen EArekin eta askoz maila handiagoan EAJrekin EAEn. Beraz, kanpora begira gu

ere satanizatze gurutzada horren bultzagile garelako ematen badu, beharbada errazten ari gara, baina asmoa ez da hori.

■ **Estatu mailan gainera, CiUk aditza eman dio PSOEn hauteskundeetako bigarrenarekin ere lor daitekeela akordioa. Hor EAJk ere zeresanik izan dezake akaso, eta alde horretatik ez dirudi oso emankorra sozialistrentzat EAJ astintzea.**

Eskaientza bikoitza bota dugu estatu mailan: IUri eta nazionalistei. Gure ustez egon behar duen elkarlana, akordio horietan parte har dezaketene aldeek estatuaren egituraketan izan dezaketene koerantzukizunaren arabera da. Hori zen PSOEn CiU eta EAJrekin zuen harreman markoa; eta hori ez da PPk CiU eta EAJrekin duena, hitzarmena askoz merkantilistagoa izan da eta. Gaur martxoak 13 balitz, zail ikusten dut EAJk Almunien gobernu bat sostengatzea edo azken honek EAJren botoak lortzearen lan egitea. Aurrerago? Ikusi beharko litzateke ETAK su-etena apurtu ondoren nola geratzen den eszenatoki politikoa berria. EAJk ez du apurtu guztiz EHrekin, zubiak zutik utzi ditu...

■ **Uler daiteke EAJk eta EAK ez apurtzea su-etenen atarian erakitzen hasitako prozesu bat?**

EAJk eutsi egiten dio, baina EHrekiko apurketa osora jo beharko luke; horrek, akaso, EHn beste era bateko tesiak dituztenak gailentzea ekarriko luke. Lizarrako Itunak jadanik

UGT-N, ANZIZARREN GELAN HAZITAKOA

UGTko eskolatik —zuzenbide lanetatik— egin zuen PSNko zuzendaritzarainoko jauzia. Hori bai, aurretik nafar sozialisten dinosaurioekiko ika-mika gogorak izanda. Otanoren dimisioaren ondoren jarritako gestorearen ondorengo idazkari nagusia da. Azken hauteskunde autonomikoetan, Nafarroako Lehendakariatzarako hautagaitza zela eta, borroka gogorra izan zuen Lola Egurenekin.

ez du balio eta zerbait berria sortu behar da, baina bloke demokratikotik abiatuta, ez frontismorako, elkarbizitzaren giltzarriak topatzeko baizik.

■ **Hauteskundeei begira, eta bakegintzaren eremuan, PSNk zer ekimen zehatz plazaratuko du kanpainan eta egi-tasmoetan?**

Orain arte aipatu dizudana. Bloke demokratikoaren batasuna gure erkidegoan eta hor zatiketa handiagorik ez eragitea. Horrez gain, estatu mailan eta Nafarroan egon daitezkeen guneetan ahalik eta partehartze handiena izatea. Oraingoz hori litzateke guztia.

■ **Hori da esatea, «ongi, gauzak bere horretan jarrai dezatela». Eta orain artekoa badakigu zer den.**

Bada, mugi daitezela besteak. Ea azke-nean errua gerran egon ez garenona izan behar den! Hemen mugitu behar dena EH da, haiek pentsatzen badute hau gerra zibil bat dela, bada ez, erratuta daude eta ez gara beraien jokoan sartuko.

■ **Nafarroa bake prozesutik kanpo gera ez zedin manifestu bat egin zuen Elkarrik eta esparru desberdinetako jendea elkartu zen bertan, PSNren munduko batzuk ere bai. Zuk hasiera batean gogor kritikatu zenuen Elkarriren ekimena eta gero atzera egin zenuen. Gaiarekiko ideiak PSNren baitan oso argi ez zirela zirudien.**

Guk ez genuen atzera egin, baina Elkarrik egindako lana ontzat jo genuen. Non da gakoa hemen? Hemen bakea egon dadin, biolentzia gaitzesten ez dutenen ideia politikoak onartu beharra al dago?

Hori ez da bakea, hori garaipena da. Lor dezatela eta obedituko du. Modu horretara bakea lortzea oso zaila izango da. Elkarrik, auzokidetzaz foral komuna eta abarrei

buruz esaten zuenarekin, nazionalistak pozik uztea eta ez garenok gehiegi ez hase-rretzea anhi zuen. «Tarteko zerbait lortu behar da» eta abarrekoekin dabiliz. Hori herritarrek erabaki beharko dute, jendeak ez badu hori erabakitzen, ez dakit zergatik konbentzitu behar dudanez gure boto emalea tarteko zerbait lortu behar dela eta abarrekoekin. Eguzkiari topa egitea zela esan nuen. «Oso gogorra», erantzun zidan Elkarriko ordezkariak. Begirunez hartzen dut Elkarrik egiten duen lana, eta onespena merezi dute, baina ez dut uste horrek ezer-tarako balio zuenik.

■ **Zer iruditzen zaizu UPNk Caja Nava-**

■ «EAJren apurketa EHrekiko osoa beharko luke izan».

rrako Administrazio Kontseilua beregain hartzea?

Oso gaizki, baina arazoa da UPNk 22 parlamentario dituela eta PSNk 11, eta gainerakoek PSNk baino gutxiago. UPNk hauteskundeak ia gehiengo nagusiz irabazi zituela da arazoa. Bere garaian EAJk ere berdin egiten zuen EAEko kutxekin.

■ **Azkenean EH CAMPeKo administrazio kontseilutik baztertuta geratu zen eta, beraz, honetatik ere bai. Beren ordezkariak ere herritarrek hautatutakoak dira, eta beren boto emaleak ere badira kutxetako bezeroak.**

■ «Bakea lortzeko, biolentzia gaitzesten ez dutenen ideia politikoak onartu beharra al dago?»

Baina gainerako alderdiei ez digu konfiantzarik ematen. Horrelako ente batek segurtasuna behar du eta EHk ez du segurtasunerako konfiantzarik ematen. Horrez gain, ez da ezinbestekoa guztiok egotea, gehienak bagaude.

■ **Maragall bultzatzen ari den eredu federal horren barruan, estatuko nazionalitate historikoei —Galizia, Euskal Herria, Katalunia—, PSOEek beste era bateko irtenbidea eman nahi diela entzun da.**

Ondo iruditzen zaizkit Maragallen proposamenak, eta kontua hortik zertuko dela uste dut baina, azken finean, duguna bo-

roibltzea litzateke. Guztiari forma ematea da gehiago. Euskal Herriak eta Nafarroak beren historian izan duten eskumen ahalmen handiena dute egun; beraz, aurrekotik abiatuta, batez ere harremanei forma ematea da kontua. Inork pentsatzen badu hori independentzia edo koosubiranotasunerantzko urrats bat izan daitekeela, erratua dago, jakina.

■ **Inoiz baino eskumen gehiago diozu, aro garaikideari buruz ariko zara.**

Ez, inoiz baino gehiago, Nafarroa Erresuma independentea zenean, administrazioak ezin zituelako eskumenak indarrean jarri. Bazen tirano bat, erregea, eta hark egin eta desegiten zuen, baina administrazioak ez zuen ezer egiten osasun arloan, hezkuntzan, komunikazio sareetan... Gerra egiteko eskumenak baziren, baina hori ere gaizki ateratzen zitzailgun.

■ **Lortuko al da A-15 autopista doan izatea?**

Baiezkoan nago. Lege proposamen bat ere izan daiteke, baina orduan indemnitazioa eman behar zaio kudeatzen duen enpresari. Bestera egin beharko litzateke, Nafarroako Gobernua eta Espainiakoaren arteko zentzuzko akordioa topatuz, prezioa ere zentzuzkoa izan dadin. Autopista doan izango zela agindu genuen hauteskunde kanpainan, baina guk ez ditugu hauteskundeak irabazi ●

◆ XABIER LETONA

Gerra zikina herri mugimendu armatuak geldiarazteko erabili ohi dute estatuek. Euskal Herria ez da salbuespen bat. Espainia nahiz Frantziako estatuen estrategia lekuko. Oroit eta Sala taldeak frantses estatuaren inpunitatearen aurka dihardu Iparraldean.

ESTATU ARRAZOIA VERSUS DEMOKRAZIA: OROIT ETA SALA

■ Juan Carlos Garcia Goena tolosarra izan zen GALen azken biktima; 1987an.

GAL erakundeak 1987. urtean egin zuen bere azken atentatua Ipar Euskal Herrian. Juan Carlos Garcia Goena iheslari tolosarra hil —soldadutza ez egiteko ihesi egin zuen Hegoaldetik Iparraldera— eta urtebetera Baionako epaile batek ireki zuen GALekin (Askapenerako Talde Antiterroristak) zerikusia zuen lehen dosierra Frantzian; Jose Amedo Fouce eta Michel Dominguez poliziek eginiko deklarazioen arrastoan ireki ere. Edonola ere, 1995. urtera arte ez zen GALen inguruan oihartzun apartekorik izan frantziar auzitegien. Bi polizia hauen aginduetara gerra zikinean aritzeagatik atxiloturiko hainbat mertzenariok —Georges Mendaille, Mohamed Talbi, besteak beste— Espainiako poliziaren partehartze zuzena eta

hainbat polizia frantziarren kolaborazioa salatzen bazuten ere, frantses auzitegiek ez diote GAL aferari aparteko jaramonik egin gaur egun arte.

Frantses estatuetakoa seguritate indarretan diharduten polizien partehartzea susmo soila baino zerbait gehiago dela

■ **“Geroa eraikitzeke Frantziak gerra zikinean izaniko esku hartzea argitu beharra dago Oroit eta Salaren ustez”**

azaleratzen saiatzen da Oroit eta Sala kolektiboa.

GAL FRANTSESA: BOSLE ETA CATHALA POLIZIAK. Frantziako «Nouvel Observateur», «Libération», «L'humanité» edota «Canard Enchaîné»

agerkarietan, eta Espainiako «El Mundo» egunkarian GALi buruzko artikulu ugariak Guardia Zibileko Enrique Rodriguez Galindo jenerala eta Baionako PJko (Polizia Judiziala) Bosle poliziburuaren arteko harremana agerian utzi zuten. Egun zenduak diren Guy Metge eta Castets polizien eta Amedoren arteko harremanak frogatzen zituzten agiriak betetzen zituzten epaitegietako txostenek. PAFko (Muga eta Airetako Polizia) Joël Cathala poliziburu eta borroka antiterroristaren koordinatzaileari —euskal errefuxiatuei buruzko informazioaren truke— 1.500.000 libera (37.500.000 pezeta) ordaindu zitzaiola aitortu zuen Lopez Carrilok. Ez zen inplikatu bakarra. Guy Metge poliziar —Cathalaren menpekoea; ofizialki istripuz hila— eta Hassen izeneko beste poliziar —Cathalaren menpekoea ere— Garcia Goena iheslaria eta Ramon Basañez errefuxiatuari buruzko dokumentazio ugari aurkitu zitzairen. Hassen auziperatua izan bazen ere, Cathalak auzitegien adierazi zuenez, beren menpekoei buruz eginiko inkestek ez zuten ondoriorik ekarri; errudunak omen ziren guztiz. Alta bada, Dufourg inspektoreak idatzitako «Section manipulation» liburuan kontatzen duenez, «Reinseignement Généraux» delakoak espainol poliziar ematen zizkion euskal errefuxiatuei buruzko izenak, helbideak eta euren bizimoduak berri, eta atxiloturiko GALKideen eskuetan aurkitutako informazioak Baionako suprefeturatik atera ziren. Balta-

sar Garzon epaileak kudeaturiko dosierretan Amedok Frantzian zituen kolaboratzaileen izenak agertzen ziren: Gerard Manzanal Pan Légion Étrangèreko buruzagi ohiaren esanetan Pedro Sanchez eta Echaliar GALKideak aritzen ziren. Georges Mendaille mertzenarioak DST polizia

L - MONBAR

BOB EDWIE

■ Baionako Mon Bar ostatuan lau errefuxiatu hil zituen GALEk; 1985ean.

sailerako ziharduen, eta hiriko seguritateaz arduradun ziren hainbat poliziek Amedorekin elkarlanean ziharduten. Egun hila dagoen Castets Amedoren kontaktoa zen, eta Michel Hélie bere poliziburua. Miarritzeko Gali komisarioa eta Buis Inspektorea, hala nola Baionako Berlan komisarioak Talbi eta Sanchez GALKideen proiektuen berri zuten. Datu hauek, GALEk Ipar Euskal Herrian ehundutako sarean parte hartu zuten izen nagusiak besterik ez dira.

«JOËL CATHALA USTELA». GALEn inplikaturakoei buruzko informazioa Espainiako nahiz Frantziako hainbat kazetarik eginiko ikerketa lanari esker ezagutu zen publikoki. Ipar Euskal Herrian «Enbata» eta «Ekaitza» agerkarien bidez plazaratu zen informazioa. 1995ean, HA (Herriaren Alde) taldeak «Joël Cathala ustela» idatzia zeraman afitxa kaleratu zuen. Cathala, Hélie eta Etcheto poliziek HA auzitegira eraman zuten. HAKo Jakes Bortairu atxilotua izan zen afitxaren erantzule gisa; eta «Enbata» eta «Ekaitza» auzipetuak ere. 1996ko martxoan frantses justiziak hiru polizioak iraintzeagatik kalte-ordainak pagatzera kondenatu zituen «Enbata»ko Jakes Abeberri zuzendaria eta HAKo Jakes Bortairu. «Ekaitza» aldizkaria zigortu gabe geratu zen prozedura akats bat zela medio. Gaur egun Oroit eta Sala kolektiboaren militantea den Jakes Bortairu 590.000 li-

GAL TALDEAREN ATENTATUAK ETA GERRA ZIKINA IPAR EUSKAL HERRIAN

1983. urtea:

- Urriak 16: Joxi Zabala Artano eta Joxean Lasa Arostegi errefuxiatuak Baiona Ttipian bahituak izan ziren. Bere gorpuzkinak Alacanteko Bussot herrian agertu ziren 1996 urtean.
- Urriak 18: Joxe Maria Larretxea errefuxiatua bahitzen saiati ziren GEOko (Talde Operatzaile Bereziak) polizia espainarrak Hendaian.
- Abenduak 4: Segundo Marey hendaia bahitu zuten Hendaian.
- Abenduak 14: Ramon Oñaderra «Kattu» errefuxiatua tiroz hil zuten Baiona Ttipian.
- Abenduak 28: Mikel Goikoetxea «Txapela» errefuxiatua hil zuten Donibane-Lohizunen.

1984. urtea:

- Otsailak 6: Angel Gurindo «Stein» eta Bixente Perurena errefuxiatuak hil zituzten Hendaian.
- Otsailak 25: Eugenio Gutierrez «Tigre» errefuxiatua Zuberoako Mendi herrian hil zuten.
- Martxoak 1: Jean Pierre Leiba hil zuten Hendaian.
- Martxoak 19: Ramon Basañez errefuxiatua zauritua izan zen Baionan. Egun berean Jean Pierre Cherid mizenarioa Miarritzen eskuetan zerabilen lehergailuak eztanda eginda hil zen. Atentatu bat prestatzen ari zen.
- Martxoak 24: Xabier Perez de Arenaza errefuxiatua hil zuten Miarritzen.
- Maiatzak 3: Jesus Zugarramurdi «Kiskur» eta Rafael Goikoetxea errefuxiatuak Baigorri bidean hil zituzten.
- Ekainak 15: Tomas Perez Revilla eta Ramon Orbe errefuxiatuak atentatu bat jasan zuten moto-bonbaz. Lehena uztailan hil zen.
- Uztailak 10: Donibane-Lohizuneko La Consolation ostatua eraso zuten eta hiru errefuxiatu zauritu: J. L. Oliva, B. Garcia eta J. Jauregizuria. Baionako Etxabe ostatuan beste 4 pertsona arinki zaurituak izan ziren beste atentatu batean.
- Abuztuak 4: Hendaia Urdide enpresa erre zuten.
- Abuztuak 8: Arrosako Denek kooperatibaren kontrako sutea.
- Abuztuak 13: Collectivité service enpresaren kontrako sutea.
- Irailak 2: Itsasuko Alki kooperatibaren kontrako sutea.
- Irailak 21: J.P. Dauri eta A.V. Garcia GALKideak atxilotuak.
- Azaroak 18: Christian Olaskuaga hil zuten Biriartuko festetan.
- Azaroak 20: (Santi Brouard hil zuten Bilbon)
- Abenduak 11: Juan Jose Iradier errefuxiatua arinki zauritu zuten autoan jarri zioten lehergailuak eztanda eginik.

1985. urtea:

- Otsailak 1: Xabier Manterola zauritu zuten bonba bitartez.
- Otsailak 15: Chistian Casteigts 25 urteko gazteak bi hanka galdu zituen Arruta-Xarrikotan, eztanda baten ondorioz.
- Martxoak 4: Gotzon Zabaleta eta Josu Amantes errefuxiatuak zauritu zituzten Baionako Lagunekin taberna tirokatu ostean.
- Martxoak 13: M. Ibarboure zauritu zuten Getariako Briketenia ostatuan.
- Martxoak 26: Ziburuko Bittor ostatuan Juan Basañez Jauregi zauritu zuten balaz.
- Martxoak 29: Bruno Pecastaing hila, eta Jean-Marc Mutio eta Kepa Pikabea zaurituak Baionako Pyrénées ostatuan. Atentatuaren ostean Pierre Baldes mizenarioa atxilotu zuten.
- Martxoak 30: Xabier Galdeano errefuxiatua hil zuten Donibane-Lohizunen.
- Ekainak 14: Ziburuko Trinquet Tiki ostatua metrailatu zuten, eta Emile Weiss eta Claude Doer hiritarrak hil zituzten.
- Ekainak 26: Santos Blanco «Aitite» errefuxiatua hil zuten Baionan.
- Uztailak 8: Juan Karlos Lezertua errefuxiatua zauritu zuten Ziburuko Bittor ostatuan.
- Uztailak 16: Fernando Egileor errefuxiatuaren kontrako atentatu saiakera.
- Abuztuak 2: Juan Mari Otaegi «Txato» errefuxiatua hil zuten Garazira bidean.
- Abuztuak 31: Dominique Laheyrie zauritu zuten Donibane-Lohizunen.
- Irailak 8: Joseph Araztoa herritarraren kontrako hilketa saioa.
- Irailak 25: Jose Maria Etxaniz, Iñaki Astiasuizarra, Agustín Irazustabarrena eta Xabino Etxaide errefuxiatuak hil zituzten Baionako Mon Bar ostatuan.
- Abenduak 4: Santxo Biurrun errefuxiatuaren aurkako atentatu saiakera.
- Abenduak 6: Hendaia Argilo elkartearen atentatu saiakera.
- Abenduak 24: Robert Caplane hil zuten Hendaia Royal ostatuan.

1986. urtea:

- Otsailak 9: Frederic Haramboure, Juan Zabaleta, Jose Cau eta Carmen Martinez eta honen bi urteko alaba zauritu zuten Baionako Batxoki ostatuan.
- Otsailak 13: Ramon Basañez Donibane-Lohizuneko La Consolation ostatuan zauritu zuten beste behin ere.
- Otsailak 18: Cristobal Matxikote artzaina eta 16 urteko Catherine Brion neska paristarra hil zuten Bidarrain.

1987. urtea:

- Uztailak 24: Juan Carlos Garcia-Goena hil zuten Hendaian.

■ Oroit eta Sala: «Ezin dugu gerra zikina ahanzi zer izan zen argitu gabe»

Oroit eta Sala 1998ko maiatzean sortu zen Ipar Euskal Herrian. Ipar Euskal Herrian joan direneko hiru hamarkadetan burutu izan zen gerra zikina salatzeke helburu izanik, Frantziako Estatuak gerra zikina hartan izan zuen esku sartzea argitzeko xedez sorturiko herri ekimenen da Oroit eta Sala. Diktaður frankistaren azken garaian hasi zen estatu terrorismo mota honek demokraziarako transizioan eta geroko urteetan astindu latzak jo zituen. 1976tik 1982ra bitartean, ezker abertzalearen hainbat militante hil zuen Hegoaldean nahiz Iparraldean. 1980. urtean, 19 lagun hilak izan ziren eta 30 bat zaurituak.

BVE (Batallón Vasco-Español) edo ATE (Antiterrorismo ETA) siglapean jardun zuten talde paramilitarrek hainbat atentatu burutu zuten euskal errefuxiatuaren aurka, baina txosten judizialik ez da egundo bideratu Frantziako Estatuaren auzitegietan. Sigla haiekin aritu ziren talde paramilitarren ondotik GAL agertu zen. 1983tik 1987ra bitartean 40 atentatu, 27 hilketa eta 30 zauritu burutu zituen talde honek. GALen atentatuetan *in fraganti* harrapatuak izan ziren hainbat mertzenarioz salbu inor gutxi izan zen frantses estatuan auziperatua.

Oroit eta Salako partaideek Frantziako Estatuaren funtzionario eta poliziek gerra zikina edo estatu terrorismoa deituan esku hartze zuzena izan dutela uste dute. Beren aburuz, GAL erakundea Espainiako Gobernuaren erantzukizuna dela argituz doan ahalean gero eta agerriago agertu da Frantziako Estatuaren egiturek parte hartu izan zutela gerra zikin hartan. Frantses poliziaren erantzukizuna

eta inplikazioa ezin da argira atera gabe utzi, militante hauen ustez. Esparru abertzalearen nahiz giza eskubideen aldeko militanteak osatua izaki lau ardatz landu ditu egun arte kolektiboak: «Arlo juridikoa», «Informazioa eta komunikazioa», «Forumak» eta «Autofinantziazioa».

Iparraldean izan ziren atentatuak frantses estatuen erantzukizuna izan zela salatzeke, baita aldi hartan burutu

■ «In fraganti» harrapatuak izan ziren hainbat mertzenario salbu, inor gutxi izan da auziperatua Frantzian

ziren sarraskiak iritzi publikoaren oroi-menean gordetzeko hainbat ekintza burutu izan dute azken bi urteotan: Baionako suprefeturaren aitzinean kateatzeak, PAF egoitzaren (Aire eta Mugetako Polizia) aitzinean kontzentrazioak, hala nola epaituak izan diren mertzenarioen auziei buruzko informazio zabaltze lanak burutu ere. Bitarteko eta ahal txikiak izanik ere, abokatu talde batek dihardu arlo judizialean. Aldi berean, Frantziako

auzitegietan zabaltzen diren dossier judizialak aztertzen saiatzen dira militante abertzale hauek. Hartara, inoiz edo behin, pista edo elementu txikiren bat aurkituz gero, unean uneko auzian sakondu eta frantses sistemaren aurka dihardute. Uneon, esaterako Oroit eta Sala kolektiboa Madrilen burutzen ari den «Lasa Zabala kasua» segitzen ari da. 1995. urtean, Jose Amedo Fouce poliziak GAL erakundearen antolaketa Espainiako

Gobernuaren erabakia izan zela salatu zuen auzitegietan. Aldi batez, GAL erakundearen antolaketan parte zuzena izan zuen polizia honek frantses estatuen zenbait kargu edo fun-

tzionario inplikatu zuen GALen sarean ere bai. Bere deklarazioak ez dira aski izan frantses estatu erraldoia kolokan jartzeko, bistan da. Azken aldi honetan, berriz, «Lasa-Zabala kasuan» inplikatu eta inkulpatua dagoen Angel Lopez Carrilo polizia egiten ari den deklarazioek esperantza zirrikitu bat irekiko dutelakoan dihardute militante hauek. Lan biziki xumea egiten dutela jakinik ere, oroitzapen-lan ezinbesteko bat egiteko dagoela kontziente dira. Euskal Herriaren memorian atxiki behar den gertakizun ahaztezina da gerra zikina euren iritzi. Zentzu honetan betekizun lan bat burutzen omen dute Iparraldeko gizarteak: «Gerra zikina argitu behar dugu eta aldi berean fenomeno hura ezin dugu ahanzi zer izan zen jakin gabe. Euskal Herriak bizi duen gatazka ebatziko bada, estatuen terrorismoa argitzea eta salatzea baitzepadako eginkizuna da» Oroit eta Sala kolektiboa osatzen duten militanteen iritzi. ●

■ Oroit eta Salaren Forum batean bilduriko hizlariak. Amaia Fontang militantea aurkezpen lanetan ari da.

berako zigorra pagatzera kondenatua izan zen. Ondasunik ez duenez, hilero 850 liberra kentzen diote bere alokairutik eta Joël Cathalaren eskura doa. Joël Cathalaren garaia pasa ondotik Alain Etcheto eta Michel Hélie poliziek eskaera berregin lezakete, eta bakoitzari —beste hamabost urtez—

berri ordaindu beharko lioke Bortairuk. Esan gabe doa, dirutza hori sustengu militanteari esker ordaindua dela. «Enbata»ren afera beste gisa batez trenkatu zen. Estatuak Jakes Abeberriren ondasunak bahitzen ahal zituenez 210.000 liberra ordaindu zuen aldizkariak. Dirutza hau militanteen

aldetiko laguntzari esker berdindua izan da. Ez dira hiru polizia hauei kalte-ordainak pagatzera kondenatuak izan diren he- dabide bakarrak. Joël Cathalak dagoeneko 125.000 liberra jaso ditu AFP agentziatik. «Info Matin» aldizkaritik edota «El Mundo» egunkariaren partetik.

ESTATU ARRAZOA ETA DEMOKRAZIA.

Euskal agerkariak frantses estatutaren egituretan ari diren hainbat polizia eta funtzionario salatzeagatik zigortuak izan ondotik, Anaia Artea eta CDDHPBaren (Ipar Euskal Herriko Giza Eskubideen Aldeko Komiteak) inguruan diharduten militante eta abokatuen laguntzarekin antolatu zen Oroit eta Sala; GALri buruzko txosten judizialak irekitzeaz batera —1995etik 1998ra bitarte— jalgiriko herri ekimena biltzeko xedearekin. Talde honek 1998ko abenduan lehen Foruma eratu zuen: «Estatua legez kanpo. Frantses ohitura ote?» izenburupean. Izan ere, historikoki frantses estatua gerra zikinetan nahastua izatea ohitura izan ote den galdetzen du Oroit eta Salak: Aljeriako Gerran, 68ko maiatzean, Ben Barka iraultzaile marokoarra eta Henri Curiel militante komunista egiptoarraren hilketak, Vincennseko irlandarren afera, Rainbow Warrior, hala nola Korsikako Pailloten afera berriki gertatua, historian agertu diren adibide batzuk baino ez dira. Joan den abenduan berriz, «Demokrazia eta Estatu arrazoa» lemapean burutu zuten bigarren Foruma. Gilles Perrault frantziar idazleak honela adierazi zuen bertan: «Estatu arrazoiaren erabilpena frantziar kultura nazionalaren baitako eginmoldea da».

Bigarren Mundu Gerraz gero Frantzia eman izan diren ekintza bortitz ugari argitu gabe daude oraindik. Frantziako polizia aparatuek jabego eta gizabanakoen aurka egindako erasoak dira, baina egundo argitu gabeak. Estatutaren arrazoiari jarraikiz isilpean gordetzen diren aferak dira. Charles Pasqua Barne Ministro ohiak esana beteaz —*Demokrazia estatu arrazoa hasten den unea bukatzen da*— Frantziako estatuak ez du behin ere frantses zerbitzu sekretuek buruturiko sarraskien erantzukizuna bere gain hartu.

PARTEHARTZE ANITZA. Azken urte honetan egindako lanak bere oihartzuna izan du engoitik. Forumetan parte hartu dutenen —Iparraldeko zein Hegoaldeko abokatu eta militante politikoak, baita Frantzia, Espainia nahiz beste estatuetatik etorritako kazetariak eta idazleak— jarraio oso interesgarriak izan dira talde honetako Amaia Fontangen esanetan: «Euskal Herriatik kanpo etorritakoek beren esperientzia ekarri digute, baita gure herrian jasan izan genuen gerra zikinen zerga-

■ Oroit eta Sala kolektiboa informazio lan garrantzitsua burutzen ari da.

tiak hobekiago konprenitu ere. Biziki positiboa izan da orain arte egindako lana. GAL aferari buruz eztabaidatzeko dagoen beharra baieztatu dugu. Forumak eztabaida gune bat eskaini du kanpoan parada gutxi baita afera honetaz mintzatzeko».

Oroit eta Salak Frantziako Asanblea Nazionaleko hautetsi bakoitzari aspaldi galde egin zion posizionatzea GAL aferari buruz: «Ikerketa bat burutu ahal izateko batzorde bat antolatzea proposatu genuen. Instituzio mailan afera salatzeko burutu genuen lehen ekimena izan zen. Komunistak alde agertu ziren. Anartean, eskuina boterean zegoen. Gero, komunistak 'As-

berdeek ez dute deus egin gerra zikina salatzeko».

EZ ETSI EUTSI BAIKIZ. Oroit eta Salako militanteak kontziente dira oso zaila dela GALEn aferei buruz zabaltzen diren dosierretan zantzu berriak aurkitzea. Ez dute etsitzen alta. Gerra zikinean nahasiak egon litezkeen polizia frantziarrak salatzeagatik zigortua dagoen Jakes Bortairuk honela dio: «Iparraldean lan ideologiko handia egiteko dago oraindik ere gerra zikinen inguruan». Amaia Fontangen ustez, berriz: «Euskal Herriko gatazkari irtenbide bat aurkitzeko, gerra zikina argitzea baitezpadakoa da».

«Enbata»ko Ellande Duny-Pétre kazetariak erran digunez: «Portugaleko presondegi batean dagoen Jean Pierre Labade GALKidea estraditatu izan liteke eta posibilitate berriren bat ekarri ere. Mohamed Talbi inkulpatua Pereigus (Perigueux) herriari dago poliziaren zaintzapean. Ramon Basañez, Juan Carlos Garcia Goena eta Fernando Egileorren dosierretara argibide berriak eman litzazkete GALEko kide biek. Horretan dihardute Yolanda Molina Ugarte, Jean François Blanco eta Carmen Galdeano —GALEk hil zuen Xabier Galdeanoren alaba— abokatuek. Gainera, epaile berri batek hartu ditu GALEn aferak biltzen dituen dosierak. Ez da etsi behar, borrokari atxiki baikiz» ●

◆ MIKEL ASURMENDI

“Hainbat frantses intelektualen ustez, estatu arrazoa frantses kultur nazionalaren baitakoa da”

kotariko ezkerre’ Gobernuaren partaide izatera pasa ziren eta erabat epeldu dira. ‘Berdeak’ taldearen kasuan, besteak beste. Hasierako ahaleginaren ondoren isiltasuna gailendu izan da».

Oroit eta Salako militanteek ez dituzte komunisten eta ekologisten ahalegin hauek gutxien. Alderantziz, positibotzat jotzen dituzte. Alderdi hauetako hainbat militante asmo onez egindako ahalegina izan baita beren ustez.

Zer nahi gisaz, Ipar Euskal Herriatik landako komunisten eta ekologisten jarraioak dira. Iparraldeko komunistek nahiz

Eratu berria da Sortzen-Ikasbatuaz Elkartea, unibertsitatez kanpoko irakaskuntza euskaraz ematen duten ikastetxe publikoek osatua. Izenak berak adierazten duenez, lehendik sortuta zeuden bi elkarteren batura da hau: Sortzen (Nafarroa) eta Ikasbatuazena (EAE).

HAIZE BERRI BAT EUSKAL IRAKASKUNTZA PUBLIKOAN

ANDONI CANELADA / GARA

■ Sortzen-Ikasbatuaz Elkarteko kideak, urtarrilaren 22an egindako eraketa batzarrean.

Nafarroan euskarazko irakaskuntzan jarduten duten eskola publikoek osatutako Sortzen eta EAEko publikazio prozesuaren ondotik sare publikorako bidea hartu zuten ikastolek osatzen duten Ikasbatuazek elkarte berria eratu dute: Sortzen-Ikasbatuaz. Elkartea Euskal Herri osora zabaltzeko asmoz eratu dela adierazi dute bertako ordezkariak.

Elkarte berriaren eraketa batzarra Miarra jauregian izan zen urtarrilaren 21ean eta bertan ziren bi elkarteetako ikastetxe-

tako ordezkariak eta hainbat gonbidatu, irakaskuntza arlokoak bezala alderdi politiko eta sindikatuak. Ikastetxeetako ordezkarien artean, gurasoak nahiz langileak (irakasleak ala ez) ikus zitezkeen, horixe baita sortu den elkarte berriaren helburuetako bat, alegia, eskola-komunitate osoaren partehartzea bultzatzea.

Eraketa batzarra espero baino arinago joan zen, aurretik gaia aski landua zegoen seinale. Lau gai nagusiren bueltan aritu ziren, lauak bozkatu beharrekoak baitziren. Batetik, Elkartearen Estatutuak onartu zi-

ren, azpimarratuz Euskal Herri osoa dela elkarte honen eremua, banaketa administratiboak gaindituz. Bigarrenik, barne antolaketarako proposamena egin zuten. Herrialdekako antolaketa proposatu zuten, kontuan izanik herrialde bakoitzaren dinamika eta beharrak desberdinak direla, eta herrialde guztien arteko koordinaziorako Euskal Herri mailako Talde Iraunkorra, beti ere Batzar Orokorra izanik organo gorena. Talde Iraunkorreko kideak ere hautatuak izan ziren batzarrean, bina lagun Arabatik, Bizkaitik, Gipuzkoatik eta Nafarroatik, langile bat eta guraso bat. Iparraldeko egituraketan azaltzen den arren, oraindik ordezkariak ez dutela adierazi zuten. Azken eta laugarren gai nagusia elkartearen lan-ildo eta helburuei lotua zen. Ordezkarien hitzetan, helburuak orain dela hogeitazko berak izaten jarraitzen dute, aldarrikatzen dutena haxe baita: Hezkuntza Sistema propioa, honako ezaugarriak dituen eskola-ereduarekin: euskalduna, autonomia, laikoia, hezkidetzan oinarritua eta anitza, kalitatezkoa, integratzailea, osoki finantziatua eta lan-marko berri batean kokatua.

ASPALDIKO ALDARRIKAPENA.

Aspaldiko aldarrikapena da Euskal Eskola Publiko Berriarena Euskal Herrian. 1999in sortu zen Sortzen plataforma, Hernanin egindako bilera baten ondotik, Euskal Herri osoan sare desberdinetan ari ziren jende ugari biltzen zuena aldarrikapen honen inguruan. Bi urte beranduago, EAEko publikazio-prozesu interesatu, narrats eta mingarria etorri zen eta Sortzen berregituratua, baina lehengo helburuei atxikita, Nafarroara mugatu zen. EAEn, berriz, Ikasbatuaz elkarte sortu zen publikatutako zenbait ikastola bilduz. Urte gogorak ziren irakaskuntzan, etendura eta errezelo handikoak, ikastola barnetik ber-

Euskara sailaren babeslea:

**Hondarribiko herriak ere
Bai Euskarari**

tatik hasita, eta elkarlana urruti ikusten zenekoa. Eskertzekoa da giro hartan Ikasbatuaz bezalako elkarte bat planteatu eta martxan jartzeko adorea izatea. Elkarleak bere bidea egin du, bide xumea baina etenik gabea eta Nafarroako Sortzen elkarlearekin zituen harremanei eutsi egin die, egungo bateratze-prozesuraino helduz. Urrats garrantzitsua benetan, kontuan izanik, bi administrazio-egitura desberdinen mendepean daudela eta, berez egoera zaila izateaz gain, Nafarroako Gobernuan agintea duena bereak eta bi egiten ari dela elkarlan usaina duen edozer hausteko. Urrats inportantea, era berean, sare publikoan egon den eta dagoen sakabanaketari aurre egin nahi dieten beste eskola publiko euskaldunentzat erreferentzia izan daitekeelako. Urrats pisuzkoa, baita ere, irakaskuntzaren sektorean dauden hainbat sare, egitura eta elkarte desberdinekiko elkarlana aldarrikatu duelako sortzetik bertatik.

Eta azkenik, urrats oso inportantea, esan eta aldarrikatzetik egitera pasa delako. Izan ere, irakaskuntzan ere, gainerako arlo askotan bezalaxe, euskara, kalitatea, autonomia, kurrikuluma, partehartzea... foro eta txosten ugaritan entzun eta irakurtzen dugu, adostasun maila handia dagoela dirudi ideia eta kontzeptu askotan, elkarlana aipatu eta goraipatzen da etengabe, baina errealitatean ez gara gauza ezta matrikulazio-kanpaina bat bera ere elkarrekin egiteko. Bada garaia hitzetatik atera eta gauzak egiteko, gauza konkretuak, txikiagoak ala handiagoak, baina gauzak egin, eta pertsonen arteko harremanak konprezio horien inguruan lantzeko, lanean ezagutzeko elkar. Eta horrek ez du esan nahi denok egitura, elkarte, talde berean egon behar dugunik, ezta helburu berberak izan behar ditugunik ere. Bakoitzak izango ditu bere ikuspuntua eta helburuak eta jarraituko dio bere ibilbideari, baina posizio hortatik egin ahal izango ditu gauzak beste batzuekin, batean batzuekin eta bestean beste batzuekin. Nola eman bestela buelta A, G eta X hezkuntza-ereduei, Euskal Herri osoan euskaraz ikasteko eskubide-ezari, hizkuntza-perfila lortu gabeko hainbat eta hainbat irakasleri, material eskasiari, kurrikulum propioari, administrazioen jarrerei...

Hortxe desafioa Sortzen-Ikasbatuaz Elkarlearentzat eta elkarte berri honi ongi etorria ematen izan ziren beste hainbat eta hainbat erakunde, alderdi politiko, guraso elkarte eta sindikaturentzat

◆ MALORES ETXEBERRIA

Arturoren kaiera

BIZKAIERA SUSTATZEKO EKIMENAK

Bizkaiko Foru Aldundiak euskararen alorreko aurrekontua gehitu egingo du legegintzaldi honetan. Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia bere eginez, herrialdean euskaraz bizi nahi duten

herritarrei horretarako aukerak bermatzeko behar diren neurriak erabaki eta bultzatuko ditu. Honekin batera, bizkaiera sustatzeko hainbat ekimen garatuko du Diputazioak. Besteak beste, HABE eta Bizkaia Irratiarekin elkarlanean, euskara ikasten ari diren ikasleei bizkaiera hurreratzeko proiektua jarriko dute abian. Labayrurekin ere jardungo dute lankidetzan, Gotzon Lobera Euskara Sustatzeko zuzendariaren ustez, «hainbat lan baitago egiteko bizkaieraren morfonsintaxia, hiztegigintza eta abarren eremuetan».

LINUX SISTEMA ERAGILEA EUSKARATZEN

Linux ordenadorerako sistema eragilea —Txinan Windowsek baino merkatu gehiago omen du— euskaratzeko lehen urratsak eman ditu Euskal Linux elkarteak. Urte honen amaierarako edo datorrenaren hasierarako gehiengoa euskaratua egongo dela adierazi dute elkarte honetako kideek.

“GAEL-EUSKA 2000”

AEK-k eta Conradh na Gaelige Irlandako erakundeak «Gael-Euska 2000» izeneko egitasmoa garatu asmo dute. Jada abiatua da AEK-ko ordezkartza bat Irlandara, bertan helduentzako hizkuntz irakaskuntzan dauden arazo eta erronken berri jasotzera. Conradh na Gaelige erakundea 1893an sortu zen eta gaelikoa berreskuratu eta eguneroko bizitzan erabiltzea du helburu. Irlandan, Eskozian, Ingalaterran, EEBBetan, Kanadan eta Australian 250 talde dauzka orotara.

BESTE 106 ERAGILEK “BAI EUSKARARI”

Ipar Euskal Herriko 106 eragile sozial berrik «Bai euskarari» akordioa izenpetuko du datorren otsailaren 25ean. Euskal Konfederazioak izenpetze gehiago biltzea espero du data hori iritsi bitartean.

U r r e a

■ Trebifiño Udalak euskara bertako ondare kulturala dela onartu zuen duela bi aste. Gaztela eta Leongo konderria izaki, ezin euskara hizkuntza ofizialtzat hartu, baina bai gure hizkuntza ikasteko eta erabiltzeko zenbait neurri hartu. Udaletzeko informazioa elebitan eskainiko da hemendik aitzin eta Euskaltzaindiari ere eskatu diote bertako herrien izenak euskaratzeko.

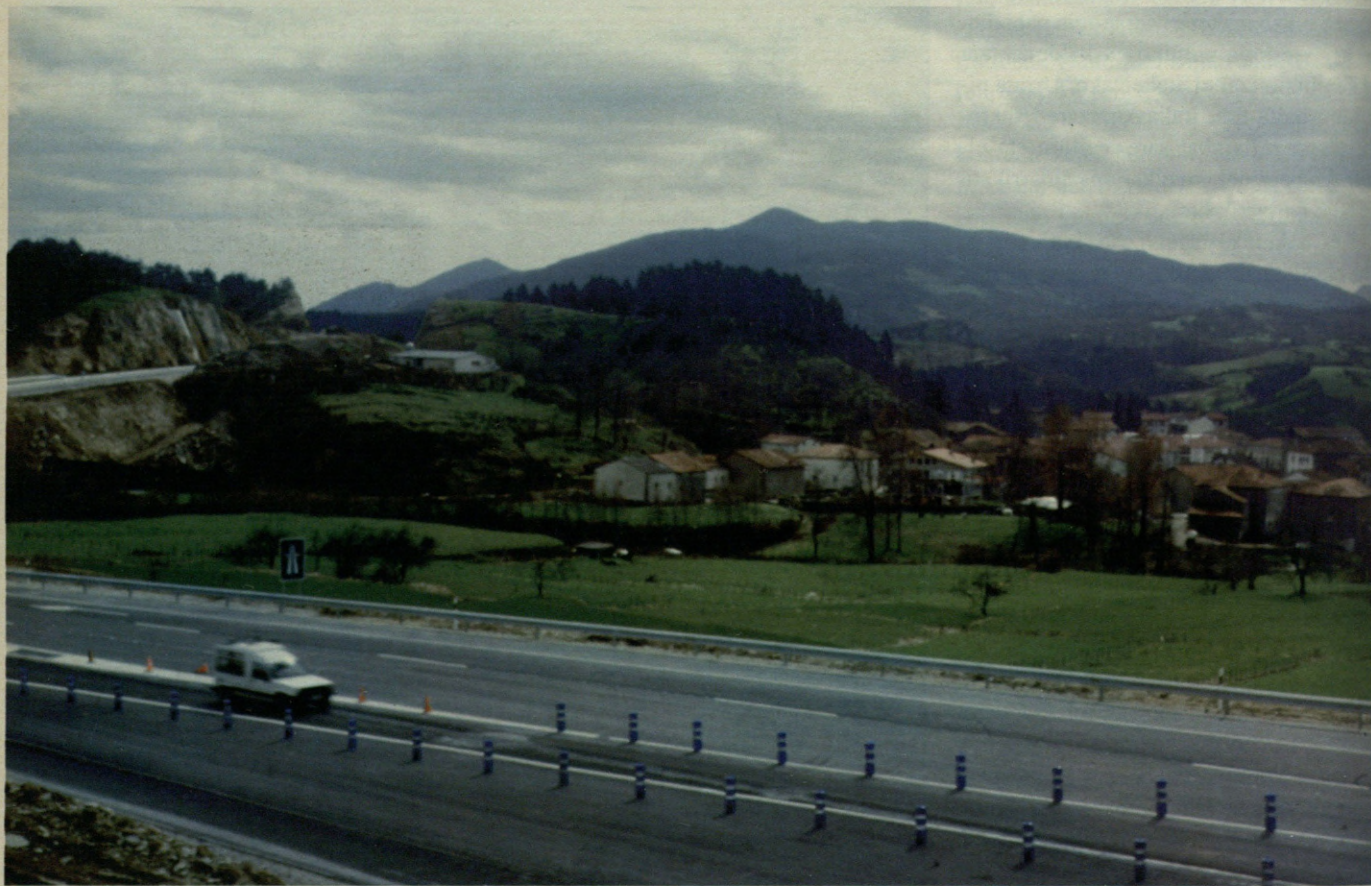
■ Donostiako danbor hotsak apaldu dira honezker. Baina benetan apala, hutsa ez bada, Urrezko Danborraren ospakizunean euskarak izan zuen presentzia izan zen. Txema Olazabal hondarribitar ezaguna zen aurtengoan omendua, eta ekitaldi guztian zehar ez zen hitz bat bera ere euskaraz entzun, ez aurkezpenean, ez honek danborra jasotzean, ez agurrean...

I k a t z a

Espainiako Gobernuak Autobideen Enpresa Estatalaren (ENA) baitan dauden autobide guztiak pribatizatzeko asmoa zuen, Nafarroakoak barne (hauen emakidaduna Audenasa da). Egitasmo honek martxoko hauteskundeetako emaitzen zain egon beharko du.

NAFARROAKO AUTOBIDEAK PRIBATIZAZIOAREN BIDEAN

■ Nafarroako autobideen emakidadun Audenasak 600 milioi pezetako mozkina izan zuen 1998an.

Audenasa emakidadun duten Nafarroako autobideak aurki pribatizatu ditzakete —hauen kapitala erdibana banatua dute Espainiako Gobernuaren menpe dagoen Autobideen Enpresa Estatalak (ENA) eta Nafarroako Foru Elkargoak—. Hori dirudi behinik behin Sustapen Ministerioa eta Ekonomia eta Ogasunekoa burutzen ari diren errege-dekretuko proiektuaren zirriborroari so egiten badiogu. Pribatizazio horrek Nafarroako autobideei eragiteaz gainera, Galiziako bidesaridun autobideei,

Audasari, Autoestradas de Galiciari eta Leon eta Campomanes (Asturias) lotzen dituen Aucalsari eragingo lieke.

Abenduaren erdialdean Madrilgo egunkari batek ezagutarazitako Espainiako Gobernuaren agiriaren arabera, «*Gobernuak enpresa publikoekiko hartu duen pribatizazio politikak gomendagarri egiten du, ENAri dagokionez, honen kapital sozialean duen partaidetza aldatzeko aukera aurreikustea, partaidetza guztia ezabatzeraino ere iritsiz*». Zertxobait aurrerago, honela dio: «*ENAREN kapital soziala*

estatala izan daiteke edo ez, zati batez edo osorik».

Halaber, ENAREN sorrera baimendu zuen 1994ko urtarilaren 25eko errege-dekretua indargabetzea esan nahi du gobernuaren agiri horrek, hots, «*sozietatearen kapitala, beti, estatala soilik*» izango dela dioen aipamena indargabetzea. Gauzak horrela izanik eta Aznarren gobernuaren grina pribatizatzailea ikusirik, zentzuzkoa da Nafarroako Audenasa emakidadunaren pribatizazioa iristear dagoela pentsatzea. Alabaina, hauteskunde bezperetan gaudela

■ Beste bi autobideek 33.000 milioi pezetako dirusarrera izan zuten 1998an

Euskal Herriko beste bi autobideek, A-8 eta A-68ak, 33.000 milioi pezeta (1.320 milioi libera) bildu zituzten 1998an, bide horietan egunero ibili ziren 60.000 gidariekin ordaindutako bidesarietatik. Kontuan izan behar da autobideen dirusarrera bakarria bidesariena dela. 1999ko datuak oraindik itxi gabe daude eta hilabete batzuk igaro arte ez dira ezagutuko.

A-8 autobidea Europistasen esku dago, eta bere emakida 2003. urterainokoa da eta A-68rena, berriz, Vasco Aragonesak du 2011. urteraino. Bi enpresa horiek kapital pribatuaren esku daude. Euskal aurrezki kutxa eta bankuek dute partaidetzaren gehiengoa, nahiz eta kanpoko finantza erakunde batzuek ere partaidetza duten. Gaur egun, Europistaseko lehendakaria Claudio Boada da. Garai batean AHVko lehendakari izana, gerora administrazioko hainbat kargutan egona da eta, azken urteotan, Banco Centralekin bat egin zuen arte, Banco Hispano Americanoko lehendakari izan da. Vasco Aragonesako lehendakaria, berriz, Jose Alberto Pradera da, Bizkaiko diputatu nagusi ohia.

A-8 autobidean, duela bost urte, batez besteko ibilgailu kopurua ez zen 17.000ra iristen. Gaur egun nekez jaisten da 20.000 ibilgailutatik, eta uda garaian 30.000 inguru ibiltzen da. A-68 autobidean, duela hamabi urte, 20.000 ibilgailu inguru ibili ohi zen egunero. Gaur egun kopuru hori bikoiztu egin da.

A-8 autobideak, Bilbo-Behobia bezala ere ezagutzen denak —100 kilometro baino zertxobait gehiago izanik—, 1998ko ustiapenean 17.206 milioi pezetako dirusarrera izan zuen, aurreko urteko 15.065 milioi pezetak nabarmen gaituz. Kopuru horretako 16.542 milioi pezeta bidesariekin lortu ziren, eta gainerakoa dirusarrera erantsien bidez. Bere etekinak 11.000 milioi pezetakoak izan ziren.

■ Bilbo-Behobia autobidea Europako garestiena da: 16 pezeta inguru kilometroko.

Bilbo-Zaragoza autobideak, A-68ak —300 kilometro inguru izanik—, 1997an 14.666 milioi pezetako dirusarrera izan zuen eta 1998ko ustiapenean 16.521 milioi pezeta bildu zituen, 16.348 milioi pezeta bidesariekin lortuz. Zerga ondorengo bere etekinak 1.325 milioi pezetakoak izan ziren 1998an.

Espainiako autopisten sektorea bere urrezko aroa luzatzen saiatu da. Horrela, 70eko hamarkadaren hasieratik 80koaren amaierara bitartean autobideen enpresek 121.883 milioi pezeta galdu zuten. Baina 90eko hamarkada, 1993 urtea izan ezik, urrezko aroa izan da. Hamarkada honetan sektoreak 253.599 milioi pezeta gordin irabazi ditu, eta etekinen gaineko zergengatik 89.000 milioi pezetako dirusarrera izan du Estatuak. Azken datuen arabera, Espainiako Estatuak autobideak, orotara, 57.906 milioi pezetako irabaziak izan zituzten, 1998an 50.471 milioi pezetara jaitsiz.

Egia da enpresek arriskuak bereganatu dituztela autobideak egiteko garaian. Baina Estatuaren babesa izan dute, bai finantza arloan eta bai ibilgailuen

trafikoari dagokionez. Eguneratutako inbertsioa 1996 urtearen amaieran 1,63 bilioi pezetakoa izan zen. Estatuak ordea, dibisen mailegutan milioi askotako galerak bereganatu ditu. 70eko eta 80ko hamarkadetan hartutako maileguak dira, Espainiako Estatuak maileguen interesa % 20tik gorakoa zenean. Baina Alemaniako markotan, Suitzako frankotan, yenetan eta dolarretan egindako zorra aurreikusitakoa baino heren bat gehiago kostatu zen, pezetak 1969az geroztik izandako balio galera guztien ondorioz. Zulo hori gainditzeko, 1969tik 1996ra bitartean, Estatuak 489.052 milioi pezeta ordaindu zituen dibisetako zorraren trukeko aseguru gisa. Nahiz eta gastu beldurgarri hori murrizten ari den, 1996an oraindik 23.018 milioi pezeta kostatzen zitzaion Estatuari.

Autopista batzuk Burtsan kotizatzen dute, besteak beste, Bilbo-Behobiaren emakida duen Europistasek; merkatuaren beherakada izan arren irabaziak izan dituzte. Acesa, Aumar eta Iberpistas dira Burtsan kotizatzen duten sektoreko gainerako enpresak ●

kontuan izanda, bertan gertatzen denaren zain egon beharko dugu.

MOZKINAK HASI DIRENEAN, JABE PRIBATUEN ESKUETARA. Audenaren jatorria frankismoaren azken garaie-

tan dago. Garapen planen babesean sortu zen Nafarroa eta Gipuzkoa lotuko zituen autobidea egiteko asmoa. Nafarroako Foru Diputazioa horretarako gai sentitu zen, obren lehiaketa egin zuen eta Huarte y Dragadosi esleitu zizkion Udana elkarte-

ren bidez; eratu berria zen Audenasari eman zitzaion haren ustiapena. Audenasa 2.000 milioi pezetako (80 milioi libera) kapital propioarekin eratu zen, bertan Nafarroako Aurrezki Kutxak. Udanak eta hainbat partikularrek esku hartuz. Dipu-

tazioak 9.000 milioi pezetaraino bermatu zuen sozietatea.

Autobidearen eraikuntza eta ustiapena guztiz galgarria gertatu zen diruz, eta lehengo urteetan milaka milioiko zorrak sortu ziren. 1984an, Nafarroako Gobernuak Espainiako Ekonomia Ministerioarekin negoziatu zuen Audenasaren kapitalaren % 50 bereganatzea —pezeta bateko prezio sinbolikoan—, eta gainerako % 50 Eunasak bereganatu zuen. Bi aldeek Audenasak egindako zorra finantzatzeko hitza eman zuten, horretarako urtean 1.500 milioi pezeta jarritz, bi zati berdinetan banaturik. Azkeneko, 1996an lortu zuen elkarteak zenbaki beltzetara iristea, ia 56 milioi pezetako etekinak lortuz, eta urtean 3.130 milioi pezetako dirusarrerekin. Hurrengo urtean 160 milioi pezetako mozkinak izan zituen. 1997ko urte horretan Audenasaren zorra 18.000 milioi pezetakoa zen; horietatik 15.000 milioi Estatuaren bermea zuten eta 3.000 milioi Nafarroako Gobernuarena.

Audenasak Irurtzundik Iruñerako 20 kilometroko autobide zatia eta Iruñea eta Tafalla arteko 82 kilometroko zatia kudeatzen ditu. Bietan bidesaria ordaintzen da. Batez besteko trafikoa, sare guztian, 10.500 ibilgailukoa da. Enpresa honek 113 langile ditu, eta 1998ko ekitaldian 599 milioi pezetako etekina izan zuen, hau da, 1997koan baino 68 milioi gehiagokoa.

Audenasaren balizko pribatizazioak ez luke ezuste handirik eragingo nafar askorengan. Hain zuzen ere, irailaren 20an, mendi-ingeniaritzako doktore eta EH-ko foru parlamentario den Pablo Muñozek honelako izenburua jarri zion «Gara» egunkarian eginiko kolaborazio bati: «Nafarroako Autobidea: zerbitzu publikoa edo negozio pribatua». Artikulu horretan, epe laburrean ikusten zuen ENAren eta, beraz, Audenasaren pribatizazioa: «Dirudienez, urtea amaitzerako». «Duela gutxi autobideko zerbitzu eta kafetegiak Repsol saldu izana» ere aipatzen zuen. Baita Audenasari A-15aren esleipena 15 urtez luzatu diotela —2029. urtera arte— ere. «Gauza

■ Euskal autobideak Europako garestienetakoak

Iazko daturik ezean, eta 1998an bezala kilometro bakoitzeko prezioak behera egingo zuela pentsatu arren, Hegoaldea zeharkatu eta Iparraldearekin lotzen gaituzten autobideak Europako garestienetakoak dira. Eroskik 1997an egindako azterketa batek hori ondorioztatzea garamatza. Haren arabera, Bilbo-Behobia autobideko bidesarien prezioa Europako batez bestekoa baino % 80 handiagoa da. Nolanahi ere, eskaintzen duten segurtasun maila oso handia da.

1997an jada Bilbo eta Behobia arteko A-8 autobidea Hegoaldeko hiru autobideen arteko garestiena zen, kilometroko 18,4 pezeta ordaintzen ziren. Irurtzun eta Tuterarte A-15 autobidean 14 pezeta zen kilometroko ordain-

du beharrekoa eta Bilbo Tuterarekin lotzen duen A-68an, berriz, 16,7 pezeta. 1998 urtean kopuruek behera egin zuten eta A-8ko kilometroa 16,11 pezeta ordaintzen zen, A-15ekoa 10,49 pezeta eta A-68koa 14,67 pezeta. 1999an ere behera egin dute zertxobait, nahiz eta Europako garestienetakoak izaten jarraitzen duten. Eroskiren azterketa horren arabera, Europako autobideen batez bestekoa 10 pezeta ingurukoa zen.

Segurtasunari dagokionez, azterketa egiteko neurgailu bat baino gehiago erabili zuen Eroskik. Horieta bat 100 kilometroko tartean izandako istripu kopuruari dagokiona da. Azterketa horren arabera, Nafarroako A-15 autobidea zen alderatutako guztien arteko seguruena ●

nabarmena da —zioen Muñozek— pribatizazio prozesuak, erakargarri gertatzeko, gutxienez bi oinarri izan behar dituela: epe luzerako esleipenak izatea eta etekinak egotea. Audenasak 1995ean izan zituen lehen etekinak, 1997an luzatu egin zen esleipena eta 1999an egoera ezin hobea da balizko pribatizazio baterako».

1999 urtea pasa bada ere, pribatizatze-

ko nahiak hor dirau. Orain kontua da hauteskunde giroan gaudela murgildurik, eta prozesu honek geldirik egon beharko duela Espainiako Gobernu berria eratu bitartean. Eta nork eratzen duen gobernu berria, Nafarroako autobideen pribatizazio prozesuak aurrera egingo du edo geldialditxo bat nozituko du ●

◆ DANIEL UDALAITZ

■ Bidesariak kentzeko mobilizazio ugari izan da azkenaldian, bai A-8an, bai A-15ean.

ALBERTO ELÓSGI

■ «Gizarteak oro har, mugak jartzen dizkigu, karratuegi bilaka nahi gaituzte».

K O L D O A M E S T O I

“IPUINAK UMEAK LOKARTU ETA HELDUAK ESNATZEKO DIRA”

Antzina, supazterrean kontatzen ziren ipuinak. Emeki-emeki, bizitza modernoaren zurrunbiloan iraungitzeaz zirela, Koldo Amestoi (Arruta, Nafarroa Beherea, 1952) agertu zen. Eta ipuina bidelagun bilkatuta, bere txingarrak astindu eta zuzpertz egin zuen, sutondo txokotik atera zedin lortuz. Geroztik, ikuskizun andana egina du, hala nola, «Hitz eta pitz», «Kondharian» edota martxoan estreinatzekoa den «Maribil». Hitzen magoa dugu Koldo, irudimena biziaraztea arte bat dela erakutsiz. Gurean, ikuskari handitzat hartua ez badago ere, haurrak eta helduak xahal-xahal egoten dira begi eta aho Koldori so.

Hartz aroa gertu dugula, neguko goizik hotze-nean Hazparneko Kultur Etxean bildu gara, sutondo itzali baten ondoan goxoki mintzatze-ko. Hotza hezurretaraino iristen bazaigu ere, Koldoren begirada aratzak, giro beroa piztuarazi du. Ez zaio arrazoirik falta suge-xarmagileak ipuin kontalariekin parekatzen dituenari).

■ 1982. urteaz geroz profesional gisa jardun duzu. Nola sortu zitzaizun ipuinekiko grina?

Gazte denboratik antzerki ikastaroak eginak nituen, ahotsa, dantza eta gorputza lantzen ikasteko. Ondotik, txotxongiloak egiten hasi nintzen eta emeki-emeki ipuinen munduan sartu. Baionako Adur-Nava-

ALBERTO ELOSEGI

re irati librean euskarazko emankizunen barnean ipuinak kondatzeari ere heldu nion. Garai hartan gau eskolen arduradun nintzela, dena utzi eta ipuin kontalari en-gaiatu bilakatzea erabaki nuen, jende ai-tzinean lasaiki aritzen nintzen-eta.

■ **Ahokotasunak behiala garrantzi handia zuen. Denboraren bortxaz or-dea, bertsolaritzak ipuin kontalaritza itzalpean utzi du. Frantzian berriz, ha-rrera ona du.**

Bertsolaritzak hartu du toki gehiena, bat-batekotasuna eta antzerki kutsua ere baduelako. Ipuina etxe barnekoa izan da gehiago, eta bertsolaritza berriz, etxetik kanpora atera da. Frantzian, nolabaiteko

berpizkundera ukan du, folk musika eta antzerkitik zetorren jendeari esker, Jean Pierre Chabrol kasu, ipuinak idazteaz ba-tera kontatzen ere hasi zena. Okzitania, Lyon, Normandia edo Bretainiako jendea-rekin festibaletan elkartzean jakin genuen garai beretsuan murgildu ginela ipuin kon-talaritzan. Geroztik, hartu eman hori atxiki dugu, ikastaroak antolatuz eta.

■ **Antzerkiak ez bezala, kontalaritzak funtsezkoa du publikoaren esku har-tzea.**

Bai, hala da bete-betean. Enetzat arau hirukia da: publikoa, ipuina eta ni. Hiru elementuek elkar behar dute. Aldi berean, hiru toki horietan egon behar duzu, beste-naz hankamotz geratzen da. Argi baten az-

pian jarri, atera, berriz barruan, eta kanpo-ko eragileak baliatu ipuinaren barnean sar-tzeko. Norbaitek arrabotsa egiten duelarik, eta orduan, «zapla! deabrua hor sartu zen», esaten dut. Hori ez duzu beti egiten ahal, baina saiatzen naiz.

■ **Zein iturrietatik edaten duzu ipuinak hautatzeko? Menturaz, Azkue eta Aita Barandiaranek jasotakoak baino hara-tago.**

Bai, ikertzaileengandik ere hartzen di-tut kondairak. Baina ez bakarrik tradizioari atxikiak, gaurkotasuna ere sartzen dut. Gaur egungo kolorea eta ukitua ematea zi-nez lagungarria da-eta. Horrek ez du erran nahi Internet eta telebista nahitaez sartu behar duzunik. Azken batean, antzinako

ALBERTO ELOSIGI

gizonak eta gaur egungoak ezaugarri berak ditu muinean, berdinki maitatu, haserretu, negar egin eta hil egiten gara-eta.

■ **Perraulten amandre ipuinak edo la-mien kondairak izan, zeintzuk dira ipuinen betekizunak? Akatsak eta birtuteak azpimarratzen dituzte, ona eta gaiztoaren artean bereizten ikas dezagun. Baina zer gehiago damaigute?**

Aldi berean irudimen oparotik eta errealtatetik edaten dute. Atsegina hartzeko eta amesteko ere balio dute, bide bat urratzeko; badute ere zuhurtzia kutsu bat, heldutasunera iristeko edo. Batzuek uste dute ipuinak filosofia ederra direla, eta

apezak bagina bezala hartzen gaituzte. Baina ez dut uste horrela denik. Menturaz, hitzak xaloki erabiliz gauzak plazaratzeko trebezia dugun arren, erantzukizuna sentitzen duzu. Ipuin bat entzun eta gero, ate bat irekitzen diozu entzuleari. Giltza bederen, ematen diozu. Gure egitekoa beraz, kalte egiteko baino, gehienbat on egiteko da.

■ **Ipuinak, kontatzeko baino irakurriak izateko direla diote. Bernardo Atxagak behin esan zuenez, istorio bat zuzenean eta apaingarririk gabe kontatuz gero, 0-10 arteko eskalan, 3 puntutik ez da pasatzen. Ahozkotasuna oinarri duzula, kontatzeko moldean entzulea girotu eta**

ALBERTO ELOSIGI

Hamarrekoa

AITA

«Beti ehizan eta arrantzan, harengandik jaso nuen naturarekiko miresmen eta errespetua»

AMA

«Ameslaria, monja xuria, beti jendeari lagundu nahian. Bizitzan ere amets bat izan behar duzula erakutsi zidan»

AITA BARANDIARAN

«Ene aitatxia balitz bezala, ipuin eta mitologiaren mundua ireki zidan»

JEAN FRANÇOIS CERQUAND

«Ikertzaile fina, ezezaguna izan arren, esker ona zor zaiona»

ITXARO BORDA

«Auzoko laguna, langilea, besteak erakartzen dakiena. Gustatzen zait bera errebeldea izatea»

JOXEAN ARTZE

«Bere olerki ximple eta ez hain ximplek liluratzen naute»

BEÑAT ACHIARY

«Bat-bateko kantari fina, kanpoan hemen baino gehiago mirestua»

BERNARDO ATXAGA

«Gure unibertsoa kanpora ateratzen jakin du, mamuak eta guzti gure herria altxatzen ari garela erakutsiz»

DANIEL LANDART

«Berari esker eman nituen lehen urratsak antzerki munduan. Betiko laguna»

EUSKAL HERRIKO JENDEA

«Bere gauzez harro egonda ere, beste kulturekin harremanetan jartzen daki. Gizontasuna du»

■ «Enetzat, ipuin bat kontatzeko orduan arau hirukia dut: publikoa, ipuina eta ni».

lilura dezazun, non dago koska?

Naski, antzeko zerbait gertatzen da ipuinak kontatzean ere. Zuk irudiak berpiztu behar dituzu, idatzia dagoena erdi lotan dagoelako. Kontatzeko moldean dago koska. Ezin da xuxenki kontatu, barenan duen filosofia biziarazteko ipuina bereganatu behar du kontalariak. Horren kariaz, Euskal Herrian badugu ipuin bat, nireganatu ezin dudana, «Hiru olatuen» ipuina; irristatu egiten naiz. Bestalde, badira ipuin idatziak, ederrak izan arren, kontatzeko batere egokiak ez direnak. Deskribapen eta apaindura gehiegi dituztelako; baita alderantziz ere, kontatuak izateko hobeak direnak.

Kontatzean, begietara begiratu behar duzu, nahiz eta batzuei gogorra egiten zaien kontalaria aurrez aurre ukaitea. Pertsonaiak ere ez ditugu xehe-mehe azaltzen, izan dadila publikoa irudimena erabiliko duena pertsonaiak janzteko, hitza eman hark irudika dezan, bere ipuina egiteko parada eman. Erritmoa ere funtsezkoa da, girotu eta erritmoa finkatzeko. Gorputza ongi mugitzea biziki inportantea da. Nik panderoa erabiltzen dut, nire gorputzaren luzapen bat bezala,

bai girotu, bai erritmoa ezartzeko. Musikari bat lagun duzularik ere, bat-bateko tasuna sartzen ahal duzu. Pascal Gaignerekin kasu, izugarria izaten da.

■ **Ipuinak umeen kontua direla esaten den arren, helduak hunkitzeko ere egokiak izan daitezkeela erakutsi duzu.**

Haurrendako ipuinak ximpleagoak izaten dira. Gaur egungo umeek gainera, iduri du erne egoteko gaitasun urriagoa dutela, telebistaren eraginez edo. Gero eta laburragoak egiten ditut beraz, haiei zuzendutako ipuinak. Salbuespenak ere ba-

latzen ditut. Esaterako, Normandiara joan eta honako hau azaltzen diet: «Ardi buru bat duzue eta ura irakiten, herri honetan zer jartzen diozue zaporea emateko? Tipula, piperra, berakatza edo «La creme»? Ez dakizuela? Bada, ni ez naiz herri honetan geratuko afaltzen. Norbaitek zuen etxean lanean arituz gero, eguerdian bazaltzera gonbidatzen al duzue?». Gisa horretan, jendea inplikatzeko lortzen duzu.

■ **Emaiguzu Maddi Oihenartekin batera apailatu duzun «Maribil» ikuskitunaren berri.**

Kontu kantari gisakoa da. Wendworth Webster apez anglikanoak duela 100 bat urte Laurentine Kopena andere kontalariaren ahotik jaso zuen «Zorria» izeneko ipuin miresagarrian oinarritua.

Hara zer duen kontagai: Behin baziren errege bat, Maribil bere alaba, zorri bat eta deabrua bera. Ahantzi gabe etxeko behor zuria, zeina neskaren kontzientzia den. Ez da behin ere mintzatzen beste norbait inguruan dagoenean. Maribilekin buruz buru bakarrik. Behor zuriak laster deabrua uxatu eta zorri larrua desagertarazi zuen. Gero, era hortan erregearen alaba salbatu

■ **“Badira ipuin idatziak kontatzeko batere egokiak ez direnak. Baita alderantziz ere, kontatzeko hobeak”**

dira, noski. Ene irudiko gainera, ipuinak umeak lokartzeko eta helduak esnatzeko ere badira. Beti erraten dute ipuinak entzuteko denon baitan lozorroan dagoen haurra esnarazi behar dugula. Ba, ez nago batere ados esaldi horrekin, topiko hutsa da. Zure irudimena eta freskotasuna baduzu, zergatik ezin zaitzake ipuin batek hunkitu? Helduak hortaz, makilarekin akui-

zuen. Printzearen amodioa beregana zezan, bide desbideratu batzuetarik eraman zuen. Eta egun batez...

Maddi Oihenart Barkoxeko kantaria izanen dut lagun, prefosta daukagun kantari ederrenetako bat, «Belatxa» basahai-dea, pastoraletako bost «Satan» idatzi berria, Manex Erdozaintzi Etxarten «Euskadiko neskatxa», «Amets egin duzu» olerkia, Pierpol Berzaitzen «Gauak gauari ganberan» kantutik zati bat, Xiberoko kantu herrikoia: «Goizean goizik», «Lau sasauak», «Xoritto norat ho»...beste olerki eta melodia parrasta bat ere abestuko du. Iruñea, Donostia eta Gasteizen emanen dugu martxoaz gaindi.

■ **Herrialde frankofonoetan ibilia zaitugu ipuinak kontatzen. Ezagutuko dituzu munduko kontuak.**

Europa mailan Suitzan nahiko indar badute ipuin kontalariak; emakumezkoak izaten dira baina, dohai hobeak dituztelako, koordinazioan bereziki. Amateur gisa hasten direnek umeentzako ipuinak kontatzen dituzte; eta gero, profesional bilakatzean, helduei begira egindako gauzekin hasten dira. Animatzaile, irakasle eta erretretan daudenak elkarteetan bildu eta ipuin laborategiak egiten dituzte. Egin kontu, behia hizpide hartuta, ehundaka pasadizo sortzen dituzte.

Afrikan ere egondakoa naiz, ahozko-tasuna atxikitzeke egiten diren jaialdietan. Uste dugunaren kontrara, han ere ahozko-tasuna galbidean baita, mundu guztiak irratia bat dauka belarrian itsatsia Europako emisora entzuten.

Duela urte mordoia «Conteur du mon-

de» ipuin topaketan, harpa, txilibitoa eta bestelako musika tresnak erabiltzen zituztenak aurkitu nituen, zutik, eserita, belau-niko. Harritu ninduen halako aniztasuna aurkitzeak. Hara! Apaingarri baino gehiago, ipuina bera bezain garrantzitsuak bazirela. Quebec-eko kontalari batek adibidez, oinak erabiltzen ditu, «klake»-ren gisara, kantatuz, harmonikaz lagundua. Iku-si nuen ipuinak nonahi kontatzen ahal direla, antzerkian, presondegian...

■ **Zein alde dago ipuin bat euskaraz edo**

□ “Beti erraten da ipuinak entzuteko denon baitan dagoen haurra esnatu behar dugula. Ez nago batere ados”

frantsesez kontatzearen artean?

Enetzat alde handia dago; askoz erosoago sentitzen naiz euskaraz mintzo naizela, barren barrenetik ateratzen zaidalako. Herrialde frankofonoetan nagoela, ikuskizuna hasi aitzin, euskararen inguruan mintzo naiz; euskalduna naizela esaten diet, hots, nik ere badudala ama hizkuntza bat haiek bezala, nahiz eta frantsesez aritu. Hori entzutean ez dute sobera ulertzen; eskemak apurtzen dizkie hori jakiteak. Usu, Okzitania entzun nuen zubiaren pasadizoa kontatzen dut: aitona batek ilobak frantses eskolara eramaten zituen egunero. Zubira heltzean beti hala esaten zien: «Orain atera ezazue euskara ahotik eta erreka bazter honetan utzi etxeratzen zaretenarako». Egun batean, aitona hil eta gero, iloba bati hori egitea ahaztu eta frantsesa kutsatu zuen herrian. Hobenduna zela zioten herrikoek. Hori entzu-

tean, jendeak berdinki erreakzionatzen du, hala Flandrian nola Afrikan.

■ **Zein da zure bete gabeko ametsa?**

Herrialdez herrialde egiazki ibili ahal izatea, patxadaz bidaiatzea. Orain bi se-metxo ukanik, ezin dut halakorik egin.

■ **Helduen munduan bizi zarenetik, zerk sortu dizu etsipen gehien?**

Ausardia falta, mugitzeko askatasun eza. Gure buruari ezartzen dizkiogun mugak. Gizarteak oro har dinamika horretara xurgatzen zaitu. Karratuegi bilakatu nahi gaituzte. «Maribil» ikuskizunean kontatzen dut nola garai bateko jauneriak arma guztiak urtu zituen lan tresnak egiteko. Ba, jendeak ez du sobera hori konprenitzen; «ez da posible hori egitea!» diote. Ez dute alderdi sinbolikoa ikusten.

■ **Zein da zure lorpenik handiena?**

Bada, ipuingintzaren bidea berpiztu izana, gure munduan bere betekizuna ukan dezan. Azkenaldian gainera, mugaz bi aldetara sortu da zenbait kontalari on. Eta hori arras pozgarria da enetzat.

■ **Hautua emanen balizute, zure ipui-netako zein pertsonaiaren azalean sartuko zinake?**

Ez da hain erraza, kontalaria ez baita pertsonaien barruan aktoreak bezainbat sartzen. Baina erratekotan, axeria hautatuko nuke, ausardia, kalaka ederra eta askatasuna duelako. Jakinen duzu saiaren isatsean hozka egin eta zerurantz hegaldatu zirela. Orduan, askatu zedin, saiak axeria mintzarazi zuen. Axeriak ahoa irekitzean lurrera amildu zen. Eta behera iris-tean, hara, axeri-gizon bihurtu nintzen ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

T a n t o a

Koldo Amestorekin, mitoa eta erritoaren artean

Dantza ulergarri bilakatzearen auke-raz pentsatzen hasi nintzenean, errito galduen aztarna gisa ulertua, Koldorekin batera lan egitea bururatu zitzaidan, gure dantza tradizionalen inguruan kontzeptu berria bezain ikusgarria taxutze-ko.

Sormenaren behar horretatik jaio zen «Khondarian», non Eurasiako kulturaren bi pertsonaien gorabehera kosmikoak taularazten ditugun: itzaina eta ehulea. Ipuin herrikoia eta mito galdu batzuk aukeratuta, bere ahotsak eta dohai dramatikoak gure kultur

ondare alferrik galdua sinesgarritasunez bete dute; dantzak hitzen arabera izan dira eraberrituak. Erritmoa, egitearen lehen adierazgarri bezala, hitzaren izaerari lotzen zaio. Lehen sakralitatea baliatuz, alegia, hasieran, hitza zen, eta hitza haragi bihurtu zen eta gure artean bizi, berdin esan dezakegu: hasieran, erritmoa zen, eta erritmoa dantza bihurtu zen eta dantzak gure baitan bizi. Amestoi eta bera bezalakoei eskertzen diet, inguratzen gaituen hainbeste zarpailkeria- ren artean, telebistak irentsitako herri baten hitza eta kultura berreskuratu izana ●

■ **Juan Antonio Urbeltz**
lkerfolkeko zuzendaria

E Z P A

PRINTZA

ERRESPETU FALTA

Hasier Etxeberriak honela zioen «Urrezko danborra» izenburupean «El Mundo» egunkarian:

«Ohere handia jaso du aste honetan Txema Olazabalek hain maitea duen Donostian. (...) Alabaina aurtengo ekitaldiak eduki du berritasunik aurreko urtekoekin alderatuta. Ez dakit Donostiako Udaletxean PSE eta PPre artean dagoen ezkontza ezinezko horrek izango ote duen zerikusirik edota, aitzitik, oharkabean eginiko hankasartzea izan ote den. Urrezko Danborraren zeremonian aparte geratu da euskara. Ez ohorezko hitzaldia egin zuen Iñaki de Mujikak, eta ez eta ere Txema Olazabalek berak ez zioten egin lekurik euskarari. (...) Denok dakigu hemen, gainera, Olazabal baserriko seme dela. Horrexek libratuko du akaso pekatutik, baserriar konplexuak. (...) Behin baino gehiagotan harritu nau jarrera hori ikusteak Hondarribiko arrantzaletan eta baserriar askorengan. Beste leku batzutan ez bezala, espainolez egin ezinik somatzen dituzu euskaraz baizik ez dakiten asko eta asko (...) Izanak izan, gutxieneko errespetu falta izan zen hara bildu ginen euskaldunekiko. (...) Demokrazia modernoa hauxe izango da: Rigoberta Menchú eta Saharako umeeekin argazkietan irteko balio duen izpiritua, ez du balio bertako siouxak ikusteko (...)».

BERTSOAREN AZTARNA JARRAITUZ

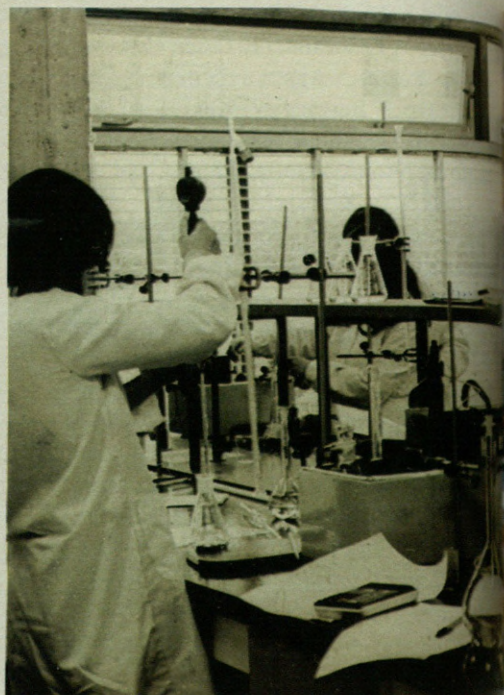
BERTSOGINTZAREN 455. urteurrena ospatu zen urtarilaren 29an Donostian egin zen Bertso Egunean. Aurtengo edizioan XVI. mendeko Etxepareren «Linguae Vasconum Primitiae» liburua izan zen oinarria, Bertsozale Elkartearen arabera liburu honetan baitago bertsolariaren lehen aztarna. Aurtengoa, hogeita hamaikagarren edizioa izan da, eta «Jalgi hadi plazara» lelopean ospatu da. 1968. urtetik ospatzen da urtero «Omenaldi Eguna»z ezaguna den Bertsolari Eguna. Donostiako Udalaren Kultur eta Turismo Ekintzetxeak antolatu zuen jaia lehen aldiz, San Sebastian jai egitarauaren barruan bertso ekitaldi bat antolatu nahian. Lehen saio hartan, Manuel Uztapide izan zen omendua.

DONOSTIAKO KULTUR ADREILUAK

DONOSTIAKO eskaintza kulturalaren maila igotzeko, Victoria Eugeniak eta San Telmo Museok berritze lanak jasango dituzte datozen urteetan. Horretarako Donostiako Udalak 1.700 milioi pezeta erabiliko ditu. Batean zein bestean berritze lanak legegintzaldi honen barruan has-teko asmoa dago. Victoria Eugenia antzokiaren lanek 1.424 milioi balioko dute. Kopuru honen erdia Espainiako Sustapen Ministerioak jarriko du eta beste erdia Donostiako Udalak. San Telmo

■ San Telmo eta Victoria Eugeniako barru aldeak.

ALBERTO ELÓSGUI/ALUS OTAGI

Museoan eraiki nahi den Euskal Kulturaren Museoak ordea, 3.000 milioi pezeta beharko ditu. Orain arte San Telmon eginiko lanetan 350 milioi gastatu dira. Hauetatik soilik 25 Diputazioak jarritakoak eta 80 Jaurlaritzak. Bi lanetan aurrera egiteko, Donostiako alkate Odon Elorzak Diputazioaren laguntza eskatu du.

OTEIZAREN HIRU IKUSPEGI BERRI

JORGE Oteiza artista oriotarrari buruzko hiru liburu aurkeztu ziren Iruñean urtarilaren 26an. Liburuek artistaren giza ikuspegia, ikuspegi artistiko, kulturala eta izpirituala jorratzen dituzte. Hauen helburua Oteiza hiritarrongana hurbiltzea da. «Jorge Oteiza, la piedra acontecida» Carlos Aurrenetxeren liburuak artistaren 30 bat poesia biltzen ditu. Félix Marañán idatzitako «Jorge Oteiza, elogio del descontento» liburuak berriz, Oteizaren bizia, jokaerak, iharduerak eta plan-

HITZ BITAN

- Iñaki Irazabalbeitiak zera zioen ETBren inguruan «Euskaldunon Egunkaria»n: «ETBk arduradunei onartu behar zaie, sikiera, soziolinguistikaren esparrua aberasteko ekarpen polito egin dutela 'hizkuntz desnormalizazio' kontzeptua sortarazi baitute».
- Mari Karmen Irastorza Ikasbatuaz lanaz mintzo zen «Euskaldunon Egunkaria»n: «Hezkuntza sistema propio bat lortu nahi badugu, hori guk bakarrik ezin dugu lortu. Sistema publikotik kanpo daudenekin ere elkarlanean aritu beharko dugu».

L A K

«KIMIKAS» EN MENDE LAURDENA

Donostiako Kimikako Fakultatea zahartu egin da. Ezkerrean dagoen zuri-beltzeko argazkia orain 20 urtekoa den arren, EHUko Kimika Fakultateak 25 urte beteko ditu aurten. Hori dela eta ekitaldi ugari antolatu da. Batetik, urtean zehar 12 hitzaldi inguru antolatu dira. Bertan, bi Nobel saridunek parte hartuko dute. Bestetik, apirilean, fakultateko ateak irekiko dira. Bisitaldiak ez dira edonolakoak izango. Bertara hurbiltzen direnak zientziaren maitale bihurtzea da hauen xedea. Horretarako esperimendu ikusgarriak egingo direlarik. Irailean, berriz, euskara teknikoaren inguruko hitzaldi eta mahai-inguruak egingo dira. Hauen guztien ondoren egingo da urtemugaren ekitaldi ofiziala urriaren 10ean. Okasiorako Kimikako Nobel Sari Roald Hoffmanen hitzak izango dira EHUn.

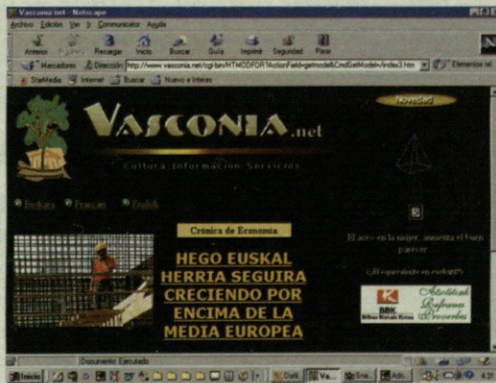
teamendu kulturalak biltzen ditu artikulatu eta el-karrizketen bitartez. Azkenik, «Cansado y giratorio. Nekatuta eta birakari» lanak Oteizak idatzitako bost poema jasotzen ditu, Gipuzkoako Foru Aldundiaren eskutik.

TRICICLEREN UMORE ONENA

PACO Mir, Joan Gracia eta Carles Sansek osatzen dute Tricicle taldea. Aurreko urteko azaroaren 1ean egin zituen 20 urte umorezko taldeak. Euren ibilaldiko sketch onenak biltzen ditu «Tricicle 20» izeneko lanak. Lan hori, hain zuzen, otsailaren 13a arte ikusgai dago Bilboko Arriaga Antzokian, «El Mundo del País Vasco»ren laguntzaz. Ondoren, Donostian eskainiko dute.

VASCONIA.NET SAREAN DA

ANTZA inprimategiak komunikabide elektroniko berri bat jarri du martxan www.vasconia.net

■ Vasconia.net-en ataria, joan den astean.

■ Aitzpea Goenaga.

IZENAK

Aitzpea Goenaga ETB1-eko «Goenkale»n agertuko da hemendik aurrera. Bertan, Isaias enpresariaren emaztearen —Angela— papera egingo du. Hasieran agerraldi gutxi egingo dituen arren, behin eritxetik irtendakoan, sarriago agertuko da. Ez da Aitzpeak telebistan egiten duen lehen lana. Aurrez, «Hau da A.U.» edo «Bi eta bat» bezalako telesailetan parte hartu du.

Idoia Elosegiren eskulturak ikusgai daude Tolosako Aranburu jauregian otsailaren 19a arte. Besarkadak, beldurrak... islatu ditu eskuen mugimenduez osaturiko lanetan. Gipuzkoako Diputazioak Sormen Artistikorako beka eman dio.

Maria Bayok Iruñeko Gayarre antzokian Haendelen aria eta kantatez osaturiko diskoa aurkeztu zuen hilaren 1ean, San Fermín Ikastolak antolatuta.

■ Maria Bayo.

- Peio Etcheverri Aincharten hitzak dira hauek «Gara»n esanak: «Harrokeria baztertuz, harrotasun eta errespetu pixka baten bidez aitzinatuko da euskal kultura».
- Josemari Velez de Mendizabalek honela zioen «Euskonews & Media»n: «Internet, oraingoz bederen, seguritate larregirik eskaintzen ez duen lanabes ezezaguna dugu. Eta, zoritxarrez, sareari buruz askoz gehiago entzun dugu, noizean behin ematen diren okerkeriengatik, sareak eskain dezakeen zerbitzu zuzenarengatik baino. Izan ere, oker ala zuzena den, gizakiaren jokaerari dagokio (...)».

ARGIA SARIAK

■ Ezkerretik eskuinera sarituak: publizitate saria «Bizitza ez da horrela» (Mikel Astorkiza), telebista Joxe Ramon Soroiz (saria Eneko Olasagastik jaso zuen), Internet saria Eibar.org elkarteak (Garikoitz Araolaza), irratia Bilbo Hiria Irratia (Mieltxo Monfort eta Aitor Zuberogoitia), prentsa idatzia «Aizu!» aldizkaria (Xabier Ugalde), ongietorri sariak «Zabalik» astekaria (Nerea Azurmendi) eta «Gara» egunkaria (Gorka Altuna).

ARGIA SARIAK 2000

Antton Mendizabal eskultorearen 2000.eko ARGIA oroigarriek badute jabea. Urtarrilaren 28an bazkari ostean Internet, prentsa idatzia, irratia, telebista eta publizitate alorreko sariak banatu ziren. Ongietorri saria jaso zuten berriz, «Gara» eta «Zabalik» agerkariek.

ZAZPI KOMUNIKATZAILE SARITU DITU ARGIAK

Txipiroi frijituak, onttoak tartale-tan eta txistor hojaldratuak apartekoak izan ziren ARGIA Sariak 2000 ospakizunari hasiera emateko. Ehundik gora lagun bildu ziren Lasarteko Txitxardin Beltxa jatetxeko atarian. Erakunde publikoetako ordezkariak, hedabideetakoak, batzuk lanera etorriak eta besteak sari banaketa eta bazkari-berriketa atseginerako animatuak, sindikatu, irakaskuntza, bertsolaritza eta kultur alorreko makina bat ordezkari, sarituak zein ziren bertatik bertara ezagutu eta bazkari-

tarako irrikitan zebilen. Joan den aste hasierako hotzak eta izotzak ahaztuta, zeru garbiaren pean eta giro epelean, lehen berriketaldiak hasteaz gain, ARGIAko teknikariak 1999ko urtarrilaz geroztiko aldizkarietako aleetan bilaketak egiteko sistemaren azalpenak eskaini zituen. Gonbidatuak jakiz eta informazioz, neurri batean bederen, ase zirenean mahairako ordua heldu zen.

Bazkaltzeko prest ginela Joxe Mari Irazusta Komunikazio Biziagoa elkarteak zuzendariaren txanda iritsi zen. ARGIA

Sarien 11. edizioa iritsita, azkeneko sarietatik igarotako urtebetea Komunikazio Biziagoa bera ere ez zela egonean egon gogorarazi zuen Irazustak. Paperezko ARGIA astekaria zortzi orrialde gehiagorekin kaleratzen da duela hilabete batzuetatik. Beste aldizkari bat ere biziberritu da: LARRUN hain zuzen ere. 1985. urtean abiatu zen pentsamendu aldizkari gisa eta larrialdi ekonomikoak medio itzali zen. Urrian kaleratu zen 26. alea eta dagoeneko lau alek ikusi dute argia. Bazkal aurretik erakutsitako bilatzailea ere hizpide izan

Ezkerrean, Jose Manuel Toledo, Jon Azpiazu, Joxe Mari Irazusta eta Paulo Agirre. Eskuinean, Joxe Mari Irazusta, Lorea Leanizbarrutia, Luis Mari Bandres, Gotzon Lobera, Xabier Letona eta Arantxa Aurrekoetxea.

ALBERTO ELOSEGI

Ezkerrean, Antton Olariaga, Eneko Olasagasti, Estitxu Eizagirre, Klara Badiola, Aizpea Goenaga eta Kike Amonarritz. Eskuineko argazkian, Xabier Huizi, Odile Kruzeta, Iñaki Elortza, Gotzon Hermosilla eta Jose Manuel Urroz.

ALBERTO ELOSEGI

Eskuinean, Josune Ariztondo eta Xabier Huizi. Ezkerreko irudian, Erramun Osa, German Kortabarria eta Xabier Letona.

ALBERTO ELOSEGI

Eskuinean, Luken Goia eta Jose Manuel Urroz. Ezkerrean, Joxe Mari Irazusta, Mertxe Aizpurua, Xabier Irigoien eta Gorka Altuna.

zuen Irazustak. Euskal Kulturaren Haria berriz goizero-goizero ia bi mila lagunengana iristen da. Urteko ahaleginak gogorazti eta gero, itsaski entsalada dastatzeko garaia heldu zen. Menua goitik behera irakurri eta dieta kontuak gogoan izanda ere,

ez zegoen ezer alde batera uzterik: izkira eta porruak hostorean, bakailaoa ranero eran, azpizun errea piper eta patatekin. Hostorezko tarta izozkiarekin jateko ordua iritsi zenean sarituen ordua: «Aizu!», Euskaltel, Bilbo Hiria Irratia, Eibar.org elkar-

tea, «Gara» eta «Zabalik»eko ordezkariak eta Eneko Olasagasti, —Joxe Ramon Sorroizen saria jaso zuen berau Argentinan baita—. Sari banaketa, sarituen hitzalditxoak, kazetari eta kameraren jazarpena eta berriketaldiaren segida ●

■ «Aizu!» aldizkaria eraberritua, marrazki, irudi eta kolorez hornitua. Ikasleen gustuko izan dadin.

■ Prentsa idatzia

«Aizu!», ikas ezazu euskaraz!

Azaroan kaleratu zen aldizkari eraberritua; A4 formatoan, marrazki eta irudiz hornituta eta koloretan. AEK-k euskara ikasleentzat argitaratzen duen aldizkariak ez ditu ordea itxura aldaketak soilik egin. Lan taldeak ere moldaketak ezagutu ditu. Lehen, egoitza Bilbon zegoen eta orain sakabanatuagoa dago. Kazetari lanetan Bilbon Iñigo Gago ari da, Franck Dolosor Baionan eta Ana Unanuek berriz Iruñetik kazetari eta koordinazio lanak betetzen dituzte. Hizkuntza arduraduna Mikel Barrios da eta diseinu eta maketazio lanen arduraduna Joseba Beramendi da. Edukiari dagokionez, atal nagusiak honakoak dira: «Zokomiran», erreportajea, elkarrizketa nagusia eta euskarari eskainitako «Ez da hain fazi-la». Lagun talde batek 1981ean Durangoko Azokan aurkeztu zuen «Aizu!» aldizkaria,

geroago AEK-k bere esku hartu zuen eta gaur egun hilero 15.000 ale kaleratzen ditu.

■ Irratia

Hirugarren urtea Bilbotik

Bilbo Hiria Irratiak 2000. urte honetako maiatzean hiru urte beteko ditu. 1997ko maiatzean Zenbat Gara kultur elkartearen eskutik uhineratu

■ Bilbo Hiria Irratiak maiatzean uhineratzen dela hiru urte beteko ditu.

zen. Gaur egun Bilboko San Vicente kalean du egoitza irratia, elkarte berak kudeatzen duen Kafe Antzokiaren gainean.

Bost lagun ari dira egun osoz lanean uneotan lau esatari eta teknikoa. Egun erdiz, berriz, bi ari dira. Kolaboratzaile sarea 40 bat lagunek osatzen dute. Batzuk estudioa etortzen dira eta gainerakoek telefonoz egiten dute, baita Ameriketatik ere. Lan talde honi esker 10:00etatik 13:00era bitarteko eta 16:00etatik 20:00ak bitarteko tarteak betetzen dituzte, eta asteburuetan ere bada zer entzuna. Goizean «Ib aizabal» izeneko irratisaioan gaurkotasuneko gaiak eta arratsaldean berriz, edukiak kultur-lagoak dira.

■ Publizitatea

Bizitza ez da horrela

Azko urriaren 22tik abenduaren 9a bitartean behin eta berriz entzun eta ikusi ahal izan genuen «Bizitza ez da horrela» publizitate kanpaina. Euskaltelen propaganda zen publizitate tarte hau eta komunikabide ugariatan agertu da. Antena 3, TVE1, La2, ETB1 eta ETB2 telebistetan izan zuen oihartzuna. Makina bat egunkaritan ere irakurri dugu: «El Correo», «El Diario Vasco», «Deia», «El Mundo», «El País», «Marca», «Euskaldunon Egunkaria», «Gara» eta «El Periódico

de Alava».

Telebistako tarteak izan dira ezagunak eta gustukoak. Zinema aretotik aldatu nahi zuten bi ikusleak aretozainarekin eztabaidan jo eta su. Hurrengo batean, udaltzainak pazientzia galtzeko moduan, kotxe gidaria ibilgailuaren luzera neurtzen hasten da isunaren zenbatekoa gaizki aparkatutako metroen arabera izan dadin. Irribarre eragin zuten telebistako tarte hauek. Baina, irribarre handiagoa eta poz handiagoa eragin zuten ETB1eko tarteek. Nahi baino gutxiagotan gertatzen den moduan euskarazko bertsioak gaztelarazkoak bezain duinak ziren.

■ Internet

Eibarko peoria

Eibarko Internet erabiltzaile batzuek «Eibartarrak» sortu zuten 1998ko apirilean, Interneten dagoen Eibarren gaineko eztabaida

■ Euskaltelen publizitatea saritua.

foroa. «Eibartarrak» posta elektronikoz funtzionatzen duen posta-zerrenda bat da. Mezuak libreki elkartrukatzeko sortu da eta euskaraz funtzionatzen du. Zerrendako partaideen arteko harremanak indartu ahal, —60 partaide dira eta mila mezu inguru trukatu dira. Eztabaidaguneko bi modera-tzaileak Garikoitz Araolaza eta Luistxo Fernandez dira—, horietako batzuen artean Eibar.org sortu zuten, Internet eta Teknologia Berrien Erabiltzaileen Elkarte. Iazko urrian jarri zen abian elkarte eta gaur egun elkarte honen zerbitzu bat gehiago da «Eibartarrak» posta zerrenda. Beste zerbitzu aipagarriak dira Eibarri buruzko informazioa eta notizia eguneratuak eta Aurki izeneko bilatzailea.

■ Telebista

Joxelontxo edo Superarizko

Telebista-ezizen ugari badu ere, berezko izena Joxe Ramon Soroiz du. Legorretarrak aktore lanetan ibilbide luzea izan du, bai antzerkigintzan eta baita telebistan ere. Ikastoletan hurrei antzerkia irakasten hasi zen eta era berean antzezlanak burutzen zituen. Urte luze hauetako lan batzuk gogoratuko ditugu: «Ama begira zazu», «Agur Eire», «El florido pensil» eta «Umekeriak» bakarrik dira antzezlan ezagunenetakoak. Telebistan berriz, «Bi eta bat», «Jaun eta jabe», «Maité», «Goenkale» eta «Ertzainak» egin ditu. Orain «Sorginen Laratza»n Goierri Airlines izeneko tartean parte hartzen du. Zineman berriz bi filmetan hartu du parte: «Maité»n eta iaz «Sí quiero»n.

■ Ongietorri saria

Bi agerkari berri

Zabalik» eta «Gara» dira bi jaioberrak. Correo Taldearen eskutik sortu zen «Zabalik» asteburuetako euskarazko aldizkaria. 1999ko azaroaren 27an ikusi ahal izan genuen lehen aldiz kioskoetan. «El Diario Vasco» egunkariak —Correo Taldekoa baita ere—, irakurleei euskarazko eduki gehiago behar zituen galdetu zien eta erdiak baietz erantzun zuen, beste erdiak ezetz. Iritzi aniztasun horri aurre egiteko egunkari berria sortzea erabaki zuten, oso-osorik euskaraz.

Astelehenik ostegunera bitartean kazetari taldeak 64 orrialdeak lantzen ditu, Donostiako Ibaeta auzoko egoitza batean. Ostiralean «El Diario Vasco» egunkaria egiten den errotatiba berean inprimatzen dute eta larunbatetan kioskotan dago. Nerea Azurmendiren zuzendaritzapean, jada hamar ale burutu dituzte.

1998ko uztailaren 15ean «Egin» egunkariari eta iratiari ateak itxiarazi zizkion Baltasar Garzón epaileak. Egunkaririk gabeko tarterik ez zen izan. Hurrengo egunetik aurrera «Euskadi Información» egunkariak hartu zuen lekukoa. Iazko

■ Joxe Ramon Soroiz aktorea «Jaun eta jabe» telebista saioan lehendakari lanetan.

urtarrilaren 2an berriz «Gara» egunkariaren 0. zenbakia aurkeztu zen Iruñean. Egunkari berriaren zuzendaria Murtxe Aizpurua izango zen. «Egin» egunkariaren lekua hartu zuen «Gara»k lehen alea iazko urtarrilaren 30ean kaleratu zuen. Beraz, joan den asteburuan lehen urtea bete du ●

◆ ARGIA

■ «Zabalik» eta «Gara»ri ongietorria egin zitzaizkien.

Donostiako optika batean neska euskaldun bat behar dugu saltzaile lanetarako

Bete behar dituen baldintzak honakoak dira:

- Euskalduna
- Informatikaren ezagueria
- Donostialdekoa

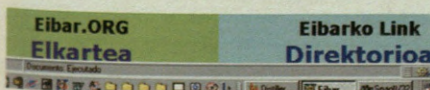
Telefono honetara deitu 943 42 06 24 (lan orduetan)

Sanblasa baino hobea! **www.Eibar.org**
Eibarko internautak, Sareko Argia sariarekin ohoretuak!

Eibarko Peoria.

■ Eibarko peoria: eibartar batzuek sortutako gunea eztabaidarako prest.

Liburutegi nazionala eta liburutegi sistema nazionala

Liburutegi nazionalen jatorria errege, noblezia eta elizaren liburutegi pribatuak izan dira. Horrela sortu ziren Austrian, Belgikan, Britaina Handian, Espainian, Frantzia, Holandan edo Portugalen. Beste zenbait kasutan, Legebiltzarra izan da liburutegi nazionalaren aurrekaria (Estatu Batuetako Kongresuko Liburutegia da adibiderik ezagunena) edo Unibertsitatea (mende honetan sortu diren Islandia, Norvegia eta Israel estatu berriak, kasu).

Liburutegi hauek publikoak egin ziren Frantziako Iraultzaren ondoren eta inkautazio, dohaintza eta erosketen bidez aberastu zituzten beren fondoak.

Ekoizpen bibliografiko nazionalen lege gordailua eramatea izan da, beren sorreratik, liburutegi nazionalak izan duten lehentasunezko zeregina. Hau da, estatu jakin batean inprimitutako liburuen aleak, zenbaitetan bakarrak eta bereziak, biltzea.

KATALUNIAKO Liburutegia 1907an jaio zen *Institut de Estudis Catalans*-en eskutik. Eredu horri jarraiki, Tomas de Etxebarriak eman zuen aditzera Euskal Liburutegi Nazionala sortzeko gogoia, Eusko Ikaskuntzak Oñatin egin zuen I. Kongresuan. Gogoia ez zen ezertan gauzatu.

Kultura Ondarearen Legeak 1990. urtean aitortu zizkion Eusko Jaurlaritzari aurreneko aldiz euskal liburutegi publikoen sarearen nondik norakoak finkatu eta lege gordailua kudeatzeko ahalmenak.

Gaur egun, euskal ondare bibliografiakoa sakabanatuta dago foru liburutegietan, elizaren liburutegietan eta elkarte pribatuen liburutegietan. Bestalde, liburutegien fondorik biziena unibertsitateetan dago seguruenik.

Liburutegi publikoen ugaltzeak eta informazio teknologia berriek eraldatu dute liburutegien betebeharrak gizartean. Liburuak biltzea eta gordetzea liburutegien ohiko egitekoa izan bada ere, informazio bibliografiakoa zabaltzea eta irakurketa bultzatzea dira liburutegien erronka berriak gaurko gizartean.

Hori guztia kontuan izanda, Kultura Sailak hainbat zerbitzu eskaini dizkio urte hauetan euskal liburutegi publikoen sareari:

- ✓ Liburuez hornitzeko laguntzak. Euskaraz argitaratzen diren liburuak eta aldizkako argitalpenak doan banatzen dira eta, bestalde, dirulaguntzak ematen dira gaztelaniazko liburuak erosteko.
- ✓ Informatizaziorako laguntzak. Laguntza horien ondorioz, egun,

3.000 biztanletik gorako udalerrietako liburutegi publiko guztiak informatizatuta daude eta 1.000 biztanletik gorakoetan % 90.

✓ Prestakuntzarako zerbitzuak. Hala nola, liburuzainei zuzendutako *Bibliotekonomia* izeneko aldizkari profesionala, haur eta gazteen liburutegien kudeaketari buruzko trebatze eta aholkularitza berezituak eta urtero antolatzen diren ikastaro mota ezberdinak. Azken hauen artean aipa daitezke HAE Erekin antolatzen diren prestakuntza ikastaroak eta *Absys* programa informatiko bibliotekarioa erabiltzeko ikastaroak.

✓ Irakurzaletasuna sustatzeko laguntzak. Haurrei eta gazteei zuzendutakoak lehenesten dira.

Imanol Agote
EAEko Kultura, Gazteria
eta Kirol sailburuordea

“Liburutegi publikoen ugaltzeak eta informazio teknologia berriek eraldatu dute liburutegien betebeharrak gizartean. Liburuak biltzea eta gordetzea liburutegien ohiko egitekoa izan bada ere, informazio bibliografiakoa zabaltzea eta irakurketa bultzatzea dira liburutegien erronka berriak”

BESTALDE, liburutegi nazionalak gaur egun ematen dituzten zerbitzuen haritik, Kultura Saileko Liburu Zerbitzuak proiektu berriak jarriko ditu abian datozen hilabeteotan. Hona hemen aipagarrienak:

✓ Euskarazko katalogazioa. Euskaraz katalogatzeko tresnak prest izango dira aurki eta aurtengo urtetik aurrera euskaraz katalogatuko dira lege gordailuko liburuak.

✓ Lege gordailua. Lege gordailuko liburuak Eusko Jaurlaritzako Liburutegian egongo dira, euskaraz katalogatuta, edonork kontsultatzeko moduan.

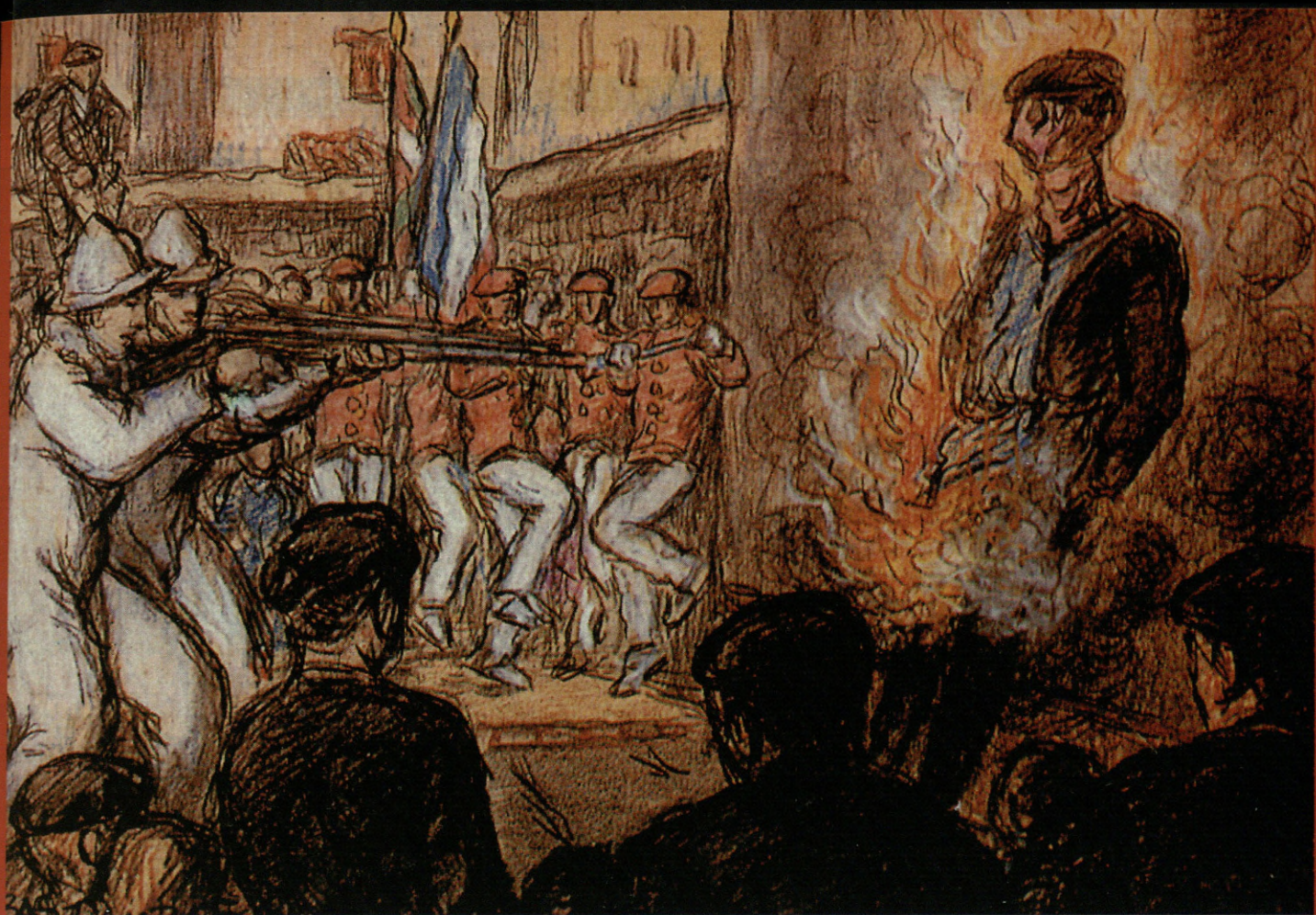
✓ Liburutegien Katalogo Orokor Elebiduna. Teknologia berriek eskaintzen dituzten abantailak baliatuta, interneten kontsultatu ahal izango da euskal liburutegietako fondo bibliografiakoen datu base bateratua. Datu base hau euskaraz eta gaztelaniaz katalogatutako liburu erreferentziez osatuko da. Halaber, erabiltzaileek euskara edo gaztelania erabil ahal izango dituzte katalogoko informazioa eskuratzeko.

Katalogo Orokor Elebidun honen abantailak garbiak dira. Izan ere,

edozein hiritarrek jakin ahal izango du non eskura dezakeen interesatzen zaion liburua eta liburuzainek interneten katalogatuta dauden erregistro bibliografiak zurgatzeko parada izango dute.

✓ Euskal ondare bibliografiakoa eta liburutegiak arautzea. Dekretu baten bitartez, euskal bibliografiaren ondarearen babesa, kudeaketa eta zabalkundea zehaztuko dira eta, bestetik, Liburutegi Sistema Nazionala antolatzeko irizpideak, eskaini behar diren oinarritzko zerbitzuak eta liburutegien arteko elkarkidetzak eta koordinazioa finkatuko dira.

Hona hemen, beraz, euskal liburutegi sistema nazionala sendotzeko epe motzean emango diren urratsak ●

■ Zanpantzarra Kanboko Ihauterietan (1937). Baionako Euskal Museoaan dugu ikusgai.

K U L T U R A

Ez zuen bere burua saltzen jakin. Hartara, kolekzionistek baino ez dute Pablo Tillac margolari eta liburu irudigilea ezagutzen; gizon ttipi hura, euskaldunen eszenak begiztatu eta marraztu zituen. Orain, 30 urte zendu zela bete direlarik, merezi zuen ospea aitortzen zaio liburu batean.

TILLAC: MODETATIK KANPO ZEGOEN IRUDI EHIZTARIA

Begi berezia zuen Tillac-ek jendearen ezaugarriak jasotzeko. Beti elebiziz eta keinu malguz. Bere lana hobeto saltzeko trebezia falta zuela esatea beraz, ez da nahikoa aitzaki Tillac horrela ahazteko. Berriki, «Irudi Ehizatzailea» izenpean liburu fina egin du Claude Dendaletche kanbotarrak, Elkarlaneanek argitaratua. Hau ez da ordea, Tillac-i buruz karrikaratu den lehena. Ahanzturatik berreskuratu zuena Jose Maria Unsain, gaur egungo Untzi Museoko zuzendaria izan zen 1991n.

Tamalez, liburu honek oztopo eta traba anitz nozitu zituen argia ikusi ahal izateko, Napoleon Olaso argitalpen arduraduna eta Artemis Olaizola San Telmo Museoko

Kanbon betiko errotu zen, Ipar Euskal Herriko bizi giroa eta berezitasunak inspirazio iturri

zuzendari ohiaren eskuhartze negatiboak eraginda. Trabak traba, 1990ean Tillac-i buruzko erakusketa egin zen Donostiako San Telmo Museoa.

Elkarlaneanen edizioa biziki zaindua dago, bai maketazioa, bai irudien kalitateari dagokionez. Erostea merezi du zinez. Bada zerbait haatik, Unsainenean hobeki islatua agertzen dena: marrazkiak aukeratzeko irizpidea, hain zuzen. Dena den, Dendalecheren hautuan, badira zenbait lan, Tillac-en lan txukunak izatetik urrun daudenak. Halaber, liburu berriaren «Irudi ehizatzailea» izenburuak zer pentsatua ematen du, Unsainek «Irudi ehiztaria» jarri baitzion bereari. Nolanahi ere, bi lanek datu argigarriak dakartzkete Tillac-en

bizitzaz. Bere bizian nola bere obran kon-trasanez oratua zegoen Tillac. 1880an Angoulême jaioa, 17 urterekin beka bat erdietsi zuen Pariseko Arte Eder Eskolan trebatzeko. Bertan zegoela, maiz egin zituen Urrutia eta Txikito pilotarien marrazkiak. Segur aski, han piztuko zitzaion Euskal Herriarekiko grina. «Frontoiak, lagunen arteko lekuak dira, kolore mugimendu, sustenguzko edo ustegabeko oihu lekuak, alderdi bat hartzeko lekuak, irudi ehizin dabilenarentzat toki ezin hobeak» dio Dendaletchek aurkezpenean. Ikasketak buruturik, New York, Texas eta Kuban ibili zen. Europara itzulita, Bartzelona, Madril, Toledo eta Bilboko garaia jin zen, zeinean bere blok txikia baliatuz eskale eta langileen hazpegiak handitasun materialarekin parekatzen zituen. Han zebilela hartu zuen Pablo izena, Jean-Paulen ordeaz.

Lehen Mundu Gerrarako soldadu hartu bazuten ere, pleuresia gaitzak salbatu zuen. Gerratea amaitzean hurbildu zen lehenaldikotz Kanbora, biriketako gaitza zuen

■ Jendearen hazpegiak keinu biziz marrazten zituen.

anaiari bisita egitera, Lapurdiko herriska ospetsua zen-eta bere urberotegi eta osategiei esker. Ahal zuen aldi oroz, bidaian joaten bazen ere, Kanbon betiko errotu zen, Ipar Euskal Herriko bizi giroa eta Euskal etniaren berezitasunak inspirazio iturri bilakaturik. Hain zuzen, arrantza eta laboriak margotu ez ezik, idatzi eta hitzaldi franko ere eman zituen, besteak beste Euskaldunak Iberoan ondorengoak zirela argudiatuz. Arraza mota ederrenak mestizajearen ondorio zirela sinetsita zegoen. «Milaka urteren buruan, nahasten joan ziren arrazak, eta euskaldunek ez zioten

■ Gerra zibilari buruz egin zituen marrazkiak ere zinez adierazgarriak dira.

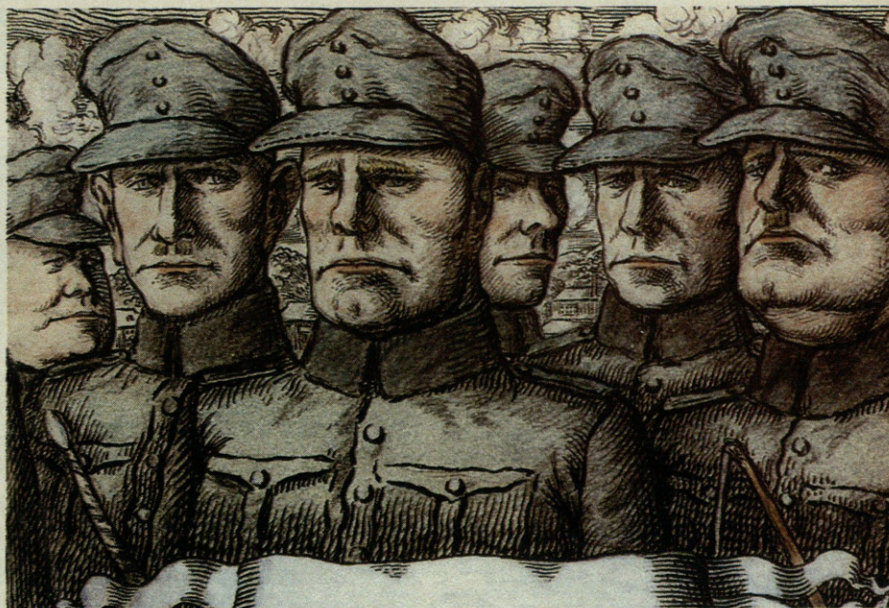
ihes egin ahal izan berezko lege honi» zioen Tillac-ek. Horren frogatzeko, bi mila euskal tipo artoski jaso zituen bere margoetan, nahiz eta aitortzen zuen egiazko euskal tipoa Ipar Euskal Herrian zegoela, Hegoaldean arraza nahasketak sakonkiago kutsatu bide zuelakoan.

NAZIEI TRUFA EGINEZ. Dendaletchek hitzaurrean esaten duenez «1911tik 1968ra bitartean egin zituen marrazki nasaia, euskal bizitza tradizionalaren estudio eta zirriborroak (5.000 bat orotara) ezagutzen dituztenek, maiz batere ez dituzte ezagutzen Madril, Toledo, Elx-ez, Espainiako gerlaz edo Frantziako okupazio armada naziaz egin zituen marrazkiak (2.000 inguru)». Izan ere, naziek Kanbo hartua zutela, marrazki sail hunkigarria mamitu zuen, eguneroko beldurra, urritasunak eta debekuak zizelkatuz. Germaniarren abere-riaren berri ematerakoan, nazien ikuskera sarkastikoa eta iseka erabili zituen. Haien esbastika buhameek ekarria zela Europara, zioen irriz.

Gure eliza, frontoi eta kaletan egindako lanak bere maisulanak diren arren, liburu irudiztatzaile gisa lan anitz eginez atera zuen bizimodua, hala nola, Edgar Allan Poeren ipuinak, «Lazarillo de Tormes» edota Arturo Kanpionen eleberriak. Bere bizitzaren azken urtetan, dandikeriak jota edo, gizon pikaro eta xelebrearen arrastoa utzi zuen. Donostian esaterako, bada Tillac-en ibilerak gogoan dituenik: sonbrailu hegal zabalez eta zaldizkoen botaz jantzita kafetegietako bezeroen marrazkiak eginez. Gisa horretan xumeki bizi izan zen, harik eta 1969an hil zen arte.

■ Kanboko «Aita mini gizon tximinoa».

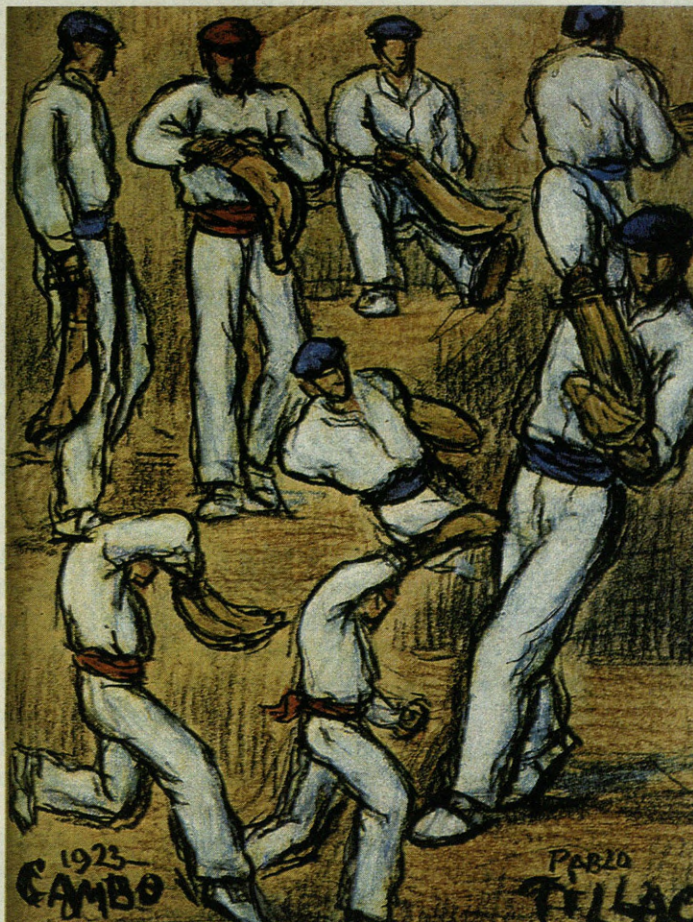

GIRO BUKOLIKOTIK IHES.

«Modetatik at zegoen gizona zen, berezko estiloa sortu zuena, alderdi plastikoa nahiz etnografikoak uztartuz. Arras originala baitzen enkuadreak lantzerakoan. Bere lanetan, gizakia bere bizigiroan edo kultur gertakari baten aurrean nabarmentzeko, «ikuspegiaren sakongunea» erabiltzen zuen; hau da, pertsonak angelu batetik lehenbiziko mailan, erdigunean edo urrutira ageri zirela. Zubiaurre anaien antzera nolabait» azaltzen digu Jose Maria Unsainek.

Begi erneak dirdiran eta marrazki kartoia beti besapean zuela, teknika guztiak landu zituen: ikatz ziritik hasi eta txina tintaraino, auforta, fotolitografia eta zizela barne direla. Unsainen ustez, «nahiz eta bere obran denetik atzematen ahal den, halamoduzko lanak eta oso onak tartekatzen dira. Errealitateari atxikitzen zitzaion, bere marrazki azkar bezain adierazgarrien bidez. Nekazal munduaren erreportaria ere bazen, apunteak ere hartzen zituelako. Garaiko beste artistek ez bezala, Arteta edo Arrue kasu, ez zuen euskal giro ergel bukolikoa idealizatzen». Zoritxarrez, formato handiagoak eta oleoa sobera gutxi lantzeak bere obra goretsia izatea galarazi zuen.

Bere amaren aitona Hego Euskal Herrikoa zela zioen beti Tillac-ek. «Euskaldun bilakatu ziren zenbait jende argi be-

■ Goi-ekzerrean ilustratzaile gisa tinta-txina erabiliz egin zuen lanetako bat, sorginkeria eta akelarreen aroan girotua. Tillac-en irudimena saltari eta gainezka ageri zaigu. Goian, naziek Kanbo hartu zuten garaian (1940tik 1944ra) egin lan sarkastiko eta karikatura kutsukoa, germaniarren aberekeria lotsagarri uzteko asmoz. Ekzerretara, Tillac-en pilota eta frontoiekiko lilura bistan da, jokoaren bizitasuna eta plastikotasuna mamituz. Pilota jarduera ezberdinei buruzko apunte sail zabalaren xedea mugimendua eta imintzioa jasotzea izan zuen.

zala, euskaldunen baserri eta itsasoko bizikeraren usaina egiaz eta benetan ulertzen jakin zuten artista bakanen artean kokatua dago Tillac». Pablo Tillacen obra ezagutu nahi duenak Baionako Euskal Museoan eta Kanbon familiaren bilduman du parada; baita Donostiako San Telmo Museoan eta Robert Pouplek kudeatzen duen

Kanboko Arnaga etxean ere. Itxura batean hala ere, bere fondo pribatuan ofizialki erakusgai dagoena baino askoz lan gehiago gordetzen du, gizalegez jokatu balu bistarazi beharko lukeena. Joan eta galde egiozue hori egia ote den, ea zer ihardesten duen ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

HARROTASUNA ET

Joyce, Camus, Andersen,
Saramago, Swift, Balzac,
Grass, Borges, Goethe...
Literatura unibertsalaren

*klasikoak euskaraz
irakurtzeko aukera
zabaltzen ari zaigu
apurka. Itzulpenak
argitaratzea garestia da
eta, hala ere, hainbat
argitaletzek klasikoen
itzulpenen aldeko
apustua egiten du tarteka.*

*Apustu nabarmenena
EIZIEk eta Jauralaritzak
duela 10 bat urte
sinatutako hitzarmena
da. Ibaizabalek
argitaratzen duen
Literatura Unibertsala
bilduma da horren
emaitza. Itzultzaileak
harro daude egiten ari
diren lanaz, baina
irakurlegoak oraindik
aurrejuzku ugari du.*

Testuak: Nagore Irazustabarrena

Jane Austen
PRIDE AND PREJUDICE
Volume I
CHAPTER 1

It is a truth universally acknowledged, that a single man in possession of a good fortune, must be in want of a wife.
However little known the feelings or views of such a man may be on his first entering a neighbourhood, this truth is so well fixed in the minds of the surrounding families, that he is considered as the rightful property of some one or other of their daughters.

'My dear Mr. Bennet,' said his lady to him one day, 'have you heard that Netherfield Park is let at last?'

Mr. Bennet replied that he had not.

'But it is,' returned she; 'for Mrs. Long has just been here, and she told me all about it.'

Mr. Bennet made no answer.

'Do not you want to know who has taken it?' cried his wife impatiently.

'You want to tell me, and I have no objection to hearing it.'

This was invitation enough.

Euskaraz entzuten hasiak gara, pixkana-pixkana, gure zibilizazioaren ahotsa» zioen Anjel Lertxundik iragan udako artikulu batean. Literaturako klasikoen euskarazko itzulpenez ari zen idazle oriotarra. Egun klasiko mordoa irakur daiteke euskaraz. Eta ez da hori literatura itzulpenak zabaldu digun aukera bakarra. Egia da, esaterako,

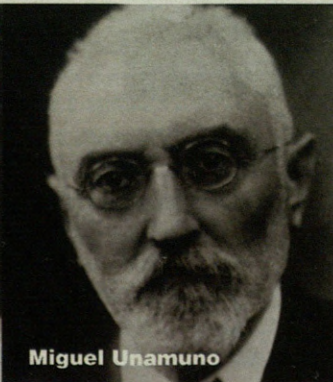
gaur irakurleak Borges euskaraz irakur dezakeela. Baina egia da, era berean, euskal sormen literaturan oraino Borgesena prosa eredua ez dela landu. Itzulpenek ez dizkigute irakurgai hutsak eskaintzen, erdal literaturen ereduaren erreferentziak ere ekartzen dituzte euskarara.

Baina, garestia da itzulpena. Gaizki ordaindutako lan gogorra da itzultzailearen-

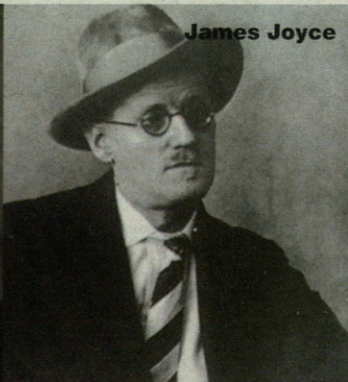
Katherine Mansfield

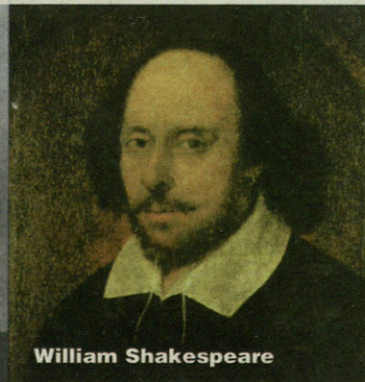
Miguel Unamuno

James Joyce

William Shakespeare

Pier Paolo Pasolini

TA AURREJUZKUAK

Jane Austen

HARROTASUNA ETA AURREJUZKUAK

Lehenengo alea

LEHENENGO ATALA

Mundu zabalean aho batez onartutako egia da fortuna handiaren jabe den gizon ezkongai batek emaztearen bila ibili behar duela.

Halako gizon bat auzune batera lehenbiziko aldiz ailegatzean, haren sentimendu eta iritziak inortxok ere ez ezagutu arren, aipatutako egia hain dago sartuta inguruko familien gogoan, non, gizon hori beren alaba baten edo besteren legezko jabegotzat jotzen baitute.

‘Ene Bennet jauna’, esan zuen Bennet jaunaren andereak egun batean, ‘entzun al duzu Netherfield Park alokatu egin dutela azkenean?’

Bennet jaunak ezetz erantzun zion.

‘Bada, hala da’ ekin zion berriro andereak. ‘Izan ere, Long anderea oraintsu izan da hemen eta horri buruzko guztia kontatu dit’.

Bennet jaunak ez zuen erantzunik eman.

‘Ez al duzu jakin nahi nork hartu duen?’ hots egin zion emazteak ezinegonaz.

‘Zeuk nahi didazu esan, eta nik ez dut eragozpenik jarriko entzuteko’.

Hori bazen gonbidapenik asko.

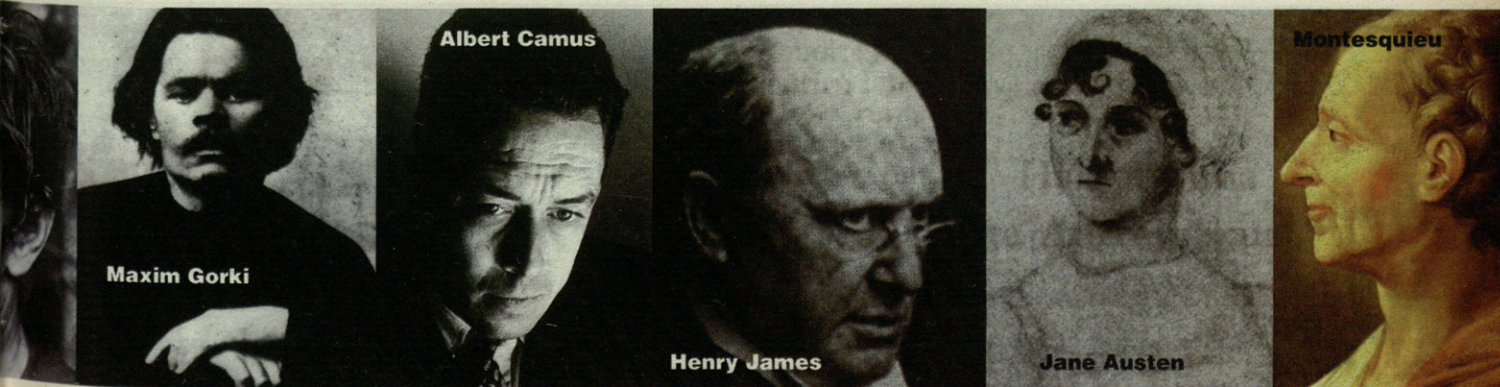
kartea— eta Eusko Jaurlaritzak hitzarmen bat sinatu zuten. Literatura unibertsaleko ehun obra euskaratzea erabaki zen. Horretarako Jaurlaritzak dirulaguntza eskainiko zuen eta EIZIEk tituluen zerrenda aukeratu, itzulpenak adjudikatu eta itzultzaileekin kontratuak burutu beharko zituen. Liburuak argitaratzea Ibaizabal etxearen esku utzi zen. Lanon banaketa Edelbivesek egiten du. Jaurlaritzak Itzultzaile Elkarteari eman beharreko kopurua urtero zehazten da, baina ez du azken urteetan aldaketa nabarmenik izan. 1999an 10 milioi pezeta (400.000 libera inguru) jaso zituen EIZIEk. Horiekin, egile eskubideak eta zuzentzailearen lana ordaindu behar dituzte eta, noski, itzulpena bera. Gazteleratik 70 orriko lanaren itzulpena egiteko 210.000 pezeta behar dira; alemanieratik 305 orrikoaren itzulpena egiteko, aldiz, 1.220.000 pezeta.

Hasieran zerrenda zabal bat osatu bazuten ere, urtero hautaketa burutzen du EIZIEko Literatura Batzordeak, zerrenda osatu eta, ondoren, deialdi publikoa egiteko. 1999ko bigarren deialdian, adibidez, 22 tituluko zerrenda aurkeztu zuten: han ziren Emily Brönte-ren «Wuthering heights», Heinrich Böll-en «Billard um halb Zehn», Cervantesen «Rinconete y Cortadillo» eta «El licenciado Vidriera», Mary Shelley-ren «Frankenstein» eta beste batzuk. Itzultzaileek obraren zati baten itzulpena aurkeztu behar dute —obraren hasierako 10 orriak edo, ipuin bilduma denean, ipuinetako bat— eta ondoren epaimahai batek aztertzen ditu aurkeztutako lanak. Epaimahai Jaurlaritzako, EIZIEko eta Ibaizabaleko ordezkari banak osatua dago. Azken deialdian epaimahaiak hiru lan aukeratu zituen: ipuin bilduma bat

tzat. Egile eskubideak eta direla medio, produktu garestia da argitaletxearentzat. Eta ez da erraz saltzen. Hala ere, eta Lertxundik esan bezala, «pixkana-pixkana» literatura unibertsaleko obra garrantzitsuak itzuli eta argitaratu dira. Hor dago Elkar zenaren Itzul saila, saiakeran eman diren lan garrantzitsuenak biltzen dituen Klasikoak bilduma... eta hor dira tarteka

hainbat argitaletxek —Alberdania, Igela, Erein, Susa...— egiten dituen apustuak.

HITZARMENA. Azken hamarkada pasatxoan, ordea, Literatura Unibertsala bilduma izan da klasikoen itzulpen esparruari bultzada nabariena eman diona. 1989. urtean, bi urte lehenago sortutako EIZIEk —Euskal Itzultzaile eta Interpretarien El-

■ Unamuno Yukio Mishima baino merkeago ordaintzen da

Egun, gurean, literatur itzulpegin-tzatik soilik ezin daiteke bizi. Eta, hala ere, Jaurilaritzak EIZIERi eman-dako dirulaguntzak, itzultzaileek euren lanengatik nolabaiteko sari 'duina' jasotzea ahalbidetu du. Gainerako argitaletxe eta bildumek euren kopuruak badituzte ere, Literatura Unibertsala bilduman tarifen sailkapen zehatza ezarri dute EIZIEkoek itzultzaileen lana ordaintzeko orduan; jatorrizko hizkuntzan oinarritutako sailkapena, hain zuzen.

Gaztelatik itzultzea errazagoa omen, eta hizkuntza horretatik euskaratzen duenari tarifa merkeena eskainiko zaio: 3.000 pezeta (120 libera) emango diote orri bakoitzeko —eta

orri bakoitzean 2.000 karaktere sartzen direla hartzen dute kontuan—.

Ondoren frantsesa, ingelesa, italianoa eta portugesa datoz. Orriko 3.500 pezeta jasoko du itzultzaileak, kasu horietan.

Azkenik, gainerako erdaretan itzulita izanik —alemaniera, errusiera, edo japoniera, esate baterako—, tarifa orriko 4.000 pezetara igoko da.

Euskarazko bertsioak izango duen orri kopuruaren estimazioa itzulpena adjudikatu aurretik egiten dute eta horrela itzulpenaren prezioa finkaturik geratzen da

deialdian bertan. Esate baterako, dagoeneko itzulpen fasean dagoen Jules Verne-ren «Michel Strogoff»ek 375 orri izango dituela estimatu eta itzultzaileari 1.312.500 pezeta emango zaizkiola finkatu dute.

Eta hizkuntzaz gain, obraren zailtasuna ez al dute kontuan hartzen? Bada, ez. Sarritan iruditzen zaigu Shakespeare itzultzeak askoz zailtasun handiagoak dituela, esaterako, Chesterton lan bat euskaratzeak baino. Juan Garziak badaki zer den bata eta bestea itzultzea —Shakespeare «Sonetoak» argitaratuak ditu Alberdaniarekin eta Chesterton «Ostegun izan zen gizona» ere itzulita du Literatura Unibertsala bildumarako— eta, bere esanetan, lan guztiek dute bere zailtasuna: «Itxuraz sinpleenak

—Edgar Allan Poe-ren «Antologia»—, antzerki obra bat —Oscar Wilde-ren «The importance of Being Ernest»— eta nobela bat —Jules Verne-ren «Michel Strogoff»—.

Behin lanak adjudikaturik daudela, itzultzailearen lana dator eta bakoitzak bere modura antolatuko du lana, beti ere, jarritako epea betez —epe hau lanaren luzeraren araberakoa izaten da—.

Itzuli beharreko titulua, egilea eta tes-tuinguruaren azterketa egin ohi dute lehenik. Sarritan, itzultzaileak ezagutu eta gustuko dituen egileetara jotzen du eta, itzulpenari ekin aurretik dagoeneko badu haren inguruko informazioa. Batzuk garrantzia handia ematen diote dokumentazio lan honi. Ana Isabel Moralesek, esaterako, Jane Austen-en «Harrotasuna eta aurrejuzkuak» itzultzeko aukeratua izan zenean, idazle

ingelesaren jaioterrira, Hampshirera egin zuen bidaia.

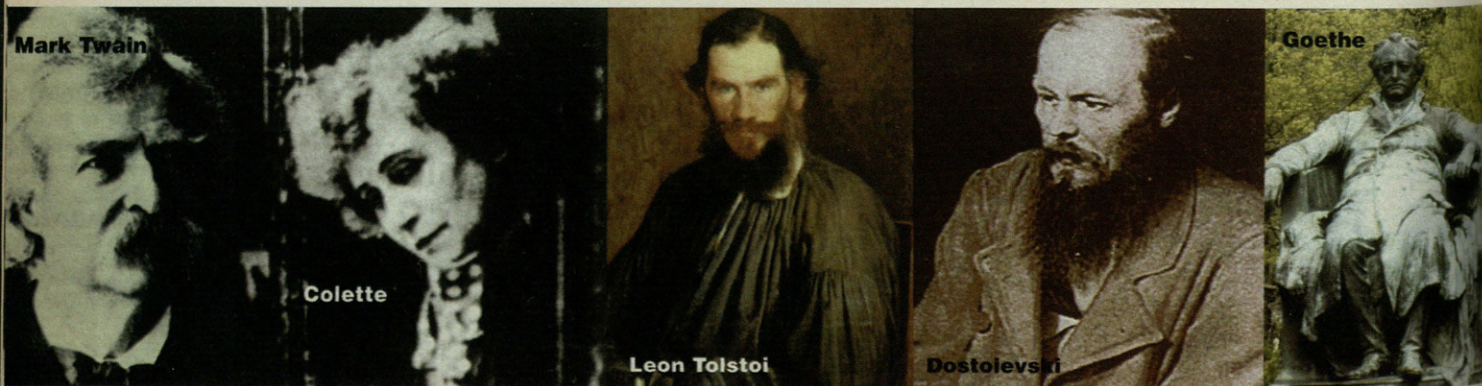
ITZULTZAILEAREN AUKERA. Tes-tuari ekiteko ordua iristen da orduan. Batzuk lehen bertsio azkar bat egitea nahiago dute; beste batzuk, gehiago lantzen dute lehen idazketa hori. Guztiek behin eta berriro orraztuko dute gero itzulpena. Izan ere, oso gutxi dira obra klasikoetan hitzez hitz itzultze hutsarekin bere horretan utz daitezken esaldiak. Esaldiaren zentzua

tzea eta hor aukera bat egin behar izaten du: bere irizpide propioak erabili.

Nola ikasi daiteke hori egiten? Orain arte Euskal Herrian ez da itzulpegin-tza ikasketa unibertsitariorik izan. Kanpoko unibertsitateetara jo izan dute, hortaz, itzultzaileak. Datorren ikasturtean, EHUK urteetako eskakizunari erantzungo dio azkenean, eta Itzulpegin-tza ikasketak egiteko aukera zabalduko du. Dena den, eta ikasketak lagungarri izanik ere, Juan Garziaren aburuz, gakoa esperientzian dago; itzuliaz

ALBERTO ELOSEGI

diren obrek ere bere lana ematen dute».

Baina, zer gertatzen da, jo dezagun, daniaratik obra bat aukeratu eta jatorrizko bertsiotik euskarara zuzenean itzuliko duen inor ez badago? Itzultzaileak gutxienez bi hizkuntza desberdinetan egindako itzulpenak hartu beharko ditu oinarri. Horrela gertatu da, adibidez, Andersen-en «Hemeretzi ipuin»ekin.

Eta Literatura Unibertsala bildumaren zerrendari begiratzen dionak Yukio Mishimaren «Arratsaldeko atoiuntzia»ekin ere horrela egin dela pentsatuko du. Bada, ez. EIZIEkoek beraiek ezusteko handia hartu zuten hautatutako itzultzailearen datuak jaso eta Hiromi Yoshidak zuzenean, japoniaratik euskarara, itzuliko zuela ikustean. Errusiaratik euskaratu beharrekoetan ere, zuzeneko itzulpena egin da Euskadi Saria eskuratua duen Jose Moralesi esker ●

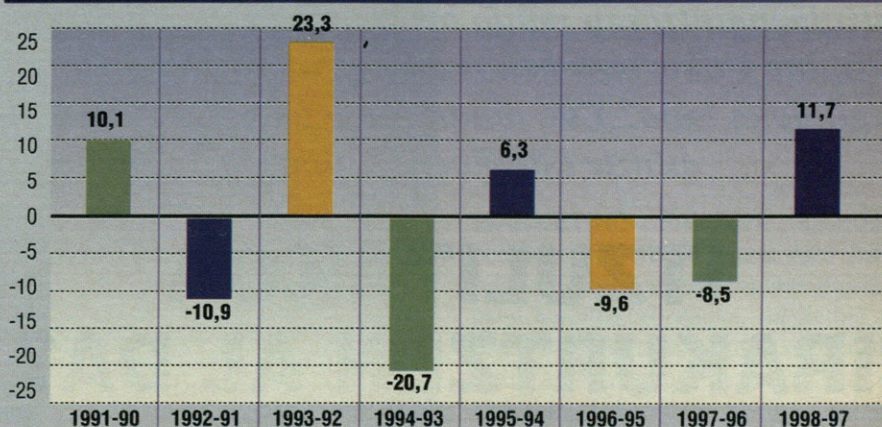
ikasten dela itzultzen, alegia.

Dena den, literatur itzulpenaz soilik bizi nahi duenari ez zaio erraza gertatuko hori lortzea. Jaurlaritzarekiko hitzarmenak egoera hobetu badu ere, gurean ez dago literatur itzultzaile hutsik. Idazle ere badira batzuk, edo interpretari, irakasle, testu tekniko eta administratiboen itzultzaile... «Masokistak garela pentsatzen dut askotan» dio Garziak, lan handia eta ordain eskasa ematen dituen lan honen inguruan.

Azken urteotan, ekinaren ekinez, literatur itzultzaile bikainak lortu dira eta etengabe izen berriak azaltzen ari dira esparru honetan. Euskal literatur itzulpen-gintzaren maila bikaina da, gainontzeko literatur esparruen artean bikainenetakoa. «Askotan pena ere ematen digu ondoegi itzultzeak» dio Juan Garziak, «orduan irakurlea ez baita konturatuko esaldi bakoi-tzak eman duen lanaz».

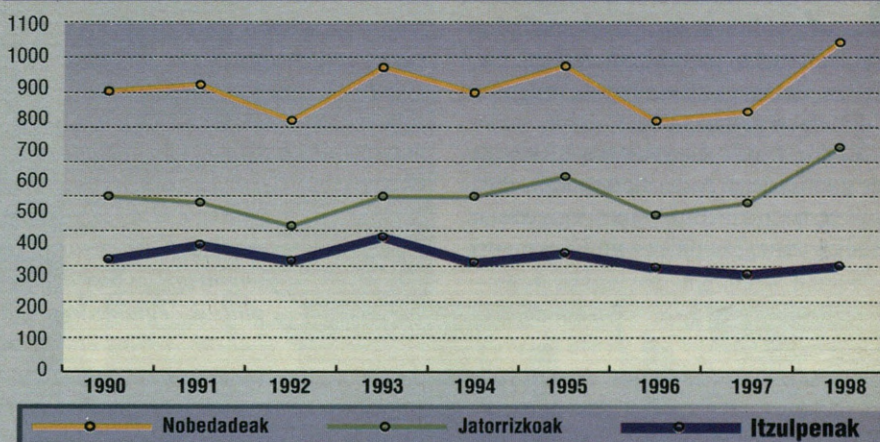
Euskal irakurleen errekonozimendua-

ITZULPEN (bilakaera ehunekotan)

Iturria: «Jakin». Joan Mari Torrealdeai.

ITZULPEN KOPURUAREN BILAKAERA

Iturria: «Jakin». Joan Mari Torrealdeai.

ren esperoan, Literatura Unibertsala bilduma aurrera doa, baita bildumatik kanpora burutzen ari den beste hainbat itzulpen ere. Bildumako 83 titulu kalean daude dagoeneko, Maupassant eta Döblin-en titulu baina aurki izango dira liburudendetan, eta geroxeago Bierce, Fuentes, Guareschi eta Beauvoir-en txanda izango da. 2000. honetan aukeratuen zerrenda itxiko dute seguruenerik, guztiak kalean ikusteko beste

pare bat urte itxaron beharko bada ere. Eta orduan zer? EIZIEk egindakoaren balantzea burutuko du: zuzen egindakoa mantendu, okerrak zuzendu eta gabeziak bete beharko dira. Beste hitzarmen bat sortuko da agian. Oraingoz, agerian geratu dena zera da: bilduman, narratiba nagusitu da nabarmen. Aurrera begira, poesia, antzerkia eta saiakerari toki zabalagoa emango zaie, beharbada ●

Gabriel García Márquez

Marguerite Yourcenar

Nikolai Vasilievitx Gogol

Ernest Hemingway

Hermann Hesse

Aurreko orrietan ikusi dugunez, euskal literatur itzulpengintzaren maila bikaina dela esan daiteke.

Baina irakurleek behar adina baloratzen al dute egindako lana? Eta, oinarrirago joaz, ezagutzen al dituzte klasikoen itzulpenak?

ITZULITAKOA IRAKURTZEN AL DA?

E zezkoa da goian egindako galdera guztien erantzuna. Klasikoak gutxi irakurtzen dira euskaraz, publikoak itzulpenak maila kas-karra duteneko aurreiritzia du eta hori, sarritan, emaitzak behar bezala ezagutzen ez dituelako gertatzen da.

Ederki azaldu zuen euskarazko itzulpe-nen gutxiespena Anjel Lertxundik, duela hilabete batzuk, «El Correo» egunkarian. «Betiko teman, tamalez» titulu esangura-

tsua ipini zion Lertxundik artikuluari. «Orijinala freskoagoa omen, eta itzulpe-nak gutxiesten dira. Itzulpena oso ahaide pobrea da gurean, sona gutxiko gertakizun guttiz marjinala».

«Itzulpengintza literarioa da, ordea —jarraitzen du idazleak— euskalgintzak Arantzazuko biltzar nagusi hartatik ezagu-tu duen albisterik garrantzitsuenak: lexi-koari eta forma lexikalizatuari dagokionez, esparru pentsa ezinetara heldu gara itzul-pengintzari esker; itzulpen-gintzak egiantzaren gal-bahean iragazi eta sinesa-rritasunaren arragoan goritu ditu hainbat erabi-lera, usadio, hitz, hizkuntza batek dituen hots eta ahots desberdin, sorkuntza-lan orijinalak inoiz esan eta ozendu ezingo dituenak...».

Artikuluaren amaieran dionez «lan hori guztia ez du oraindik euskal gizar-teak —irakaskuntzaren sistemak, besteak beste— aintzakotzat hartu».

Juan Garziaren iritziz

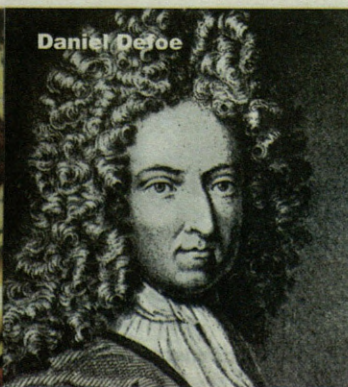
■ Liburudendetan zaila gertatzen da literatura klasikoen euskarazko itzulpenak topatzea.

«funtsik gabeko aurreiritziekin jokatzeko irakurleak». Klasikoen euskarazko ber-tzioak kaskarrak direla pentsatzen du oraindik hainbatek. Baina horretan jardun dutenak bat datoz azken 15 urteetan bu-ruriko aurrerapenak aipatzean. Euska-razko itzulpenak ez dio zertan inbidiarik izan beste edozein hizkuntzatan eginda-

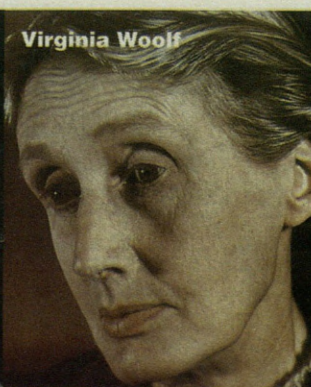
Graham Greene

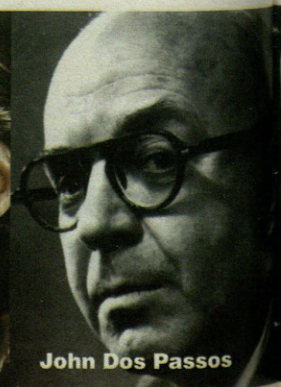
Daniel Defoe

Herbert George Wells

Virginia Woolf

John Dos Passos

koari. «Zertarako irakurriko dut euskarazkoa, 'orijinala' irakur badezaket?» dio askok. Eta 'orijinala' esatean gaztelerazko edo frantsesezko itzulpenaz ari da, sarritan.

Egia da, oraindik ere euskaldunen zati handi bati zail egiten zaiola euskaraz irakurtzea eta, hortaz, erdarako itzulpen bat hobetsiko duela. Hala ere, ez dirudi euska-

raz irakurtzeko erraztasuna beharko luke-
tenak ere —hezkuntza euskaraz izan du-
tenek—, klasikoak euskaraz irakurtzeko
joera handirik dutenik. Anjel Lertxundik
artikuluari botatakoa —irakaskuntza sis-
temak literatura itzulpengintzan egindakoa
aintzakotzat hartu ez duela, alegia— be-
rretsi digu Juan Garziak eta, sarritan, errua

irakasleek berek dutela esan. Orokorrean ez omen dute interesik azaltzen ikasleen artean lan hauek zabaltzeko eta izan, badira ikasleentzako egokiak diren itzulpenak —Stevenson-en «Altxor uhartea» edo Mark Twain-en «Huckelberry Finn-en abenturak» kasu—.

MARKETING FALTAN. Itzulpenak baloratzeko, horiek ezagutu egin behar ditu lehenik irakurleak. Eta irakurlearen-gana hurbiltzeko orduan, marketing on batek bidea erraztuko luke, seguruenik. Baina horretan hankamotz ibili omen da Literatura Unibertsala bilduma hainbat itzultzailearen aburuz. «*Liburudendetara gerturatu naizenean nire itzulpena ez dut inoiz ikusi*» zioen Aintzane Ibarzabalek «Robinson Crusoe»ren euskarazko bert-sioa argitaratu berritan. Liburuak argita-ratzeko lana ongi bete omen du Ibaizabal argitaletxeak; marketing eta hedapen kon-tutan, ordea, hainbat gabezia geratu da agerian. Bildumaren hasierako diseinua aldatzeko eskakizuna itzultzaileek ber-raiek egin zuten eta hiru urte itxaron behar izan zuten Antton Olariagaren diseinua —egun ezagutzen duguna— itzulpenen azalean ikusteko. Argitalpen berrien aur-kezpenez ere ez zen egiten eta berriro ere itzultzaileak izan ziren behar horren berri eman zutenak. Azken finean, klasiko eus-karatuek komunikabideetan eta liburu-dendetako erakusleihoetan ez dute behar bezalako oihartzunik izan.

Orain arte, bederen. Izan ere, bilduma-ko azkenekotako titulu batek, Jon Alonsok itzulitako «Lisboako Setioaren Historia», hain zuzen, bultzada handia jaso zuen Jose Saramago liburuaren egile eta Nobel saria Bilbora hurbildu zenean. Itzulpen hauek irakurlearengana hurbiltzeko eta irakurleak itzulpenak baloratzen hasteko balio dezala ●

Karlos Gorrindo 40 urte gaintua da eta hauetako asko espetxetan emandakoa. Kazetaritza bertan ikasi zuen, baita literaturarekin maitemindu ere. Eleberri bi, itzulpen lan bi eta ipuin bi publikatu zaizkio. «Hodei artean kulunka» ipuinaren kariz izaniko solasa da hau.

“EGUNEROKOA ZER DEN JAKIN BEHAR DUTE HAURREK”

Gernikarra zaitugu sortzez. Espetxean hainbat urte egondakoa, bestalde. Euskara irakasle orain Bilbon, eta literaturgintzan zure emariak ekarria ere bai.

Nik, kartzelan sartu aurretik, kotxeak pintatzen nituen. Literatur mundutik eta irakaskuntzatik at nenbilen orduan. Kartzelan irakurtzaletasun itzela piztu zitzaidan, bertan izan nituen preso lagun eta kideei esker; Joseba Sarrionandia tarteko. Sarrirekin Puerto de Santa Marian eta Herrera de la Manchan egon nintzen. Kartzelako isolamendua gaintu beharrez irakurtzen hasi nintzen. Geroago, irakurtzearen poderioz pentsatu nuen ni neu gai izango ote nintzen idazteko. Horrela hasi nintzen, nire burua probran jartzearen, besterik barik.

■ **Jack London eta Apollinaireren bi lan itzuliak dituzu. Itzultzaile ofizioak tentatu al zaitu inoiz?**

Ez. Itzulpen horiek espetxean nengoen garaian eginak dira. Kartzelan denbora lar dago edozertarako, eta neure burua aproban jarri nahi nuen jakiteko zerbait egiteko kapaza ote nintzen literatur mundu honetan. Itzulpen lan horiek, irakurketa landu ostean, idazteko lanketa lanak dira, zubi lan modukoak. Ez ofizioz, afizioz baizik, denbora pasa, ikaste aldera.

■ **Zure hasierako lanak eleberriak izan ziren. «Ni naizen hori» eta «Amaren begietan». Egun euskara irakaslea zara eta segitzen duzu idazten, antza.**

Kartzelan sartu nindutenean euskaraz banekien, baina analfabetoa nintzen. Euskaldunzaharra izaki, batua ikasi ahala hasi nintzen idazten. Euskara baturatzeko taldeka aritzen ginen. Orain ez bezala, asti lar genuen orduan denetarako. Nire burua euskalduntzen eta alfabetatzen denbora nahikoa izan nuen, eta hortik sortu zitzaizkidan literaturarekiko grina guztiak. Orain dela bi urtetik Bilboko Gabriel Aresti euskaltegian ari naiz irakasle lanetan, harreman estuan euskararekin beti ere. Batetik klaseak emanez, eta bestetik lantzean behin bururatzen zaizkidan gauzak idazten eta ahal badut publikatzen. «Hodei artean kulunka» izeneko azken ipuina kenduta, aurreko nire lanak kartzelan bizi izandako

“Helduok edota nagusiok haurren munduan ipintzeko asmoz idatzia dago ipuina”

esperientzien ondorioak izan dira.

■ **1994an «Trostan, hegan zein narra-sean» argitaratu zenuen. Eta oraindik orain zuk aipatutako ipuin hau. Alberdania argitaletxearen «Osinberde» sailan agertu da. Haur edo helduentzako ipuina da?**

Nahiz eta liburuaren protagonistaren garaia haurtzaroa izan, ipuin hau haur eta nagusiontzat ere izan daitekeela uste dut. Haur baten ikuspuntutik idatzia dago, baina nagusiok mintzagai ditugun gauzak azaltzen dituen. Narrazioaren protagonista haurra da, baina, esan dezagun, Al-

■ «Euskal Herrian dagoen sinesmenei buruzko

berdaniak haur sailan ordeztu «Osinberde»n kokatu duen ipuin liburu bat dela.

■ **Elkar eta Txalaparta argitaletxeen eskutik kaleratu zenituen aurreneko lanak. Oraingo hau, berriz, Alberdaniarekin. Arrazoi berezirik?**

Ez. Arrazoi berezirik ez. Txiripaz izan da. Alberdania argitaletxera laguna dudana Edorta Jimenezen bitartez iritsi naiz. Berri pasan nion ipuina, iritzia eske nolabait, eta berak Interneten bidez argitaletxe ezberdinetara bidaliko zidala esan zidan. Alberdaniakoek baietza eman zidaten. Horrela izan da prozesua, besterik barik.

■ **Ilustrazioak Tasio marrazkiegileak eginak dira, oso ederak.**

Ilustrazio lanarekin oso gustura gelditu naiz. Nire gustuko ilustrazioak dira. Ederto gelditu da liburuak. Tasio laguna dut. «Egin»en lan egin zuen garai batean, eta «Gara»n ari da orain. Gernikan bizi da, eta esana nion aspaldi: «Inoiz publikatzen baidate liburu hau, bada, zuk zeuk egindako ilustrazioez publikatzea gustatuko litzaidake». Alberdaniak ez zidan oztoporik ipini, nahiz eta eskuarki Alberdaniarako ilustrazioak Olariagak egiten dituen.

■ **Azala polita du, eta izenburu erakargarria: «Hodei artean kulunka»...**

MONIKA DEL VALLE

zelada bat eman nahi izan diot ipuinari, gure mitologiari buruzko isla bat ager zedin».

Nik neronek ez nion ipuinari «Hodei artean kulunka» titulua ipini; «Laino artean kulunka» zen hasiera batean. Bizkaia aldean ez dugu esaten hodeia, lainoa baizik. Beraz, Gipuzkoa aldera argitaratzea joan izan horrek izan du bere eragina —irriz—. Beno, seriozki orain. Alberdaniak bazuen lehendik Felipe Juaristi idazleak idatzitako «Laino artean zelatari» izeneko poesia liburu bat eta aholkatu zidaten gutxienez beste modu batez titulatzeko. Nik aldatuko nuen gauza bakarra laino hitza hodei hitzaren ordean izango zela esan nien, eta ados.

■ Zer da «Hodei artean kulunka» ipuina?

Metafora moduan aletzen edota garatzen den istorio honek ume baten jakinminak agertzen ditu; ume beraren galderen bidez. Protagonista mundua eza-gutu nahi duen neskatila bat da; bai kanpo-ko mundua, bai barruko mundua jakinminez bizi duena. Orduan makina bat galdera sortzen zaizkio, eta galdera hauek metafora modura agertzen saiatu naiz. Lainoak edo hodeiak galderak izango lirakeke, eta bera —zabuka edo kulunka— jakinminez batetik bestera dabil, erantzunak ere batetik bestera bilatzen ditu. Metafora moduan idatzitako ipuina edo istorioa da finean.

■ Izenik ezagutzen ez zaion neskatila da

protagonista nagusia. Zergatik?

Ipuina idaztean neskatila hori edonor izan litekeela pentsatu nuen. Ez diot izenik ipini nahi izan. Izen bat ipini izan banio berau identifikatzeko modu zehatzago bat izango litzateke. Modu honetara adierazi nahi dut edonor izan daitekeela protagonista, izenik gabeko neskatila hori edonoren nortasunaren isla izan daiteke, besterik barik.

■ Ipuina plano ezberdinetan idatzia du-

□ **“Ipuina tristegia edo krudelegia ez ote den galdetu didate; eguneroko bizitza halakoa delakoan idatzia dut”**

zu.

Ipuina bi planotan idatzia dago nagusiki. Narrazioan agertzen den lehen planoan, plano hurbilean, neskatila horren hausnarketak eta galderak agertzen dira. Bigarren plano batean, berriz, gurasoen harremanak agertzen dira. Edonola ere, bigarren plano honek lotura handia dauka lehen planoarekin. Hau da, neskatxo horren bizimoduarekin. Plano ezberdinak badira ere, oso lotuta daude biak.

■ Lehen kapituluaren mitologia landu duzu...

Lehenengo kapituluaren landu eta jorratu

dudan gaia, ez dut mitologiaren gaia denik esango, baina Euskal Herrian dagoen sinismenei buruzko zertzelada bat eman nahi izan nion ipuinari, gure mitologiari buruzko nolabaiteko isla bat ager zedin. Bigarren kapituluaren jada, sinismenaren eta gure mundu errealeko siniskeriaren arteko planoak uztartzen dira; kontraposizioan dauden planoak nolabait.

■ Horretxek eman dit atentzioa, mitologiaren inguruko kontuez amama Julik kontatzen dizkion ipuinetatik errealtatatera eginiko jauzia.

Bai. Izan ere, istorioa lehenengo kapitulutik mitologiaren gainean garatzen hasi eta ildo beretik segituko balu, bada, beharbada, ez zela oso interesgarria izango iruditu zitzaidan. Bigarren kapituluaren ematen da eten nabarmen bat. Fikziotik errealtatara pasatzen da ipuina. Fikzioa eta errealtatearen arteko jokua edo jolas bat sortu nahi izan dut. Ipuinaren haria, edonola ere, neskatilak berak gure mundutik kanpo duen ezagutzatik abiatzen da. Batetik, Euskal Herrian nahiko sustraituak dauden sinismenak —mitologiari dagozkionak— eta bestetik, errealtatea eta bestelako fikzioak txertatu nahi izan ditut kontakizunean. Sinismenekin baino siniskeriekin lotura gehiago dituzten pasadizoak dira.

■ Agidanez, idazgintzarako behar den trebezia hartua duzu dagoeneko.

Kasu honetan, ipuina eguneroko bat bezala dago egituratua. Bestalde, ipuinak atalka sailkatzen dituzunean, baliabide askoz gehiago daukazazu. Esaterako, planoak bata bestaren gainean txertatzeko. Trebezia idatzi ahala hartzen duzun gauza bat da. Gero eta gehiago idatziz, erraztasuna lortzen duzu plano ezberdinak plano bakar batean sartzeko, edo gutxienez planoak elkarren eskutik uztartuak joan daitez-

zen.

■ Ipuinean fikziozko gauzak izanda ere, oso lazki islatzen du eguneroko bizitza. Haurrekiko «tratu txarrak» agertu nahi izan dituzu, esaterako.

Lehenengo batean Anjel Lertxundi eta Mariasun Landari gutxi gorabehera hauxe irakurri nien, hemendik aurrera idatziko zituzten ipuinak errealistak izango zirela, umeei ezin zaiela gezurrik esan, errealtatean ematen dena islatuko zutela. Iritzi horrekin bat nator. Umeen mundua nagusiona baino erromantikoagoa eta itxaropentsuagoa izanda ere —eta horrela izan behar

duela pentsatzen badut ere—, umee jakin behar dute zer den egunerokotasuna, eta berau bizitzen jakin ere. Hori da liburu honetan nik egin nahi izan dudana. Horregatik askok esan didate ez dela haur ipuin bat eta nagusientzako dela gehiago, ipuinean agertzen diren pasadizoez edo pasarteek nagusiok zerikusi gehiago daukatela umeei baino. Batzuk, bestalde, ipuina tristegia, krudelegia edo latza ez ote den galdetu izan didate. Nik baina, eguneroko bizitza halakoa delakoan idatzi izan dut ipuina.

■ **Badu ipuinak ere bere alde didaktikoa. Helduoi mezu bat helarazten digula iruditu zait.** Helduentzako mezua ba ote daraman ez dakit. Baina ipuina, neurri batean, helduok haurren munduan jartzeko asmoz idatzi dut. Ni ez naiz egokiena hori lortu ote dudan esateko. Semea-labarik ez dut —oraingoz— baina lobak baditut eta ezagutzen dut haurren mundua aski hurbiletik. Agian ofizioarekin zerikusi gehiago dauka alde didaktiko horrek. Nolanahi ere, haurrak ezagutzen ditut, eta haur baten erreazioak eta galderak eta gurasoekiko harremanak hurbiletik ezagutzen ditut. Izan ere, gu nagusiok edo helduok ere, haurrak izan gara, gure mundu hori gurekin daramagu neurri handi batean oraindik ere.

■ **Neskatilaren pasarte bat ekarriko dizut gogora: «Amets egin». Berba horrek makina bat arazo ekarri dit. Haurtzaroa amets aroa dela esan ohi du Aitor irakasleak. Ez dakit zer esan gura duen, egia esan».**

Bai. Horrekin haurtzaroan nolako identifikazioa egiten den amets aroarekin adierazi nahi izan dut. Haurrak errealtatetik kanpo bizi diren gizakiak ei direlako estereotipoak bezala agertzen ditugu. Beren egoerak fikziozkoak eta erromantikoak bezala agertuz; politak eta ederrak. Gauza txarrak eta zikinak ezin dituztela ikasi esaten zaie, nahiz eta, paradoxikoki, gero gauza txarrak nahiz onak berdin ikasten dituzten, eta finean badakite zer den gauza txarra eta gauza ona. Guk geuk, berriz, nagusien mundu honetatik egunero modu normal

MONIKA DEL VALLE

■ «Idazteko trebezia, idatzi ahala hartzen duzun gauza bat da. Zenbat eta gehiago idatzi, orduan eta erraztasun gehiago».

batean ikusten duguna haurrek ez dezaten ikusi saiatzen gara; beste mundu bat erakusten saiatzen gara.

■ **Berbak oso kontuan hartzen dituzu...** Izan ere, berbak gehiago landu beharko genituzke. Hitz batzuekin metalinguistika edo metaliteratura egin nahi izan dut, hau da, galdera batetik bestera, sentimendu batetik bestera, kontzeptuak eta edukiak islatzen saiatu naiz. Adibidez, neskatilak mutiko bat ezagutzen du eskolan eta ge-

“Ipuinaren protagonistari, neskatilari, ez diot izenik ipini edonor izan daitekeelakoan”

ratzen da guztiz liluratua, oso urduri. Berak ez daki zergatik geratzen den horrela. Ezagutzen du sentimendua, aztoratu egiten da, baina ezagutzen ez duena da sentitzen duen horren izena; hala ere ez da ausartzen galdetzeraz, erantzungo diotenaren beldur, auskalo zer erantzungo dioten dudati.

■ **Hitz jokuak egiten dituzu baita ere: denbora eta eguraldia hitzak, kasu.**

Hitzen arteko halako jolas egiten dut; jolasa eta jolaskoa. Hitzen kontzeptuak ezagutu guran aritu naiz. Askotan ezagutzen ditugun hitzak ez baititugu ondo erabiltzen, edo erabiltzen baditugu ere lar gastatuak edo xahutuak ez ote diren nago; erabiltzen ditugula erabiltzeagatik. Hitz edo kontzeptu horien barruan dauden edukiak eta esangurak apur bat ihes egiten digute, nik uste.

■ **Ipuinean deskribatzen duzun parajeak ez du izenik, baina hurbilekoa duzu, ezta?**

Ipuina non kokatua den ez dut izenez esaten. Deskribatzen dudana parajea baina, leku pribilegiatu bat da. Gernikakoa naiz, eta Urdaibai arroan dago inspiratua deskribatzen dudana parajea. Toki edo paraje ederra da benetan. Guk geuk ez dakigu zer-nolako paraje ederra daukagun guri inguruan. Berau apur bat deskribatu nahi izan dut, koloreekin jolasean ari naizenean, esaterako. Izen konkretua

eman barik, bertako paisajea, itsaso eta mendien arteko lotura eta komunztadura hor daude. Benetan maite dudana parajea da Urdaibai. Eskualde hori maite dut izugarri.

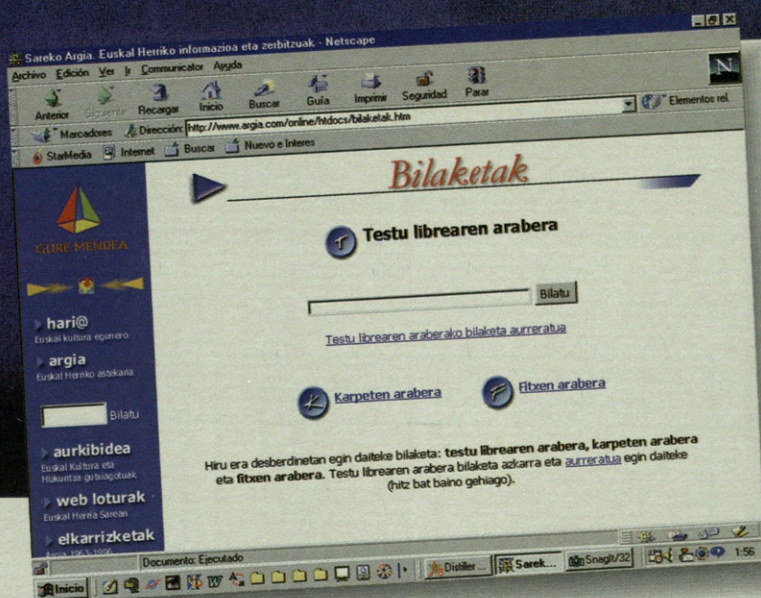
■ **Berbak berba, istorioa ondo bukatu da. Osasun berba nagusitzen da azkenean.**

Ipuina kapituluz kapitulu egituratua dago, eguneroko baten modura. Kapitulu bakoitzaren tituluak girotu egiten du narrazioan garatzen den istorioa. Halako batean, gurasoen arteko martingalengatik eta haserreengatik umea gaixotu egiten da, eta berak lehenetik gaixotasun hitza entzuna bazuen ere, ez zekien zer zen gaixo egotea. Gaixo egonik osasun berba ezagutzen du. Gero osasundu egiten da. Osasuntzen denean konturatzen da, txarto egon eta gero, osasuna dela ordutik aurrera ezagutuko duen barbarik esanguratsuen eta inportanteena. Orduan osasuntsu egotea zer den badaki. Gurasoak adiskidetu egiten dira eta bukaera zorionsua dauka, bai ●

◆ MIKEL ASURMENDI

Zertarako balio du bilaketa
sistema on batek?

AURKITZEKO

SAREKO ARGIAREN BILAKETA SISTEMA BERRIA

www.argia.com

Euskal Prentsa On-Line

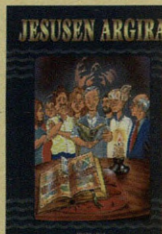
Ametzagaiñaren Teknologiaz

Astia Hartuta

L I B U R U A K

JESUSEN ARGIRA

Jose Agirre

Ibaizabal
194 orrialde

TENTO ETA EKAITZA

Rikardo
Alcántara-GustiIbaizabal
29 orrialde
470 pta.

Beharrak eraginda idatzi zituen Jose Agirrek pasarteok. Apaizik ez zegoen eliza txiki batean, laiko batek igandetako kristau ospakizuna egiten zuela eta bezperan idazten zizkion berak hitzaldiak. Aurrerantzean gero eta sarriago izango da premia hori. Eta horrek eraman du egilea lan hauek argitaratzera. Liburuan bildutakoak, A, B eta C urteetan igandero ebanjelioko pasartei dagozkien azalpenak dira, taldean zein bakarka irakur daitezkeenak. Beti ere, Ebanjelioa berri ona dela kontuan hartuz, egungo bizitzari eman diezaiokeen argia azaldu nahi du Agirrek. Norabide bildumaren baitan argitaratutako lehen liburua da hau. Bilduma honek humanitateen inguruko gaiez diharduten liburuak jaso nahi ditu ●

Tento oso txakur ausarta da. Gauza bakar batek izutzen du Tonto: ekaitzak dakartzan euri jasa, trumoi eta tximisten bel-dur da. Baina egun batean ustekabeen harrapatuko du erauntsiak. Bost urtetik gorako aurretzat eginiko Tonto bilduma berriko ipuinetako bat da hau. Guztira sei liburu biltzen ditu bilduma honek. Marrazkiak eta testua tartekatuz, txakur baten bizipenak kontatzen dituzte liburuak. «Tento eta bere hortza», «Tento eta bere itzala», «Tento eta bere lehengusua» dira, beste batzuren artean, bildumaren izenburuetako batzuk. Hauen protagonista txakur bat izanik ere, bere abenturak gertutik biziko dituzte haurrek. Izan ere, eurek ere izango dituzten esperientziak kontatzen dira bertan ●

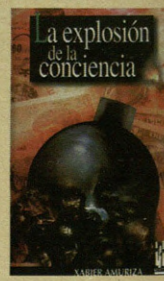
LAS RELACIONES ENTRE SORIA Y EUSKADI

Antonio Ruiz Vega

SAAS/2
140 orrialde

LA EXPLOSION DE LA CONCIENCIA

Xabier Amuriza

Txalaparta
156 orrialde
1.800 pta.

Euskaldunok eta soriarrek izandako harremanak ditu hizpide liburu honek. Mitologian, folklorean, jaietan eta ohituretan oinarrituz, bi herriek dituzten parekotasunak hartzen ditu aintzat Ruiz Vega. Herrietako pilotalekuak, zezenen festak edo hainbat izenek duten euskal jatorria —Urbion mendatea kasu— dira harremanaren lekuko. Liburua idazteko egileak euskaldunen eta soriarren arteko harremanetaz hitz egin duten hainbat lan bildu du. Juan Bautista de Erro y Azpirozetik hasi eta Sebastián Febrel eta Francisco García Berlanga arte. Liburua SAAS/2 Kultur Erakundeak «Cosas de Soria» bildumaren baitan kaleratzen duen bostgarrena da ●

Haitzuloko Jauna, Armen Jauna, Burdinaren Jauna, ... dira Amurizak sortutako pertsonaia boteretsuak. Guztiak Oromenderrietan kokatzen ditu: mende eta herri guztiek topo egiten duten lekuan. Gainera liburuaren jatorrizko izenburua da berau. Bertan, egoera krudelenen aurrean aurkituko dira pertsonaiak. Istorioarekin batera, saiakera ere egiten du egileak. Batean zein bestean gizar-tearen indarkeriazko egituraren aurkako hausnarketa egiten du. «Badago irtenbidea. Egon behar du. Denbora hain mugagabeen gertatu ez dena gertatuko dela sinesteko birrikak behar diren arren, nahita nahiez irtenbidea egon behar du», dio itxaropentsu Amurizak ●

BRIGADISTAK
SOUND SYSTEM
ERREMIXAK

Fermin Muguruza

Esan Ozenki Records
800 pta. («Entzun!»
aldizkariarekin batera)

Brigadistak Sound System» diskoa 1998aren bukaeran eta 1999aren hasiera bitartean grabatu zuen Fermin Muguruzak munduko hainbat musikariren laguntzaz. Arrakastaren ondorioz, Esan Ozenki Records «Entzun!» musika aldizkariarekin harremanetan jarri zen diskoaren zazpi kanturen erremixez osaturiko diskoa kaleratzeko 1999ko abenduan. Urrun Dub

II, Hartu hitza, Newroz 707, Eguraldi Lainotsua, Oasiko Erreginak, Ari du-hotza eta Nazio Ibiltaria dira birnahasitako kantak. Lan horretan aritu dira reggaearen eta musika elektronikoaren maitaleak diren eta mundu horretan eskarmentua duten hainbat. Diskoaren arrakasta baina Euskal Herrira mugatu zen. Horregatik, otsailaren 10ean berrargitaratuko da ohiko bideetatik ●

■ Aritz Usandizaga
«Entzun!» musika
aldizkariaren
koordinatzailea.

«Euskal musika itxia da estilo aldetik»

Kaleratu zenetik, 1996an, lehen aldiz aldatu duzue aldizkariaren formatoa. Zein aldaketa egin dituzue?

Bereziki forma aldetik egin dira. Kaleratu genuenetik formato bera izan du: koloretan eta euskara hutsean. 1999ko abenduko 18. alean aldizkaria txikitu egin dugu eta fanzine itxura eman. Orrialdeak ere gehitu dizkiogu. Diseinuaren aldetik, aldizkaria garbitu egin dugu. Lehen kolore ugari erabiltzen genuen hondoan. Orain, atzealde zuria jarri diogu, beti ere irudien kolorea mantenduz. Horrez gain, letraren gorputza txikitu dugu. Azala ere gogorragoa du orain, kartoi ukitukoa eta zimurragoa. Honela eskuetan erabiltzeko aldizkari goxoagoa lortu dugu eta era berean irakurgarriagoa.

■ Edukiaren haria aldatu al da?

Betiko filosofia mantendu dugu. Lehenik eta behin talde euskaldunei lehentasuna ematea. Horretarako MAKritika izeneko atala dugu, non taldeen maketen berri ematen dugun. Horrez gain, joera berrien apustua egin dugu. Zorritzarez, euskal musika nahiko itxia da estilo aldetik. Beste era bateko estiloak sustatu ditugu nolabait. Esaterako, ale honen azala «Basque Electronic Diaspora»k betetzen du. Interesantea iruditzen zaigu musika elektronikoa Euskal

Herrian oraindik landu gabeko estiloa baita. Gainera tabu bezala ikusia dago, gaizki ikusia dago, jendeak segituan bakailaoarekin nahasten duelako. Kuriosoa da, Hemendik at! bezalako taldeek izugarrizko arrakasta izaten baitute. Baina ez dugu sail berririk sortu. Aldizkariak berez, ez du sail gehiegirik, ez baitugu musika sailkatu nahi.

■ Formato berriak ba al du abantaila ekonomikorik?

Berez, tamaina txikiagoa izatean, merkeagoa da. Baina aukeratu ditugun papera eta azala bera aurrekoak baino garestiagoak dira. Gainera, orain orrialde gehiago ditu eta inprentan ere arazoak dituzte tamaina berezi hau sortzeko. Hala eta guztiz ere, lehenagoko aldizkaria baino merkeagoa da oraingoa. Baina aldea txikia da.

■ Zergatik aldaketak orain?

Batetik, aspertuta geundelako aurreko formatorekin. Guri, pertsonalki, berri hau gehiago gustatzen zaigu: txikiagoa da eta eramateko eta erabiltzeko errazagoa. Bestetik, jendeak esaten zigun neketsua zela hondoan hainbeste kolore izanda irakurtzea. Beraz, diseinua aldatzeko premia zegoen: zerbait garbiagoa eta irakurgarriagoa egiteko ●

LENTE PROGRESIBOAK
3 punturen arteko distantziarik erosoena

urritu

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziatar ongi ikus dezazun, MULTIOPTICASen irtenbiderik onena dugu. INDO betaurreko progresiboak. Erosoak eta eraginkorrak. Ikusmen nekatua ahanztu dezazun. Gainera, gure MULTIOPTICAS txartelarekin ordaintza hiru hilabete erosotan egin ahal izango duzu inolako gaitzargurik gabe. Eta Travel Club puntuak lortu ahal izango dituzu. Dei ezazu 900 34 35 36 telefonora eta informazio gehiago emango dizugu.

INDO

DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTIA

Edonork erraz ulertzeko moduko saioa dugu «Teknopolis», Elhuyarrek artoski ekoiztua, zientzia eta teknologiaren zabalkundea helburu duela. Mota honetako programek gainera, kalitate berma ematen diote ETBko parrillari, nahiz eta eguerdiko ordutegia aproposena ez izan.

TEKNO TRENA HAR DEZAGUN

■ Pili Kaltzadak aurkeztua, larunbat eguerdian euskaraz, eta igande eguerdian gazteleraz ematen da.

Audientziaren morroi baino, kalitatearen ikurra izan behar luke ETBk. Askok behintzat, hala diote. Esaldi horri atxikiz, badira saio bakan batzuk telebista orori sona ematen diotenak. ETBko «Teknopolis» dugu horietako bat. Munduan gaundiko telebistarik onenek badituzte zientziari eskainitako saioak, Britainia Handiko BBC edo Italiako RAI-en kasu. Espainiako LA2en ere antzeko zerbitzu zuten. ETBren apustua dena den, neurri batekoa da.

Iaz bezala, oraingoan ere 13 atal eginen ditu Elhuyar elkarteak, euskara ezagutza zientifikaren eremuan garatu, bultzatu eta erabiltzeko xedez. «Aspaldi jo genuen haiengana eta baietz esan ziguten. Baina

telebista bati entzutea ematen duen ekimena izanik ere, ez zegoela bere lehentasunen artean. Proposamen bat egin zituzten hala ere, babesle bat lortuz gero beraiek bitarteko guztiak jarriko zituztela, saioaren koordinaketa, gaiak eta gidoia, guk taxutzearen baldintzapean» azaltzen digu Alfontso Mujika «Teknopolis»eko zuzendariak.

Joan den urtean EITE izan zuten babesle, EAEko Teknologia Zentruen Elkarteak, hain zuzen. Horren truke, hemengo teknologia egitasmoen berri ematen zen saioan. «Gustura geratu baziren ere, ez zeukaten dirurik aurten babesle izaten segitzeko. Aurtengo babeslea aldiz, Industria eta Hezkuntza Saila eta EHU dira. Alde batetik, gure industrian egosten ari den gauza interesgarriak jakinarazteko, eta bestetik, Unibertsitateko ikerlanak zabal di-

tzagun».

BEASAINEN PUNTAKO TRENAK EGITEN. Saioak irauten duen ordu erdi horretan, bi erreportaje nagusi ematen dira, Industria edo Unibertsitateari lotua bata eta bestea, Elhuyarrekoei aukeratua. Gero, bi atal labur datoz: «Zientziaren mendea» eta «Bi hitzetan». Aldian behin ere gonbidatu bat ekarriko dute platora, gai bati buruzko bere iritzia laburki eman dezan: «Esaterako, aurrekoan Kepa Altonaga izan zen, zeinak CAF-Elhuyar ikerketa saria eskuratu duen panda hartzaren aurkitzaile euskaldunaz iker dezan».

Esan bezala, Euskal Autonomia Erkeidegoko puntako enpresetan egiten diren

lanen berri ematen dute, hala nola: lehenbiziko saioan, Beasaingo CAFen tren nola egiten den goitik behera azaldu zuten, diseinatzen denetik trenbidean jartzen den arte. Aldi berean EHUekin batera beste proiektu bat ere abiarazi dute tren barneko komunikazio sistema guztiak kable bakar baten bidez lotzeko. Bigarren saioan aldiz, Unibertsitate birtualaz mintzatu ziren, ikasgaiak Internetez ematea ahalbidetzen duena. Gainontzean erabat libre dira jorragaiak hautatzeko. «Meteo Sat sateliteak nola funtzionatzen duen argitu genuen. Eta Greenpeaceko Nazioarteko zuzendaria Madrilera joana zela baliatuz, elkarriketa bat egin genion, mende honetan izango ditugun ingurugiro erroka nagusiak zeintzuk diren galdetzeko».

Bestalde, «Zientziaren mendea» atal finkoan, mende honek zer eman duen lau bat minututan gainbegiratzen dute, gai bat saio bakoitzeko, genetika, espazioaren araketa, kimika, komunikabideak, eta abar. «Bi hitzetan» atalean oster, gaurkora duen berri laburrak sartzen dira, albiste-gietan nabarmendu gabe pasa edo azaletik ukitzen direnak.

NASAKO IRUDIAK ERE. Irudi aldetik «Teknopolis» erakargarri izan dadin, bi iturri nagusi dituzte. ETBko artxibo nagusia eta ENG bidez egindako grabaketa. «Bestetik, ETBko grafismoan gauzak egiteko parada badago, animazioa edo efektu bereziak sartu ahal izateko. Europako Batasuna eta Espazio Agentzian ere irudiak eskatu ditugu; baita NASAn ere» diosku Alfontso. Hain zuzen, gizartean badago halako irudipen bat, jendeari zientzia arloko gaiak idor baino idorrigoak direla sinestarazi diona. «Aurreiritzi hori da hain zuzen, 'Teknopolis' en bidez konpondu nahi duguna. Informazioa beraz, ahal den irudi erakargarrienekin osatzen saiatzen

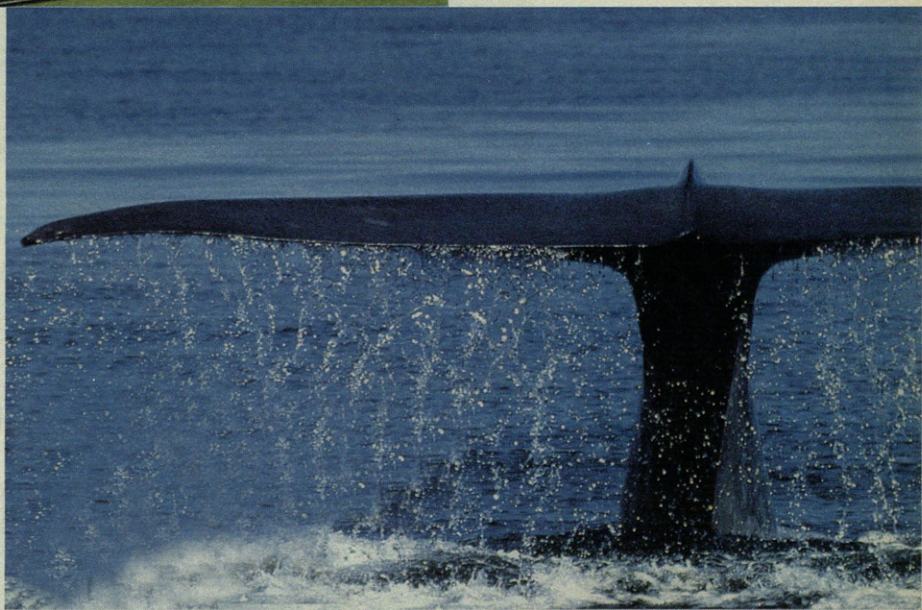

■ Donostiako Miramongo Parke Teknologikoan aurki irekiko den Zientzia museoa izango dute hizpide.

gara. Bestalde, saioa ikusten duen edonor konturatuko da, zeinen liluragarri izan daitekeen halako gaiekin jakinaren gainean egotea. Osasuna, natura, ingurugiroa, astronomia, fisika, eta abar luze bat». Lantaldea osatzen duten hiru lagunek (Alfontso bera, Beñar Kortabarria eta Oier Araolaza) ez dute Elhuyar aldizkariaren haritik jotzen gaiak atzemateko, nahiz eta hainbatetan elkarrizketa bat bi hedabideetarako erabiltzen duten. (Euskadi Irratian «Norteko Ferrokarrila» izeneko emankizuna ere badu Elhuyarrek). Teknologia eta zientzia gugandik hurbil daudela ikustarazi nahi dute «Teknopolis»en. Hori argitzeko, aukeratzen diren gaiak aipatzea baino ez dago, gertu gertukoak denak, egin kontu:

Ekaingo kobazuloen erreplika bat egiten ari dira Frantzian, ba haraino hurbildu eta horren inguruko erreportajea emango da. Zientzia Museoaz ere jardungo dute, martxoa aldera planetarioa amaituta egongo da-eta. Denok edaten dugun urak zein prozesu jarraitzen duen urtegiaren azterketa burutzen denetik txorrotatik ateratzen den arte. Edota miopia eta astigmatismoa kentzeko laser bidez egiten den ebakuntza «iraultzailea», anestesiarik gabe eta ordu laurden batean burutua. «Azken batean, halako gaiek gero eta eragin handiagoa dute guztiongan, nahiz eta askotan ez konturatu. Tamalez, komunikabideetan, gaurkotasanari hain lotuta daudenez, arrapaladan ematen dira. Gure egitekoa hortaz, gai horiei patxada handiagoz heletzea da» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

■ «Teknopolis»en ingurugiroari lotutako gaiak ere jorratu ohi dira.

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ ATHLETICEK BERE TELEBISTA SORTUKO DU

Barça eta Real Madriden antzera, Athleticek badakite marketing-a ezinbesteko osagaia dela futbolaren urrezko meatzeari. Telebistek ematen dieten sosekin eta «merchandising» bidez lortzen dituzten irabaziak, jokalariei ordaindu ahal izateko izaten dira, baina. Athleticek telebista bat abiaraztekoan dira lehoien orroa Bizkaia osora hel dadin ●

«KTM»KO ALDAKETAK ONERAKO

Agian ez du Nerea Garmendiak adinako telegenia, baina Ilaski Serrano bermeoarrak frogatu du ordezkari ona dela. Kamera aurrean berezko naturaltasuna edukitzeaz gain, badu kalaka ederra, gonbidatuei askoz zuku gehiago ateratzeko balio diona. Nabari da irratitik etortzea mesedegarria dela ahotso modulatzeko jakiteko ●

■ «MAITE DITUT GAILURRAK» IRAILERAKO

Lilura sortu du saio honen atal piloitoak. Airez hartutako irudiak oinarri ditu eta Euskal Herriko bazter guztiak jaso dituzte, arrano batek ikusiko lukeen gisan. Zenbaitetan, helikopteroa itsasoa igurtzen ari da edo harkaitz artetik pasatzen da. Dena den, udazkena arte itxoin beharko dugu lau urtarok jaso nahi dituztelako ●

Ezaguna da irratia balio informatu eta entretenitzeko. Ezer gutxi dakigu ordea, irratia entzuteko azturei buruz. Hori argitzeko asmoz, ikerketa interesgarria egin du EHUK.

SAREAK EZ DU IRRATI IZARRA HIL

Zinemak ahotsik ez zuen garaian, soinuaren monopolioa zeukan irratia. Telebista sortu zenean, batzuk hil ezkilak jotzen hasi ziren irratia-entzatzat. Eta orain, Interneten aroan gaudela, sareak ez du irratiko izarra hiltzea lortu, bat-batekoa, unibertsala eta soinuduna baita. Baina zer dakigu entzuleei buruz? Horren kariaz, EHUKo Gizarte eta Komunikazio Zientzietako Fakultateko talde batek, Pedro Barea irakaslea buru duela, jendeak irratia entzuteko dituen ohiturak aztertu ditu, Informazio Zientzietako ikasleen artean bereziki (18 eta 23 urte artekoak).

Halaxe, %49k saio bat edukia-
rengatik entzuten du, %12k emisorarengatik, %11k ohiturak bultzatuta eta %10k ostera, esatariak erakarrita. Gauetz gehiago hautatzen da edukia, eta egunez berriz, %55k emisora finko bat atxikitzen du. Zerbait egiten ari den bitartean entzuten du

■ Ikerketaren arabera, zapping gutxi egiten da irratia entzuterakoan; eta gehienbat konpainia pasiboa egiten digu.

gainera, tertulia bat dela, irratia formula dela, eta abar. Era berean, konturatu gabe entzuten dugu irratia, autoaren motorra abiarazteaz bat, irratia ipini, atea ireki edo gelako argia pizteaz batera, edota iratzargailu gisa erabiliz.

Zenbat denboraz entzuten den, emankizun baten interesaren edo esatariaren liluraren baitan dago. Horrela, Radio Euskadiko «La jungla sonora» eta «Los amores de Ana», SER kateko «El larguero» eta «Hablar por hablar» dira saio kuttunenak. Hedabide sinesgarriena dela diote, hobeki informatzen duela. Halaber, berri bat fidagarrigoa gertatzen da gizonezko batek irakurtzen badu. Kirol informazioa ere nahiago izaten dute gizonezkoek ematea.

Irratiarekiko menpekotasuna bestalde, ez dago gaizki ikusia, telebistarekikoa ez bezala. Ez du kontzientzia txarrik sorrazten. Hizkuntzari dagokionez, %17k dio euskarazko emisorak entzun ohi dituela, %7k maiz, eta %27k batzuetan. Ia inoiz ez %17k eta %26k sekula ez ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

A u r p e g i a

■ Iker Zubimendi

«Lagungiroan dago saioaren koska»

Herri Irratiko «Musutruk» goizeko magazinean dihardu.

da, «buru-belarri aritzen gara, saioa gero ondo ateratzea horren baitan dago-eta. Tarte horretan ez zaigu inor hurbiltzen, harramazka egingo geniokeelako. Ikerren ustez, «bizitzan naturala zaren heinean, gero ez duzu interpretatu behar, baina bestela ere ikasi egiten da». Beraz, magazinean ez dute gidoi zehatz bat jarraitzen, «bat-batekotasuna ere entretenigarria baita» ●

Freskura dario «Musutruk» saioari, lagungiroan egiten baitute. Lantaldean Iker 25 urteko donostiarra dugu, duela lau urte irratian hasi eta azken urte t'erdian magazinean dabilena. «Enpresa familiarra dirudi Herri Irratiak, entzuleen sustengua ere hor egonda. Hor dago koska. Batzuk ez dakit ze teknika erabiltzen duten, baina beti dira lehenak irratira deitzen». Ordu txarrena goizeko 9etatik 10etara izaten

B a g a k

■ ANTENA BERRIA BEHAR DUTE IRATI IRRATIAN

Bertako «uskara» zuzpertzeko asmoz sortu zen Irati Irratia. Hain xuxen, Aribeko egoitzatik hiru orduz uhineratzen da egunero Aezkoa bailara, Auritz, Erroibar eta Orreaga herrietan gainti, bide batez isolatua dauden ibar hauek irratia bidez lotuz. Emisio elebiduna zoko guztietara hel dadin ordea, antena baten beharra dute, lau milioi pezetako inbertsioa eskatzen duena. Halaber, irratia barneko tresnak zaharkituak geratu zaizkie. Halaxe, uneotan Udal ezberdinekin solastatzen ari dira Irati Kultur Elkartekoak, baita Cederna Garalur Elkartearekin ere hitzarmen bat lotzeko xedez ●

BILALDIA '80

DURANGO otsailaren 14ra arte
Pegatinen erakusketa
Berbaro elkarteak pegatina ospetsuen erakusketa taxutu du. Berbaro taberna

DONOSTIA otsailak 5
"Los enamorados"
Carlo Goldoni autore italiarraren maisulantzat jotzen den honetan zeloak dira gai nagusi.
Victoria Eugenia
20:00

PASAIA otsailak 4
Alizia Stiirtze
"XX. mendeko historia: egiaik eta gezurak" izenburutzat duen hitzaldia eskainiko du historialariak.
Udal euskaltegia
19:30

DONIBANE-LOHIZUNE otsailak 4
"Hautsi da kristala"
Oztibarreko taldeak Mattin Irigoien lanak antolatuko du. Sarrera: 35 libera (900

pezeta inguru).
Dukontenia aretoa
21:00
(Argazkian: Mattin Irigoien egilea)

USURBIL otsailak 4
"Santa Ageda bezperaren jatorria"
Joxe Mari Sarrastegi euskaltzainak gai horri helduko dio Bota Puntutaba bertso eskolak antolatu duen hitzaldian.
Bertso Eskolako aretoa (Udarregi Zaharra)
17:00

BILBO otsailak 9
Potato
Gasteizko talde ezagunak kontzertua eskainiko du, Euskadi Gaztea irratiak antolatuta. Talde gonbidatua ere izango da aurretik eta sarrera berriaz doan.
Kafe Antzokia
20:30

IZPURA otsailak 11
"Upeletan erronka"
Laxok dantza taldea, Andoni Egaña eta Anjel Mari Peñagarikano eta Ansoñegi eta Larrañaga trikitilarien ikuskin berritzailea gozagai.
Faustin Bentaberry
21:00

GEU

GASTEIZ otsailak 20 Mendi ibilaldia

Geu elkarteak hilero antolatzen duen mendi irteera izango da bi aste barru. Jomuga, Pinpil, Malkorra. Izenematea eta informazioa: 945 22 21 53.
Irteerak Prado kaleko Txapela tabernan izango dira, 9:30etan.

ELGOIBAR otsailak 4
"EuskalOFF 2050"
Euskal Herria zeharkatzen hasi dira Hikakoak euskararen desagertzea gaitzat duen obrarekin.
Herriko Antzokia
22:30

AZKOITIA otsailaren 6a arte
Sabara
Sabino Arana Kultur Elkargoak Frente Polisarioaren laguntzaz atondutako argazki erakusketa ikusteko egun bakar batzuk daukazue.
Etxe Beltz erakusketa aretoa

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioako laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

kutxa

fundazioa fundación

Negua iristean zuhaitzak inausteko ohitura dago. Lan hau ordea, sarritan honetan ezjakinak direnek egiten dute, mozketa honek landareei kalte larriak eragin diezazkietela konturatu gabe.

DENA DELA MOZTU

Saso honetan urteroko erretolika astindu beharraz ez naiz bada nazkatuko. Zuhaiska eta, batez ere, zuhaitzen aurkako inkisizioa pasa den inuxente bezperan geurean gutxi batzuk, baina Frantzia milioika zuhaitz eraitsi zituen haizetea baino makurragoa da. Lurreratutako zuhaitzak piztu egingo ziren batzuen ustez, urteoro pairatzen duten tortura sistematikoa baino hobea izango baita behingoz akabatzea. Guraize, zerrote, motozerra, labana eta abarrez gauzatzen den tortura: ebaki, moztu, muarrotu, kimatu, podatu, lepotu, inausi...

Negu parte honetan lan eskasia dela eta, edo ondokoek berebiziko balentria egina duela eta gu ezin bada gutxiago izan... In-

kisizio honetan zer esan handia dute lora-tegi eta parke publikoetako arduradunek. Jaio eta bizi naizen herrian, adibidez, kale garbitzaileek agintzen dute zuhaitz kontuetan ere. Hostoak orbeltzeko erortzen

direnean kaleak itxusitu egiten noski, eta hostoa erori aurretik inausten dira. Lotsagarria. Bere burua ezjakintzat duena, lo-razain profesionalak honetan ikusita, inausketa lanetara ematen da. Horra hor katea. Zuhaitzen bizi-poza itotzen duen katea.

Neguan landareak utzi pakean. Gu konturatzeko negua gozo-gozo igarotzeko prestatu dira eta inausiz gero zauriak, hotzen eskuera izango diren zauriak egitea besterik ez dugu egingo. Itxaron lasai, udaberriko izerdi berria bor-bor datorrenean inausi, hark itxiko baititu ondoen zauriak, zauri fisiko eta moralak ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

Minbizi kasu berrien ia erdiak eginiko dietarekin daude lotuta. Ildo honetataik, fruta eta barazki ugari jateak titietako eta koloneko minbizien agerpena ekiditen ditu bereziki.

MINBIZIA DIETARI ESTUKI LOTUA

Urtero diagnostikatzen diren minbizi-kasuen % 30-40 bitartean dietarekin lotuak daude, Minbiziaren Ikerketarako Fondo Mundialak Ameriketako Minbizi-Ikerketarako Institutuarekin egindako txostenaren arabera. «Janariak, nutrizioa eta minbiziaren prebentzioa: perspektiba globala» txostenak janariak minbiziaren prebentzian duen papera ebaluatzen du.

Txostena landu zuten adituek 4.500 laborategiko ikerketa eta ikerketa epidemiologiko aztertu zituzten, dietaren eta minbiziaren arteko erlazioa jorratzen zutenak. Ondorioz, adituen batzordeak 15 gomendio aurkeztu zituen minbiziari aurre

egiteko. Lehenengoaren arabera, barazki eta fruta jateak % 20an murriztu dezake gaitzaren eragina. Zuntzean aberatsak diren janariok koloneko eta titietako minbiziak borrokatzen dituzte. Eta antioxidatzaile

kopuru handia dute, erradikal askeak neutralizatu eta minbiziaren eragileak izan daitezkeen erreakzio kimikoak ekidinez.

Bestalde, zenbait barazki konposatu fotokimikoak ditu. Hauek minbiziaren substantzia sortzaileak eliminatzen dituzten entzimen jardura estimulatzen dute, substantziek beren eragina burutu aurretik. Baina txostenak dioenez oso prozesatuak eta elaboratuak diren barazkiek minbiziaren kontrako babes-eragina galtzen dute. Ariketa fisikoa egitea, pisua muga normaltan mantentzea, tabakoari uko egitea eta haragi gutxiago jatea dira beste arau edo gomendioetako batzuk ●

◆ JABIER AGIRRE

Hartzen arrastoen bila: Troskaeta

■ Lasarte lepotik Txindoki eta Auza Gaztelu.

Jesus Elozegi tolosarrak 1946. urte aldera haitzuloaren sarrerako aretoan duela 20.000 bat urteko hartzen hezurak aurkitu izanak, ospea eta izena ematearekin batera, haitzuloaren errailetan ezkutatzèn ziren altxor ugariaren suntsiketa ekarri zuen. Paleontologi aztarnategi honetan, beste hondakin askoren artean, sona emango zion *Ursus speleaus* haitzuloetako hartzarenak aurkitu ziren. Albiste hark sortu zuen berritasun eta oihartzunak, ezjakin eta axolagabe frankoren

etorrera bultzatu zuen. Gaur, zoritxarrez, lehen miretsi zitezkeen estalaktita, estalagmita, zutabe eta gisako beste zenbait forma bitxiren eraketa ederrak ez dira hain erraz topatu ahal. Sakoneko ezkutuan, areto kasik helezin batzuetan, soilik diraute bizirik naturak lan eskerga eta bukaezinean landutako altxor eder hauek. Horrez gain, sakonean nahiz ez hain sakonean, pintada zatar ugari irakurri ahal da galerietako edozein hormatan, errespetu eza nabarmen erakutsiz. Haitzuloari izena bera ere alda-

tzekotan izan ginen, «troska» estalaktita baita, eta egun urri dira hauek.

Arestian aipatu moduan, Intzartzuko haitzen iparreko mazeletan kokatzen bada barrunbearen sarrera, ez da erraza suertatzen bertaratzea. Ataungo San Martin auzo nagusitik abiatu beharra dago, Paxkualiturri iturria dagoen plazatxotik arrasto zurri-horiek (PRG4) adierazten diguten bideari jarraituz (205 metro). Kanposantuko bidea ezkerrean utziz, Barandiaran Berri baserrira eramango zaituzte lehenik, pistan

■ 1946an Jesus Elozegi tolosarrak Troskaeta haitzuloaren sarrerako aretoan hartzen hezurak aurkitu zituen; horrek eman zion ospea kobari.

■ Kanpoan ikuskizuna ederra da, baina koba barneko galeriak are ikusgarriagoak dira.

gora bidegurutze batera iritsi, ezkerrera jo eta pinudian barrena bailaran gora jarraitzeko. Bidegurutze batera iritsiko zarete orduan. Troskaetara iristeko eskuinekotik jo behar bada ere, parean topatuko dugun zidorretik eta eskuinean geratuko zaigun

pistatik joan-etorria egitera gonbidatzen zaitugu. Zidorrak 1968an Pedro Imazek eraikitako Txutiturrietara garamatzen birtartean, besteak Lasarte lepora zuzenduko gaitu. Bertan, 1876. urteko uztailen ezbeharrez hil ziren Ataungo Barandiaran ba-

■ Troskaeta koba barnean estalagmita, estalakmita.

■ Saguzarrak: haitzuloetako biztanleak

Animaliatxo ezezagun hauek askotan izan dira beldurrezko istorio eta filmetako protagonista. Gauzale eta hegalaria izateak agian, mito eta leiendetako gaiztoaren papera eman diote beti. Honek guztiak animalia ahul, kaltegabeko eta lotsati hauen fama txarra areagotu du, eta beldur eta sineskeriek sarri kalteak eragin dituzte ugaztun txiki hauen populazioetan. Arrazoi beragatik, izen ezberdinak jaso ditu; benetan bi-txiak batzuk: Nafarroako iparraldeko toki batzuetan «gau enara» deitzen diete, Luzaiden «Jainkoaren oiloa» eta «Jainkoaren mandatari» Baraibarren, Sunbillaikoentzat «Sorgintxoriak» dira eta «Ipurdimotxak» Lesakakoentzat. Saguzarra du izen ezagunena, baina ez dira saguen familiakoak; *chauve-souris* (sagu burusoila) deitzen zaio frantsesez, eta *murciélagos* (sagu itsua) gazteleraz, baina ez dira, inondik inora, itsuak, gutxi garatutako ikusmena duten arren. Beren izen zientifikoa da egokiena: kiropteroak (hegaldun eskuak dituen animalia).

900 saguzar espezie bizi dira munduan, hau da, ugaztun guztien laurdena. Mundu osoan daude zabaldurik, polioetan izan ezik, noski. Horregatik ingurugiro eta elikadura ezberdinetara moldatu

dira. Gure inguruan bizi direnak intsektujaleak dira, baina badira haragijaleak, arrainjaleak eta odoljaleak ere. Azken hauetakoak dira banpiro famatuak (*Desmodus rotundus*): Erdialdeko eta Hego Amerikan bizi dira, eta ganadua eta beste ugaztunen odola hartu ohi dute, gizon-emakumeena barne. Zakurrek bezala, amorraren birusa kutsatu dezakete, baina gutxitan gertatu da honelakorik. Beraz, ez dirudi giza osasunarentzat arriskutsuak direnik. Dena den, kobazuloren batean topatzen badituzu, ez da

komeni hartzea, honela koskada bat saiestuko duzu agian eta gainera bakean uztea eskertuko dizute pixkanaka gutxituz ari diren haitzuloetako laguntxo hauek. Bai, legedi ezberdinek babesturik egon arren, Europako toki gehienetan gero eta gutxiago daude. Horregatik saguzarrek dakartzaten onurak ezagutzea komeni da (besteak beste, intsektu kaltegarri asko jaten dituzte intsektizidak izango balira bezala) eta beharrezkoa da espeleologo eta mendizaleak ongi informaturik egotea ●

Bestelako forma bitxiak aurki daitezke.

serriko bi anaiei eskainitako hilarria kausitzen da. Antza, istripua Troskaeta koba baino goraxeago dauden Intzartzuko bordetan gertatu zen. Tximistak jota hil zirela diote batzuk, badirudi, ordea, txabolako paretak azpian hartuta hil zirela.

Auza Gazteluk eta batez ere Larrunari ipar-mendebaldeko ertz ikusgarriak eskainiko diguten ikuskizunaz gozatu ostean, bidegurutzera itzulita, arrastoek adierazitako bidea berrartuko duzu. Bihurgune nabarmenera iristean, bidea utzi eta malda gogorretan gora, zidor lausoa jarraituz, Troskaetara iritsi ahal izango zara (580 m). Ez zaizue lan samurra suertatuko, sarri galduta baitago bidea. Ekialdera egiten du zertxobait eta kare-harria azaleratzen den gunean dago. Inguruan dituen pintada ugarienez gain, garai batean barrunbea ixten zuen atearen hondakinengatik berehala ezagutuko duzue.

Kilometro bateko luzerako haitzulo

ASIER AGIRRESAROB

honetara barneratzeko, linterna arruntan argia nahikoa ez, eta karburozko argia eramatea gomendatzen dugu. Zail samarra baita haitzuloaren hondora iristea, ez haatik alferrikakoa. Bi irtenune nagusi ditu, lehena eskailera metaliko batetik behera egin daiteke, erraz, noski. Bigarrena, batiere fidagarriak ez diren soka zahar ba-

tzuetatik behera. Norberak bere soka eramatea ez legoke gaizki, beraz. Eskaileraren oinarriara iristean, ezkerrera joz gero, galeria mordoan agertuko zaigu. Hor topatuko ditugu Troskaeta koba aintzina izan zenaren arrastorik ederrenak. Zu zeu hurbil zaitez eta zeure kabuz egiazta ezazu ●

◆ ASIER AGIRRESAROB

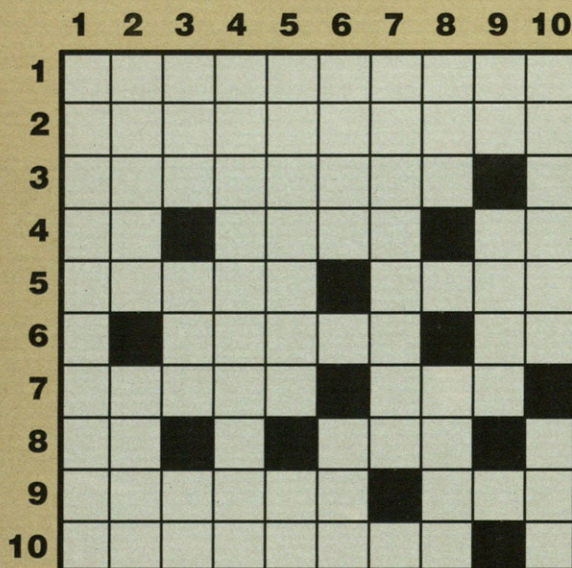

■ Naturaren altxor ederrenak gune ezkutuenetan daude, inor gutxi iritsi den sakonetan.

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

- 1.- Bilakaera. 2.- Aspaldikoa. 3.- Haize zurrumbilao.
Kontsonantea. 4.- Indioa. Toka, noa. Ez eme.
5.- Belar idor. Doi. 6.- Lehenengoa. Trebea. ... egin, goitik ari.
7.- Sorra. 1999an. 8.- Oinarrizko edari. Iodoa.
Leherkari ezaguna. Bokala. 9.- Unatu, akitu. Gaixo.
10.- Sugetzarra. Bokala.

GOITIK BEHERA

- 1.- Auzoa. 2.- Labore-hautsa. Iparraldean, ordu. 3.- Gehiegi.
Jaun ingeles. Errep., gorotza. 4.- Agintea dutenak. 5.- Ibilgailu-
mota. Har ezak! 6.- Artzainek mendira eramten duten janari-
kopurua. Oxigenoa. Atzizkia. 7.- Gipuzkoako mendia. Bostehun.
8.- Ikas eta Ari. Azkenekoa. Sarrera. 9.- Musika nota.
Gipuzkoan, zatoz. Röntgen. 10. Eakoak. Herri giputza.

Kikeren Umorea

ERLOJUA ZOPAN

Benitarenera estreinako aldiz sartu den bezeroak, arrain zopa eskatu du bazkaria hasteko. Benitak, platera mahaian utzi eta sukaldean sartzeraz doanean, bezeroa deika hasi zaio:

- Aizu, aizu! Etorri lehenbailehen.
- Zer gertatzen zaizu?
- Zopan erloju hau aurkitu dut.
- Eskerrik asko! Oraindik ere geratzen da jende onradua munduan.

FAMILIA ARTEKO EZKONTZAK

Patxiku Txikik bere adiskideei:

- Nire familian ez dira batere normalak.
- Zer ba?
- Ezkontzen diren guztiak, familiaritatekoen artean ezkontzen direlako.
- Etzazu esan!
- Pentsa! Aitona amonarekin, osaba izebarekin, ama aitarekin,...

Letra Zopa

E	B	M	A	L	A	B	A	R	I	S	T	A	K	I	T
L	M	I	L	A	D	P	E	L	A	K	K	O	A	Z	E
E	I	H	D	Z	E	K	A	U	A	T	K	E	I	E	I
F	B	A	E	K	A	U	M	I	X	T	S	T	D	E	L
A	I	R	R	O	D	N	O	H	L	O	K	A	L	E	Z
N	O	T	R	I	K	H	E	K	A	A	R	R	A	I	K
T	G	Z	I	N	E	A	N	E	H	N	Z	U	Z	G	O
E	S	A	N	L	A	K	N	A	U	S	T	O	A	L	A
A	A	K	I	E	K	A	T	S	I	Z	E	P	A	R	T
K	L	U	A	Z	O	S	E	I	G	H	A	D	S	K	U

Aurki itzazu letra zopa honetan zirko bateko protagonista batzuk. Hitzak ezker-eskuin, goitik-behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

				U	B	T	L					
				E	S	K	A	K	I	Z	U	N
				A	U	Z	A	P	E	Z	A	
C	A	R	T	U	R	O	E	Z				
L	A	G	A	X	E	R	A	K	K			
M	A	L	A	N	A	A	M	A				
O	P	I	L	A	K	T	A	R	O	T		
I	T	S	B	U	K	A	T	U				
B	O	Z	A	T	E	A	E	T	Z	A		
N	A	G	O	E	N	R	E	K				

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Gaztelania. 2. Alaitasun. 3. Idi. Sute. B. 4. Tarta. Ongi. 5. Amerika. An. 6. Se. Ito. Era. 7. Une. Arteak. 8. Nekosoa. Bo. 9. Akitu. Ihia. 10. Ko. Endaia.

Goitik-behera: 1. Gaitasunak. 2. Aldameneko. 3. Zaire. Eki. 4. Ti. Tri. Ote. 5. Etsaitasun. 6. Lau. Koro. D. 7. Astoa. Taia. 8. Nuen. Ee. Hi. 9. In. Garabia. 10. A. Binakoa.

R	O	F	D	A	S	G	N	A	I	R	Z	P	U	T	N
N	N	E	T	S	E	U	K	I	R	A	B	I	O	E	R
A	E	O	S	T	A	D	I	B	Z	T	O	Z	G	I	
T	D	U	X	E	I	S	K	O	N	R	G	T	U	D	
P	U	E	G	L	S	U	S	M	O	E	I	R	P	A	I
T	L	I	O	E	G	N	P	E	E	T	U	N	E	Z	A
R	A	U	O	H	F	O	K	K	R	N	L	E	A	T	R
S	O	R	E	E	S	T	A	A	D	A	O	I	E	N	
U	K	T	K	N	A	S	M	O	S	E	T	R	N	G	
A	L	Z	A	P	A	T	U	I	Z	S	Z	I	A	O	D

Hitz Gezidunak

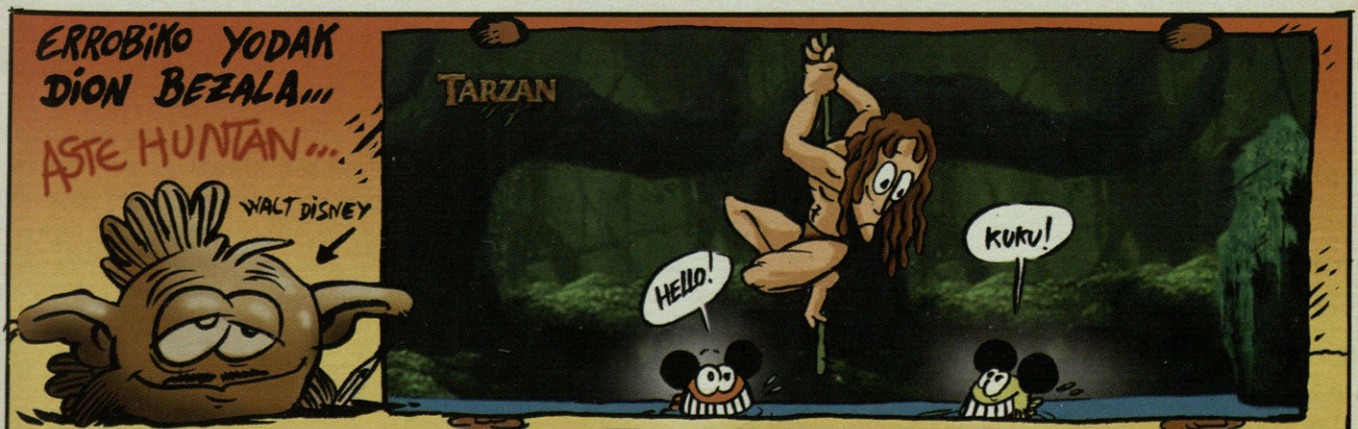
	Bedi	Nahia	Entzun	Emakume izena	Zintzoak
	Izena	Beldurtia	Nazka	Ipar	
	Garaitza				
	Baldintzetan				
Abizena	Arrainmota				Bokala
Betea	Euskara, hitz elkark.				Jardun
		Erantzu-kizunak			
		Otso ar			
Ba... baneuka		Intsektumota		Kontso. errep.	Zangoatala
Oihandarra		Bokala		...-zart, erabaki!	
			Da, hari		
			Her. hizk., zer		
... egin, goitik ari		Atzizkia	Zilbor		1
Atseгина		Kasik	Hizki baten izena		999
			Modu berean		
			500		
Arma-erakustaldi				Seta	

Pertsonaia: Euskal konpositorea (1878-1929)

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

IÑAKI MURUA

SAN JOAN BOSKO

Askok ez du jakingo, behar bada, nor den San Joan Bosko. Irakaskuntza Ertainetako zaindari edo patroia duzue bera. Maila honetako ikastetxeek, eskola egutegian ezarrita daukaten egun ez-lektibo gisara azaltzen zaigu eta, berez, klaseak ematea ez den bestelako aktibitate desberdinak egiteko gomendioa egiten da horrelakoetan.

Ez dago esan beharrik, ikasleak prest egoten dira beti aktibitate desberdinak garatzen parte hartzeko eta proposamen ugari izaten da zentzu honetan:

- ✓ Goizean goiz hasi eta salda beroarekin txistorra prestatu dute.
- ✓ Sukaldaritza lehiaketa ondoren: patata tortila, albondigak, piper beteak edo auskalo zer.
- ✓ Herri kirolak, bola eta toka, areto futbola, txingak, sokatira eta bestelako kirolez jantzi-tako bi ordu.
- ✓ Altxorraren bila, bideo jolasak, antzerkia, ...
- ✓ Dantza libreko lehiaketa.
- ✓ Irakasle eta ikasleen arteko futbol partidua. Beti elkarren kontra izaten dena eta kurtsoan zehar ematen den aginte desoreka orekatzeko baliatzen duena zenbaitek. Aurten ere hala izan da.

“Aurten, 2000. urtea, lau katu izan gara.

Irakasleok nahiago dugu erosketak egitera joan eta jai egun bat gehiago izan, kobratutakoa gainera! Zertarako busti ezertan? Barruak ez digu eskatzen ikasleekin nahastuta ibiltzea, adin desberdintasuna ote duela berrogei urte ez eta oraingook duguna? Gainera ikasleak moxkortu egiten omen dira eta, inork ikusita ere!”

GOIZA ez dago hobeto betetzerik, eta amaitzeko, harremanak ederki lotzen dituen bazkaria. Ehunka ikasle eta irakasle denak elkarrekin bazkaritan, elkarrekin nahastuta txotxean eta elkarrekin eztabaidan disfrutatzen. Hiru edo lau ordu bikain. Betiko, ni hemen eta zuek hor, banatzailea, desberdintzailea, hauslea ahaztu eta behingoz sintonian. Anekdotak ugari: halako azterketan txuleta erabilitakoa edo harriapatutakoa, urliari jarri dioten ezizena eta sandiari egindako pintada mahai ertzean edo berendiari autoan egindako axioa. Irakaskuntzako jangai astunak erraz liseritzeko osagarriak eskura ditzakezu trapitxeo honetan.

Ez da ordea dena honela amaitzerik. Arratsaldeko bostetan eskolako areto nagusian bertso txapelketa. Partaide denak eskolakoak eta bakoitza bere jarraitzaile sutsuen babesean eta beroan goxo. Bakoitzak bere irakasle eta tutorea fansik builosoena. Lehia da oholztan eta baita aulkietan ere, baina erabakia entzuteare-

kin batera amaitu da sosegua eta iskanbila hasi. Txistu eta txalo hartu dute epaia. Ez da bertso-rik bukatu ia egunsentira arte. Ondorengo egunetan ere izango du oihartzunik ekitaldiak.

Beste ekitaldi bat ere bada ordea: antzerkia! Eskolako ikasle eta irakasleek parte hartzen dute. Hara, ikusten tailerreko irakaslea suhiltzaile jantzita? eta atezaina pirata bihurturik? Begira 5. mailako delegatua zuzendariaren arrokekin... A zer nolako algarak. Ez dira antzezle on-onak baina bai adarjoleak.

Orain zer da berriz? Irakasleak kantuan. Abesbatza osatu dute. Ez dute ederki kantatzen baina hauek, honela, txoroarena egiten ikusteagatik ere merezi zuen, lastima ez dut tomatetik ekarri amaitzean botatzeko!

Ez dakit zein taldek joko duen kontzertuan. Beno ez da bakarra, eskola desberdinetako ikasleak omen dira hiru taldetan ariko direnak...

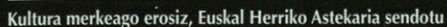
HAUXE da, orain dela berrogei urte inguru San Joan Bosko egunaz egin zuten zinta batean, aurkezpen sarrera gisara, azaltzen dena.

Aurten, 2000. urtea, lau katu izan gara. Irakasleok nahiago dugu erosketak egitera joan eta jai egun bat gehiago izan, kobratutakoa gainera! Zertarako busti ezertan? Barruak ez digu eskatzen ikasleekin nahastuta ibiltzea, adin desberdintasuna ote duela berrogei urte ez eta oraingook duguna? Gainera ikasleak moxkortu egiten omen dira eta, inork ikusita ere! Ikasle-irakasle harremanak aberasteko balio duelakoa berriz, nork dio? Pedagogiako liburuetan jartzen al du? Urte garai honetan eskialtzeko pistetan egoten den elurtza eta ostirala jai edukita mukizu hauek agoantatzen aritu egun guztian? Alde ederra ostegunetik hanka egitea.

Loturak ez dira beti hautsi beharrekoak, zaindu eta estutu ere egin behar dira. Nik ez dakit Frantzian sei mila eraso horiek zergatik eman diren baina orain zazpi mila polizia eta laguntzaile eskoletan jarrita ez da egoera konponduko. Isildu bai isilduko da, baina hurbil zeudenak urrundu ahala eta hori ez da sana.

Egoera horretan, nork garatu behar ditu orain gehiago landu behar omen dituzten giza baloreak? Orain ohartu al dira Frantzian gabezia horretaz?

Eta gu oraindik ere ez! ●

[illegible]

DISKETXEA

Eresargi Txiki abesbatza
IZ-514-KD

Asgarth
Jainkoen egoitza
IZ-523-KD

European Youthchoir
IZ-512-KD

Jabier Muguruza
JA JA
IZ-319-KD

txirri, mirri eta txiribiton eta
Euskadiko Orkestra Sinfonikoa
IZ-520-KD

Suan Blai
IZ-513-KD

Erretereria Musikal eta
Ereintza Elkarte
Olentzero
IZ-515-KD

Kontrairo
Bazen garaia
IZ-516-KD